

УНИВЕРЗИТЕТ “ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ

КОЧАНИ

СТЕВЧО ДОНЕВ

**ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КРИМИНАЛНО (ЗЛОСТОРНИЧКО)
ЗДРУЖЕНИЕ ВО ЗАКОНОТ ВО НАЦИОНАЛНОТО И МЕЃУНАРОДНОТО
ПРАВО**

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

Штип, Ноември 2011

Комисија за оценка и одбрана

Ментор: Стеван Алексоски

Професор Д-р, Правен факултет –Кочани

Претседател: Тодор Витларов

Доц. Д-р, Правен факултет –Кочани

Член: Лазар Нанев

Доц. Д-р, Правен факултет –Кочани

Датум на одбрана: _____

Датум на промоција: _____

ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КРИМИНАЛНО (ЗЛОСТОРНИЧКО) ЗДРУЖЕНИЕ ВО ЗАКОНОТ ВО НАЦИОНАЛНОТО И МЕЃУНАРОДНОТО ПРАВО

Краток извадок

Организираниот криминал и насилството на бандите (криминалните групи) се присутни и во сиромашните и во богатите земји. Тие често претставуваат сериозни проблеми, посебено во урбаните средини, кон државата и кон општеството. Различни национални и меѓународни закони се донесени за поефикасна борба против организираниот криминал, како и против бандите и нивното насилство. Поради многу динамичната и хетерогената природа на бандите, справувањето со нив во правните рамки се покажа како предизвик, па дури и деликатна задача. Иако се чини дека може да се направи некаква разлика меѓу организираниот криминал и бандите како и нивното насилство, таква дистинкција е тешко да се направи. Па затоа и законодавачите се определиле за различни приоди.

Клучни зборови

Мафија, банда, криминална организација, типологија, профил.

ORGANISED CRIME AND CRIMINAL ASSOCIATIONS IN NATIONAL LEGISLATION AND INTERNATIONAL LAW

Abstract

Organized crime and gang (criminal group) violence can be found in both poor and rich countries. They often pose serious problems, particularly in urban areas, to the state and to society. Various national and international laws have consequently been enacted to combat organized crime as well as gangs and their violence more effectively. Due to the gangs' highly dynamic and heterogeneous nature, dealing with them in legal terms has proved to be a challenging and even delicate task. Although it seems more appropriate to distinguish between organized crime and gangs and their violence, such a distinction is often difficult to draw. Legislators have therefore opted for different approaches.

Key words

Mafia, gang, criminal organisation, typology, profile.

СОДРЖИНА

1. ВОВЕД	5
2. ИСТОРИСКИ АСПЕКТ	11
3. ДЕФИНИРАЊЕ НА ПОИМОТ ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ	17
3.1. Дефинирање на поимот во меѓународни правни документи.....	17
3.2. Дефинирање на поимот Организиран криминал во РМ.....	26
4. ЕТИОЛОГИЈА И ФЕНОМЕНОЛОГИЈА	32
4.1. Етиологија на организираниот криминал.....	32
4.1.1. Етиологија на организираниот криминал во РМ.....	35
4.2. Феноменологија на организираниот криминал.....	38
4.2.1. Феноменологија на организираните криминални активности.....	40
4.3. Феноменологија на организираниот криминал во РМ.....	42
5. ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КРИМИНАЛНО ЗДРУЖУВАЊЕ - (КРИМИНАЛНА ГРУПА)	53
6. ЗЛОСТОРНИЧКО ЗДРУЖУВАЊЕ	57
6.1. Поим на злосторничко здружение.....	57
6.2. Инкриминирање на злосторничко здружување.....	61
6.3. Криминалното здружување како самостојно дело.....	66
6.4. Однос со делата извршени од страна на здружението.....	72
6.5. Претпоставена одговорност за сторените дела.....	74
6.6. Организиран криминал и злосторничко здружување.....	75
7. ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ И КРИМИНАЛНОТО (ЗЛОСТОРНИЧКО) ЗДРУЖУВАЊЕ- СПОРЕДБЕНО ПРАВО (КОМПАРАЦИИ)	79
7.1. Заклучок.....	94
8. ДРЖАВНИ ОРГАНИ ЗА БОРБА ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈАТА ВО РМ	96
9. ОПШТИ СТАТИСТИЧКИ ИНДИКАТОРИ ЗА ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ ВО РМ (ОБЕМ, СТРУКТУРА И ДИНАМИКА)	104
9.1. Обемот на пријавениот организиран криминал во РМ за периодот 2005-2010 г.....	105
9.1.1. Заклучок.....	109
9.2. Структура на кривични дела по обвинети лица во РМ за периодот 2005-2010 г.....	112
9.2.1. Заклучок.....	119

10.БОРБА ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ.....	120
10.1.Меѓународна правна рамка за борба против организираниот криминал.....	120
10.1.1.Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал.....	121
10.1.2.Протоколите на Конвенцијата од Палермо.....	126
10.2.Влијанието на договорот на законите на Европската унија.....	127
10.3.Заклучок.....	128
11.ТИПОЛОГИЈА НА ОРГАНИЗИРАНИТЕ КРИМИНАЛНИ ГРУПИ.....	130
11.1.Организираните криминални активности во Европа.....	135
11.1.1.Наместо заклучок: Типологија на организираниот криминал во Европа.....	137
11.2.Стратегии на однесување на организираните криминални групи во ЕУ.....	140
12.ПРОФИЛИРАЊЕ НА ОРГАНИЗИРАНИ КРИМИНАЛНИ ГРУПИ ВО РМ.....	142
12.1.Заклучок.....	152
12.2.Структурата на албанските групи на Балканот.....	154
13.ТРЕНДОВИ-ПРОМЕНА НА СТРУКТУРИТЕ НА ОРГАНИЗИРАНИТЕ КРИМИНАЛНИ ГРУПИ.....	158
14.ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ-ГЛОБАЛНА ОПАСНОСТ ЗА БЕЗБЕДНОСТА.....	160
14.1.Штетата од организираниот криминал во РМ според податоците за обвинети лица за периодот 2006-2009 г.....	160
14.2.Организираниот криминал во Западен Балкан.....	162
15.ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕДЛОЗИ.....	166
16.КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....	173

1. ВОВЕД

Организираниот криминал, во јавноста, привлекувал секогаш најголемо внимание од сите можни видови криминал. Како сторители на крвичните дела кои спаѓаат во областа на организираниот криминал, се јавуваат припадниците на злосторнички здруженија (организирани криминални групи) кои секогаш настојуваат да остварат што поголем профит и моќ. Злосторничкото здружение е реална појава, а не вештачка творба напишана во законите. Неговото организирање, значи создавање на опасен човечки потенцијал, криминален ентитет чишто капацитети за криминална активност се значително повисоки од збирот на поединечните капацитети на неговите членови.

Организираниот криминал е една од главните закани за човековата безбедност. Тој е закана за државната безбедност, но исто така прави и попречување на социјалниот, економскиот, политичкиот и културниот развој, ги напаѓа јавните, финансиските и безбедносните институции и прави ерозија на основната обврска на државата да се заштитат мирот, редот и правдата.

Советот на Европа (2002), го дефинира Организираниот криминал како незаконски активности извршени од структурирана група од три или повеќе лица која постои за подолг временски период со цел за извршување на сериозен криминал преку зеднички активности со користење на заплашување, насилство, корупција и други средства со цел директно или индиректно да се добие финансиска или друга материјална корист. Оваа дефиниција не случајно ја одбрав, бидејќи истата не потекнува од закон на некоја држава, но можеби многумина ќе истакнат дека истата недоволно прецизно објаснува што е организиран криминал. Поради тоа што организираниот криминал има свои специфики во секоја држава посебно, така и дефинирањето е различно во националните закони, а дефинициите се менувани со тек на годините како што се менувал и еволуирал и овој вид на криминалитет.

За целите на овој труд е важно да се објасни зошто дефинирањето на поимот „организиран криминал“ е предмет на постојани контраверзии и што тоа значи за создавањето на законите и нивното спроведување. Проблемите сврзани со јасното и прецизно дефинирање на оваа појава, произлегуваат,

пред се, од фактот што истата се појавува како негативен продукт на остварувањето на односите помеѓу луѓето во општеството, ја следи динамичноста на развојот на односите во општеството и покажува голема способност за прилагодување на различните општествени услови. Од една страна, поимот се користи за означување на одделни видови на посоефицицирани криминални активности вградени во разни форми, во сложени недозволени пазари. Од друга страна, поимот „организиран криминал“ се користи во смисла на криминалните организации, односно организирани криминални групи. Дилемата е и во тоа што, ако „организираниот криминал“ е дефиниран премногу широко, преземените чекори од надлежните државни органи може да бидат неефективни или некомпатибилни со правилата и принципите на правната држава, па дури би можеле да станат и навредливи. Меѓутоа, ако „организираниот криминал“ е дефиниран премногу тесно, многу важни случувања и настани кои би можеле да бидат откриени, санкционирани и спречени, може да изостанат надвор од опсегот.

Во овој магистерски труд се истакнати тешкотиите при дефинирањето на поимот организиран криминал како во националните закони на државите така и во меѓународното право, и е прикажана неговата посебна етиологија и феноменологија.

Да се даде дефиниција за поимот „организираниот криминал“, по лично видување, беше предизвик и мотив на авторот на овој магистерски труд, но дадената дефиниција не е ново или поинакво дефинирање од веќе познати и јавно објавени дефиниции.

Казненоправната рамка на нашето казнено материјално право е прикажана во трудот и е направено споредби со законите на други држави од светот, со цел да се увиде дали истата е доволна за да може ефикасно да се користи во борбата против организираниот криминал кој постојано се менува во сите можни насоки и што би требало да се направи во законите во иднина за поефикасна борба со овој криминал.

Како кај нас така и кривичните законодавства во повеќе држави во светот го имаат инкриминирано злосторничкото здружување. Овие одредби во зависност од општите услови во државите и нивните правни системи, се наоѓале во функција на помало или поголемо успешно справување со организираниот криминал.

Организираниот криминал како криминална појава постојано се развива, ги менува облиците, и се шири и навлегува во многу подрачја во општеството. Затоа се бара постојано следење и проучување на оваа појава и се поставува прашањето дали казнено правните одредби се доволни и дали истите на соодветен начин ја покриваат криминалната зона на организираниот криминал за успешно справување и спречување на истата? Одговорот на ова прашање е негативен и упатува на тоа да се создаде систем на казнено-правни норми и прописи кои ќе овозможат успешно покривање на сите области од животот каде што се појавува организираниот криминал. Тој систем подразбира збир од специфични мерки и постапки, јасно дефинирани и прецизни, за секој орган што учествува во казнено-правното спречување на организираниот криминал од полицијата и другите органи на откривање, преку јавното обвинителство до судството.

Организираниот криминал поради неговите карактеристики наложува потреба од негово постојано следење и проучување со соодветни научни методи. Методологијата на истражувањето на појавните форми на организираниот криминал се соочува со повеќе проблеми. Во РМ покрај неоткриениот криминал, и кај голем број дела што влегуваат во „познатиот“ криминал, останува непознато нивното (не)организирано извршување, зашто статистиката едноставно не ги регистрира податоците за заедничко извршување на казнените дела. Во овој труд преку општите статистички податоци за организираниот криминал, е прикажан неговиот обем, структура и динамика во нашата држава за периодот од 2005-2010 година. Потоа, е прикажана и меѓународната-правна рамка за борба против организираниот криминал.

Без познавање на специфичните форми и облици на организираниот криминал, нема негово успешно откривање и спречување. Како што е важно за органите на прогон, за поуспешно извршување на нивните надлежности, да го знаат профилот на сторителот (како поединец) на казнени дела, така се наметнува и нужна потреба од профилирање на организираните криминални групи за поуспешна борба против организираниот криминал. Во трудот се истакнати типологиите на организираните криминални групи, трендовите со промени на структурите на организираните криминални групи, и за прв пат,

бидејќи такво истражување досега не е направено во нашата држава, се дава општ опис на профилот на организираниите криминални групи во Република Македонија и тоа на оние групи кои имаат влијание на регионално и меѓународно ниво и е истакната глобалната опасност од организириот криминал за безбедноста на државите.

Таму каде што постои организириот криминал се поставува прашање дали државата функционира врз принципот на владеење на правото, посебно ако во тие криминални активности се вмешани и државни функционери.

Правната држава се темели на основа да во сите општествени односи, процеси и појави, во сите облици на функционирање на државата и во сите сегменти на остварувањето на правата и слободите на граѓаните, да владее правото. Правната држава значи дека во секое уредено општество, до било кој степен, мора да владеат законите со кои, спротиставените политички и други интереси се регулираат со прописи и со пропишана процедура. Во правната држава мора да бидат загарантирани правата, не само по декларативен пат. Начелото на поделба на власта на законодавна, извршна и судска треба да е обезбедено и не треба една од властите да се наметнува над останатите власти. Тоа посебно се однесува на судството во РМ, чија самостојност и независност е разнишана од наметнувањето на разни начини на останатите две власти над него во подолг период од осамостојувањето на државата. Во правната држава секој што врши власт, истата треба да ја врши исклучиво во рамките на законот (правото), чија основна цел е да ја ограничи моќта од било кој вид, а контролата врз доследната примена на правото и законот ја вршат судовите низ законски пропишани судски постапки. Владеењето на правото треба да се темели на почитување од страна на вршителите на власта на политичките и граѓанските права и слободи на луѓето во целина.

Во борбата против организириот криминал секаде во светот, па и кај нас се користат и посебни истражни мерки. Со овие мерки директно се засегаат правата и слободите на човекот, па затоа посебно е важно да се истакне дека за примената на истите треба прецизно и јасно да е одредено како ќе се спроведуваат, за да не дојде до непотребно навлегување во приватноста на граѓаните со следење на комуникациите и непотребно и неосновано

прекршување на загарантираните уставни и законски права и слободи што ги имаат граѓаните.

Во деловите-поглавјата на овој труд каде што има повеќе теоретски објаснувања, користена е домашна и странска стручна литература, како и публикации, извештаи, проценки и ревији од домашни и меѓународни организации и институции кои вршеле разни анализи и истражувања за организираниот криминал. Во текстот се користат разни синоними за злосторничкото здружение како што се организирани криминални групи, организации, банди и други поими, но тоа е поради тоа што и кај нас и во другите држави, нема прецизни дефиниции за овие поими, а за што ќе дадам и подетално објаснување во овој труд. Поради тоа што магистерскиот труд се состои од делови во кои се прикажани истражувањата што се вршени за секој дел посебно и подетално е образложувано во самите поглавја од трудот за целите на истражувањето, за методите што се применети и за евентуалните тешкотии што требало да се совладаат при изработката, добиените резултати и заклучоците.

Целта на истражувањето во поглавјата 6 и 7 е да се анализа на содржината на законските текстови кои се однесуваат за злосторничкото здружување и организираниот криминал се увиде дали правната рамка во РМ е доволна за да може ефикасно да се користи во борбата против организираниот криминал кој постојано се менува во сите можни насоки и што би требало да се направи со законите во иднина за поефикасна борба со овој криминал и да се види кои се најдобро поставени решенија за поефикасна борба со организираниот криминал и што би требало во иднина да се измени или дополнува во законите. Научната оправданост на истражувањето е што ќе се добијат теоретски сознанија преку анализа на содржината на законските текстови на повеќе држави и ќе се споредат со состојбата во РМ, а доколку е потребно да се дадат и предлози за измени и дополнувања на законите во иднина имајќи ги во предвид решенијата во другите држави. Предлозите за измени и дополнувања на законите би биле само како насоки во кој правец би требало да се дејствува, без конечни предлози на законски текст.

Во поглавјето 9 целта на истражувањето е да се утврди обемот, структура и динамика на организираниот криминал во нашата држава за периодот од 2005-2010 година. Научната оправданост на истражувањето е да се добијат сознанија преку статистичките индикатори, односно резултати за општ опис на појавата, односно за овој вид на криминалитет за целиот период откако е формирано посебното одделение при ЈО на РМ за гонење на организиран криминал и корупција, а потоа и посебното Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција во Скопје.

И во поглавјето 12 целта на истражувањето е да се добијат поконкретни податоци за организираниите криминални групи, да се определи профилот на групите, како и да се утврди типологијата на групите, за да може во понатамошни истражувања да се прават споредби со други такви групи од други држави и да се проучува подетално овој феномен. Научната оправданост на истражувањето е да за прв пат се прикаже општ заднички профил на организираниите криминални групи во РМ за период од 2008-2010 г., а кои резултати ќе покажат со какви организирани криминални групи се справуваат надлежните државни органи во борбата против организираниот криминал и да се добие основа за да се прават и понатамошни истражувања на организираниите криминални групи и споредби на вакви истражувања со други држави.

Сакам да искажам и да ја нагласам посебната благодарност кон Јавното обвинителство на Република Македонија, Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција Скопје и Министерството за внатрешни работи-Одделот за организиран криминал, бидејќи без податоците од овие државни органи, што ги добив за обработка, не ќе можеше да се направат истражувањата во овој магистерски труд.

2. ИСТОРИСКИ АСПЕКТ

Веќе со децении, криминалот е основна тема на многу уметнички дела, книги, документарни ТВ емисии и на многу филмови. Се покажало дека токму организираниот криминал привлекува најголемо внимание од сите можни видови на криминална активност. Сликите на гангстери во костуми, полициски престрелки и раскошни животни стилови, се појавуваат секогаш кога ќе се спомене темата на организираниот криминал. Овие слики во голема мера ја формираат основата на стереотипните претстави на јавноста за организираниот криминал. Но ваквите претстави не го прикажуваат реално вистинскиот организиран криминал.

Темата за организираниот криминал била подолго време потполно запоставена, не само во нашата туку и во светската казнено-правна и криминолошка литература. Заслуга за оживувањето на научниот интерес кон неа има белетристиката со појавата на романот „Кум“ на американскиот писател со италијанско потекло Марио Пузо во 1969 година и претставуваше поттик за литерарни, филмски и други уметнички дела во врска со овој вид криминалитет. Во денешно време, темата на организираниот криминал на голема врата влегува во политичката и во публицистичката реторика. Нема политичка партија, политичар, институција, кои во својата програма не вклучуваат „мерки за борба против организираниот криминал“. Тоа е постојана преокупација и на медиумите.

Главна пречка за разбирање на организираниот криминал е тајноста со која е обвинен. Групите на организираниот криминал тешко се откриваат и се истражуваат благодарение на нивната прикриена природа. Освен тоа, колку што е една група понасилна или подобро организирана толку е потешко да се истражува. Не постои ни едно сериозно научно истражување за феноменологијата и за етиологијата на организираниот криминал кај нас. И денес луѓето што предупредуваат на овие проблеми, ризикуваат да бидат политички и човечки дисквалификувани, што е сосема разбирливо во општествена средина во која организираните криминални структури имаат

контрола над определени институции на системот и над медиумите и може да ја манипулираат јавноста според нивните интереси.

Науката и научните истражувања имаат и други објективни причини за избегнување на оваа осетлива тема. Организираниот криминал е најнапред тешко податлив за дефинирање и со тоа за делимитирање на предметот на истражување. Неговите појавни форми мутираат, приспособувајќи се на условите на пазарот, на политичките околности и воопшто на состојбите во државата. Заинтересираноста за организираниот криминал во светот е резултат и на тоа што тој сè повеќе и повеќе станува транснационален и во некои случаи претставува глобална закана. Освен тоа во деведесеттите години од минатиот и почетокот на дваесет и првиот век постои зголемена софистицираност во извршувањето на кривичните дела што се поврзани со глобалната трговија со дрога, зголемување на криминалот што е поврзан со компјутери и шверцувањето на радиоактивен нуклеарен материјал.

Класична организирана криминална структура е Мафијата (Mafia), дефинирана како тајна криминална организација со строга внатрешна хиерархиска структура што врз подолгорочна основа се занимава со нелегални и со легални активности (рекетирање, комар, проституција, трговија со наркотични дроги и други криминални активности; види Reid, 284). Оваа специфична криминална организација, што стана синоним за организираниот криминал, е пресадена во САД заедно со големиот бран на имигранти од Италија кон крајот на XIX и почетокот на XX век (види поопширно Ињатовиќ, 35, Шкулиќ, 74). Многумина погрешно го врзуваат самото име- Мафија, за првите букви на наводниот борбен повик: „Morte alia Francia Italia anela" („Смрт за Франција, Италија повикува"), кренат во 1282 година во Палермо во борбата против француските окупатори. Одделни автори укажуваат дека таквата кованица не можела да има потекло во борбена парола во време кога не постоела ни Италија како држава, ниту пак Французите биле окупатори на Сицилија (види Hunt, 2). За други називот на оваа организација е скован од Giuseppe Mazzini, кој во 1850 година ја предводел ослободителната борба на Сицилија. Некои сметаат дека етимолошкото потекло на овој назив датира од XVIII век, од кога атрибутот „mafioso" бил користен како синоним за убавина и перфекционизам. Има и автори кои сметаат дека изразот има арапски корен,

кој доаѓа од зборовите (mu afah) од кои првиот значи неповредливост, сила, додека вториот- да се обезбеди, заштити, значи-асоцијација која обезбедува сигурност за нејзините членови. Еден од шефовите на американската мафија, Joseph Bonanno, вака го објаснил потеклото на оваа кованица: за време на востанието на Сицилија против „французите“ во 1282 година, окупаторските војници ги напаѓале девојките, а нивните мајки, трчајќи по улиците викале „ma fia“ (ќерко моја!), поттикнувајќи ги младите бунтовници во Палермо да ги убиваат војниците во знак на одмазда. Но, независно од историските корени, нејзините традиционални карактеристики се огледаат во цврстата поврзаност на сицилијанските братства и внатрешната послушност и дисциплина поддржувана со закана со смрт, чување на тајната, прифаќање како личен кодекс на однесување на „omerta“- несоработување со власта, востановување на феудален хиерархиски систем помеѓу членовите на семејството (за што се користат и семејни термини: „татко“, „кум“, итн.) и лична егзекуција на одмаздата (vendetta) како средство за разрешување на заемните спорови.

Едно од најопфатните истражувања на сицилијанската Мафија доаѓа од Антон Блок (1974), антрополог кој ја изучувал Мафијата во едно сицилијанско село во периодот од 1860 до 1960 година. Според него, тоа што често го нарекуваме Мафија всушност е ентитет што се развил од врската меѓу сицилијанските бандити и насилните селски претприемачи, gabbelloti кои биле задолжени за одржување на редот и безбедноста на големите имоти на земјосопствениците кои биле отсутни. Со изнајмување на други локални жители, тие формирале нешто што наликувало на одмаздничките групи за самоодбрана од американскиот Запад. Габелотите играле неколку важни улоги во феудалното општество на Сицилија. Една од улогите се состоела во тоа да бидат ефективен медиум за комуникација меѓу селаните, власта и земјосопствениците. Исто така, габелотите им обезбедувале земја и работа на селаните и со тоа стекнале витална позиција за економскиот опстанок. Како што споменавме, тие управувале и со имотите и им обезбедувале приходи на земјосопствениците. Тие реално ја имале единствената општествена контрола над островот и дејствувале како неофицијални агенти на државата кога станувало збор за одржување на редот. Улога се состоела во тоа да бидат

единствената реална официјална власт на Сицилија во отсуство на ефективна полициска и воена сила (Hobsbawn 1959:30-56; Blok 1974).

Сите елементи на сицилијанското општество реално зависеле од габелотите. Мафијата, во своето потекло од габелотите, не била толку многу криминална организација колку што била деловна и полициска организација што обезбедува работни места, општествена контрола и ги решава споровите на островот со слабо организирана и неефикасна власт. Блок во својата студија го забележува и најважниот историски и општествен тренд. Служејќи се со Мафијата како пример, тој смета дека организираните криминалци многу почесто се сојузници на аристократијата за која не претставуваат реална закана, па како резултат на тоа се суштински конзервативна и честопати и реакционерна сила во општеството (Blok 1974:102). Ваквиот став на Блок е поткрепен со долгата историја на насилни конфликти меѓу Мафијата и политичките партии лево од центарот во јужна Италија.

Во врска со егзистенцијата на некаква хиерархиска структура во сицилијанската Мафија, Блок укажува дека секое село си имало своја *cosca* (банда, составена од габелотите, нивните вработени и нивните сојузници). Член на *cosca* се станувало преку долг процес на социјализација во структурите на селото и во традициите на феудалното сицилијанско општество. Блок сугерира дека сите овие организации, погледнати колективно, се означуваат како Мафија и ја оспорува претставата дека постои некаква централизирана, обединета група под тоа име. Иако габелотите и другите членови на *cosca* од селото можат понекогаш да комуницираат со членови од другите села, Блок тврди дека не постои една единствена хиерархиска организација на мафиози (Blok 1974:145). Една слична студија на Хес ја опишува сицилијанската Мафија како мрежа од *partitio*, редица на поединечни релации еден-со-еден во целото сицилијанско општество. Во ваквиот систем на партицио, „клиентите, индивидуите кои сакаат работа, земја или праведност, биле организирани преку нивните врски со патронот во селото" (Hess 1973: 82).

Појавата на мафијата во САД е регистрирана во 1891 година, кога големата порота на Њу Орлеанс постапувајќи во случајот на убиството на локалниот шериф објавила присуство во локалната заедница на тајна

организација позната како „Мафија“, составена од италијански доселеници од Сицилија.

Еден од првите напори да се истражува организираниот криминал во Соединетите Американски Држави (САД) бил направен од Истражувачката комисија во Чикаго, во 1915 година. Учесниците во неа, забележале дека одредени карактеристики на криминалните групи можат да се разликуваат од другите форми на криминална активност. Во овие карактеристики биле вклучени специјалните традиции, систематизираните практики и специјализираниот јазик (криминален жаргон). Бидејќи во тоа време нацијата не била сосредоточена врз организираниот криминал, наодите на оваа Комисија имале ограничено влијание.¹

Терминот "организиран криминал" потекнува од САД. Кратката историска ретроспектива потсетува на податокот дека поимот организиран криминал прв пат регуларно е употребен во 1919 година од чикашката Комисија за криминалот, која е цивилна организација составена од бизнисмени, банкари и адвокати, создадена со цел за промовирање на промени на системот на казнената правда и да предлагаат мерки за подобра организација. Овој поим не се однесувал само на криминалните организации туку во поширока смисла се однесувал врз „криминалната класа“ од десеттина илјади професионални криминалци во Чикаго во тоа време. Потоа, во 30-тите години на минатиот век, таквиот концепт е заменет со концептот на рекетрирање од страна на криминалните банди, а потоа се користат и поимите синдикати и криминални организации кои се управувани од големи главни криминалци и моќни водачи на организираниот криминал.² Во педесеттите години започнала детална студија на мафијата, која речиси стана синоним за организираниот криминал. По 1970 година, овој концепт, од САД се проширува до тој степен што во осумдесеттите години, терминот влегува во употреба и во меѓународни размери.

---

¹ Мајкл Д. Лајман и Гари В. Потер, (2009). Организиран криминал, Магор, Скопје. стр.20.

²UN Centre for international crime prevention, Klaus von Lampe. (2001). Forum on crime and society, Vol.1 No.2.

Организацијата што најчесто се поврзува со организираниот криминал е Мафијата која што писателите, филмските уметници, историчарите и голем број други заинтересирани, најчесто ја користат како мерило за разбирање на феноменот на организираниот криминал. Обидувајќи се да ги процениме организационите аспекти на сè она што се посочува како Мафија, логично е првин да го разгледаме значењето на тој збор. Според повеќето сознанија, се чини дека зборот мафија не се појавил во писмена форма сè до средината на шеесетите години од деветнаесетиот век, иако повеќето Сицилијанци го разбирале. Како дел од дијалектот што се користел во посиромашните области околу Палермо, на Сицилија, зборовите мафија и мафиозо обично означувале нешто убаво, совршено, грациозно и извонредно, но кога се применувале на човек, мафиозо „означувало гордо, самоуверено и вообразено однесување" (Hess 1973). Мафиозото бил храбар и се потпирал на самиот себеси: тоа бил човек од акција кон чишто постапки другите не треба да се однесуваат лекомислено. Најважно е тоа што мафиозото бил подготвен да го преземе законот во свои раце, ако тоа биде неопходно.

Но, организираниот криминал е нешто многу повеќе од тоа што се подразбира под поимот Мафија. Иако мислењата на експертите од оваа област донекаде се поделени кога станува збор за компонентите на феноменот на организираниот криминал, постои одреден консензус во поглед на аспектите на групите на организираниот криминал. На пример, многумина експерти се согласуваат дека организираниот криминал претставува континуирана криминална активност што е мотивирана со стекнување профит и во која стравот, насилството, заплашувањето и корупцијата на јавните службеници, се користат за постигнување на целите на организацијата и се имуни на примената на законските мерки. Освен тоа, криминалната активност најчесто е ограничена на обезбедувањето на нелегални производи и услуги (Hagan 1989; Albanese 1983). Сепак, расправата меѓу експертите околу тоа колку организираниот криминал е успешен во монополизирањето на кој и да било даден нелегален пазар продолжува.³

---

³Мајкл Д. Лајман и Гари В. Потер, (2009). Организиран криминал, Магор, Скопје.

3. ДЕФИНИРАЊЕ НА ПОИМОТ ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ ⁴

3.1. Дефинирање на поимот во меѓународни правни документи

Многубројни национални и меѓународни правни инструменти, а посебно конвенцијата на Обединетите Нации против транснационалниот организиран криминал (UNCTOC)⁵, укажуваат дека „(транснационалниот) организиран криминал“ стана правен концепт.⁶ Дали ова е така или не, сепак е од мало практично значење. За целите на овој труд е важно да се разбере зошто дефиницијата на „организираниот криминал“ е предмет на континуирани контроверзии и што тоа значи за создавањето на законите и нивното спроведување.

„Организираниот криминал“ е многу значаен термин кој стана дел од речникот на многу политичари, а исто така и на пошироката јавност. Тој често се применува без јасна референтна точка и всушност е многу неодреден и нејасен.⁷ Овој недостаток на јасност, исто така, влијае на релевантните академски дебати.

Од една страна, терминот може да се користи за означување на одделни видови на посоефицирани криминални активности вградени во една или друга форма, во сложени недозволени пазари. Недозволени трговии со оружје, дрога и трговија со луѓе, најчесто се поврзани со сетот на „овозможување на активности“ како на пример (заканата од) насилство, корупција, и перење на пари.⁸ Една група автори, претпоставува дека првоспоменатите претставуваат

---

⁴Во ова поглавје користени се извадоци од ревијата *International review of the Red Cross, Organised crime and gang violence in national and international law*, Pierre Hauck and Sven Peterke, volume 92 number 878, June 2010.

⁵UN Convention against Transnational Organized Crime (2000) – Конвенција на ОН против транснационалниот организиран криминал (2000), 40 ILM (2001), 335 (влезена во сила од 29 септември 2003 г.).

⁶Sappho Xenakis, 'Difficulties in applying generic conceptualizations of organized crime to specific national circumstances', in Franck G. Shanty and Patit Paban Mishra (eds), *Organized Crime: An International Encyclopedia*, ABC-Clio, Santa Barbara, CA, 2008, p. 47; Fusun Sukullu-Akinci, 'Transnational organized crime and trafficking of human beings', in Joshua D. Freilich and Rob T. Guerette (eds), *Migration, Culture Conflict, Crime and Terrorism*, Aldershot, Hampshire, 2006, p. 157.

⁷Michael Woodiwiss and Dick Hobbs, 'Organized evil and the Atlantic Alliance: moral panics and the rhetoric of organized crime policing in America and Britain', во *British Journal of Criminology*, Vol. 49, 2009, pp. 106–128.

⁸Alan Wright, *Organised Crime*, Willan Publishing, Cullompton, Devon and Portland, OR, 2006, p. 49.

основни активности на организираниот криминал;⁹ а другата ги посочува подоцнежните.¹⁰ Во двата случаи, прекршувањата на законите обично можат да се категоризираат како „сериозни кривични дела“. Но, можеби попрецизно е да се користи терминот „организиран криминал“.

Еден проблем на овој пристап е тоа што тој е само врз основа на индикаторот на криминалитет. Насилството против лица, на пример, може да биде важно средство и карактеристика на некои нелегални активности, но не мора да значи.¹¹ Исто така, постојат бројни нелегални пазари, почнувајќи од трговијата со шверцувани цигари и украдени автомобили, со изнудување од мултинационалните корпорации, коцкање, проституција, и така натаму.¹² Сепак, како што покажува примерот на проституцијата, тоа не е можно да се наведе во општи црти дека оние кои се ангажирани во соодветните активности се вклучени во организираниот криминал. Можеме да заклучиме дека едноставно набројување на кривични дела не ни кажува многу за организираниот криминал.¹³ Оттука, алтернативен пристап го става организираниот криминал на ниво со ограничен професионален криминал¹⁴ - и на тој начин се намалува –неужната широчина што мора да ја има секој дефиниран концепт на организирано кривично дело.

---

⁹Види Jan van Dijk, 'Mafia markers: assessing organized crime and its impact on societies', во *Trends in Organized Crime*, Vol. 10, 2007, p. 40; Allan Castle, 'Transnational organized crime and international security', Institute of International Relations, University of British Columbia, Working Paper No. 19, 1997, p. 2; Stefan Mair, 'The world of privatized violence', во Alfred Pfaller and Marika Lerch (eds), *Challenges of Globalization: New Trends in International Politics and Society*, Transaction Publishers, New Brunswick, NJ, 2005, p. 54.

¹⁰Edgardo Buscaglia and Jan van Dijk, 'Controlling organized crime and corruption in the public sector', во *Forum on Crime and Society*, Vol. 3, Nos. 1 and 2, 2003, p. 6; Donald Cressy, *The Theft of the Nation*, Harper and Row, New York, 1969, p. 1.

¹¹R. Thomas Naylor, 'Violence and illegal economic activity: a deconstruction', in *Crime, Law and Social Change*, Vol. 52, No. 3, 2009, pp. 231–242; H. Richard Friman, 'Drug markets and the selective use of violence', in *Crime, Law and Social Change*, Vol. 52, No. 3, 2009, pp. 285–295.

¹²Види Cyrille Fijnaut, 'Transnational crime and the role of the United Nations in its containment through international cooperation: a challenge for the 21st century', in *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 8, No. 2, 2000, p. 121; Michael D. Lyman and Gary W. Potter, *Organized Crime*, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ, 2007, pp. 148–185.

¹³James O. Finckenauer, 'Problems of definition: what is organized crime?', in *Trends in Organized Crime*, Vol. 8, No. 3, 2005, p. 75.

¹⁴Edwin H. Sutherland, *The Professional Thief*, University of Chicago Press, Chicago, 1937; see further, Mary McIntosh, *The Organisation of Crime*, Macmillan, London, 1975, pp. 9ff.

Од друга страна, поимот „организиран криминал“ може да се користи во смисла на криминалните организации¹⁵ како што се Колумбискиот и Мексиканскиот „картел на дрога“, Јапонската „јакуза“, Кинеските „триади“, или Италијанската и Американската „мафија“.¹⁶ Сепак, како што се комплексни и различни недозволените пазари, така се дефинираат и карактеристиките на групите кои ги снабдуваат. Тие варираат од мали, коишто се лабаво поврзани мрежи, и се состојат од мал број лица, до големи, хиерархиски организации.¹⁷ Но, сите од нив, без разлика дали мали или не, високо организирани или дезорганизирани, користат тајни кодови, вешт персонал (како што се економисти, правници, или техничари), или се однесуваат како легални претпријатија (фирми)-трговски друштва.

Затоа е многу тешко да се постигне консензус за соодветна употреба и значењето на терминот „организиран криминал“.¹⁸ Постојат предлози дека овој концепт, за кој се претпоставува дека е возило за идеолошки мотивирана репресија над индивидуите и социјалните групи, вештачки создаден непријател, но лошо дефиниран, треба да се напушти.¹⁹ Ова сепак не се случи.

Постојат добри причини дефинирањето на организираниот криминал да се смета за пожелно и потребно. Една од нив е дека репресијата над организираниот криминал честопати подразбира правни мерки кои може да се

---

¹⁵ Hagan предлага дека „Организиран Криминал“ ќе се однесува на криминалните организации, додека „организиран криминал“ ќе се однесува на дејствија, кривични дела кои често бараат степен на организираност како дел за нивно извршување“ и забележува „дека не секој „организиран криминал“ е извршен од „Организирани Криминални“ групи“. Види Frank E. Hagan, '“Organized Crime” and “organized crime”: indeterminate problems of definition', in *Trends in Organized Crime*, Vol. 9, No. 4, 2006, p. 134.

¹⁶ Дали Италијанската мафија може да се класифицира како организиран криминал е контраверзно. Против оваа класификација види Mario Bezotti, 'Organisierte Kriminalitat: zur sozialen Konstruktion einer Gefahr', во *Angewandte Sozialforschung*, Vol. 22, Nos. 3 and 4, 2002, p. 136; види исто и Douglas Meagher, *Organised Crime: Papers presented by Mr Douglas Meagher, Q.C., to the 53rd ANZAAS Congress, Perth, Western Australia, 16–20 May 1983*, AGPS, Canberra, 1983, pp. 3ff.

¹⁷ Phil Williams, 'Transnational criminal networks', in John Aquilla and David F. Ronfeld (eds), *Networks and Networks: The Future of Terror, Crime, and Militancy*, RAND, Santa Monica, CA, 2001, p. 65; United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *Global Programme against Transnational Organized Crime: Results of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries*, Geneva, 2002, p. 30.

¹⁸ За комплетна листа на дефиниции, видете ја збирката на Klaus von Lampe, достапна на: <http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm> (последен пат посетена на 10 октомври 2011).

¹⁹ Peter-Alexis Albrecht, *Kriminologie: Eine Grundlegung zum Strafrecht*, Beck, Munich, 2005, pp. 343–352.

во конфликт со основните гаранции, како што се правото на приватност или слободата на комуникацијата. Без дефиниција која ја управува својата правилна примена, активностите и групи лица кои всушност не претставуваат организиран криминал, а со тоа и не претставуваат сериозна закана за јавната безбедност, може да бидат засегнати и криминализирани. Освен тоа, дефинирањето на организираниот криминал ја олеснува работата на институциите за спроведување на законот давајќи појасна насоченост и затоа има тенденција за зголемување на нејзината ефикасност, избегнувајќи ја загубата на човечки и финансиски ресурси.

Очигледно е дека дилемата е во тоа што, ако „организираниот криминал“ е дефиниран премногу широко, преземените чекори може да бидат неефективни или некомпатибилни со правилата и принципите на правната држава, па дури би можеле да станат и навредливи. Меѓутоа, ако „организираниот криминал“ е дефиниран премногу тесно, многу важни случувања и настани кои би можеле да бидат откриени, санкционирани и спречени, може да изостанат надвор од опсегот.

Друго прашање што има практични импликации за законодавачите е која од двете основни опции опишани погоре е посоодветна. Фокусот на илегалните активности е јасно фаворизиран со фактот дека современото кривично право не ги казнува лицата за она што се (на пример: членови на криминална организација), туку за она што го прават (на пример: примена на насилство). Користењето на „индикатор на активности“, исто така може да биде корисно во откривањето на „организираниот криминал“ како таен криминал кој станува видлив само по понатамошна истрага. Сепак, постоењето на криминални организации е исто така факт. Дури и ако желбата за нивна криминализација е доведена во прашање, важно е да се набљудуваат и, ако е можно, да се одвратат и уништат таквите организации.

Со оглед на овие размислувања, сосема е разбирливо што законодавачите заминуваат во сосема поинаква насока кога се справуваат со организираниот криминал, и зошто е толку тешко да се најде заеднички именител. Иако не може да се игнорира дека специфични политички и институционални интереси придонесуваат за различни иницијативи за борба против она што се смета дека е „организиран криминал“, во крајна линија нема сомневање за постоењето на феноменот на колективен криминалитет што

може да има катастрофални ефекти на државата и општеството, попречување на владеење на правото, за одржлив развој, и конкретно, безбедноста на луѓето.²⁰ Во екстремни случаи, организирани криминални групи доминираат во сите општествени сегменти, како што се стотиците илјади жители на сиромашните квартали во Рио де Жанеиро во Бразил.²¹

Во светската литература можат да се најдат стотици дефиниции за организираниот криминал од автори од различни провинции и различни подрачја. Меѓутоа, појавата на организираниот криминал не датира од толку скоро. Организирани криминални групи постоеле уште во средниот век (во 17-ти век бандите ги напаѓале големите градови). Криминални организации со широка акциона распространетост, нивното преминување од локални во национални, па и меѓународни размери, се врзуваат за монополизам и финансиска аристократија.²²

Сепак дефинирањето на организираниот криминал од кој било пристап-криминолошки, казненоправен, меѓународноправен и т.н., претставува најголем проблем. Тешко може да се постигне и минимална согласност за основните елементи што ја сочинуваат неговата структура. Отворено е и прашањето дали овој поим има сопствена структура, или е трансцендентален поим што упатува на други поими (организирана продажба на дроги, организирана терористичка активност, организирано перење пари итн.), во однос на кои има карактер на обичен атрибут или на вредносен, нормативен поим.

Со дефинирањето на организираниот криминал, како и со другите „нови форми“ на криминал (корупцијата, перењето пари итн.) се случува една интересна појава - главното влијание во борбата против овие појави да доаѓа од страна на меѓународната заедница, што е несомнено реакција не само на

---

²⁰Nicole Sobotkiewicz and Matthias Klopstein, 'Organisierte Kriminalität': bestehende Bedrohung – trotz definitorischer Unbestimmtheit', in *Angewandte Sozialforschung*, Vol. 22, Nos 3 and 4, 2002, pp. 151–154; Katarina Hofmann, 'The impact of organized crime on democratic governance: focus on Latin America and the Caribbean', in *FES Briefing Paper*, No. 13, 2006, pp. 2–8; John T. Picarelli, 'Transnational organized crime', in Paul D. Williams (ed.), *Security Studies: An Introduction*, Routledge, New York, 2008, p. 464.

²¹За опис на урбаното насилство во Рио де Жанеиро, види Sven Peterke, *Rio de Janeiro's 'Drogenkrieg' im Lichte der Konfliktforschung und des Völkerrechts*, Berliner Wissenschafts-Verlag, Berlin, 2009, pp. 5–22; Robert Neuwirth, *Shadow Cities: A Billion Squatters, a New Urban World*, Routledge, New York, 2006, pp. 253–270.

²²Милутиновиќ М. (1967). „Криминологија“, Београд.

неизедначениот пристап на државите, туку и на фактот дека тоа е единствениот начин, државите кои се и самите криминализирани да се присилат да преземат определени мерки за превенција и за репресија на криминалот. Напорите на меѓународната заедница во тој правец се финализирани со усвојувањето на Конвенцијата на Организацијата на обединетите нации (ООН) против транснационалниот организиран криминал од 2000 година (Конвенцијата од Палермо), во која како организиран криминал се дефинира активноста на криминалните групи.

Во телата на Советот на Европа (СЕ) е прифатена следнава дефиниција, содржана во Препораката Rec(2001)II на Комитетот на министрите од 2001 година: Нелагални активности извршени од страна на структурирана група од три или повеќе лица која постои за подолг временски период и презема заедничка активност заради извршување на едно или повеќе сериозни-тешки дела, со цел за стекнување, непосредно или посредно, на финансиска или друга материјална корист. Како сериозни кривични дела, по дефиниција се третираат делата за кои е пропишана казна затвор од четири години или потешка казна. Може да забележиме речиси идентичност на оваа дефиниција со дефиницијата содржана во Конвенцијата од Палермо. Единствената разлика се состои во нејзината општост: дефиницијата на СЕ не е ограничена на казнени дела од транснационална природа.

Но, поаѓајќи од тоа дека поимот на организиран криминал е различно и, по правило, пошироко определен во националните казненосправни системи, СЕ ги истакнува следниве изедначени критериуми од кои треба да поаѓаат државите-членки во неговото дефинирање, поделени во две категории: задолжителни и опциони. Како задолжителни критериуми се земени: соработка на три или повеќе лица; дејствување на групата во подолг или недефиниран временски период; извршување на сериозни казнени дела; извршување казнени дела со цел за стекнување профит и/или моќ. Веќе последниов критериум, со внесување на остварувањето моќ како цел на криминалните активности, значи исчекор во однос на Препораката која се ограничува на остварување финансиска или друга материјална корист. Како опциони критериуми се истакнати: постоењето специфична задача или роља на припадниците на групата; користење на некои форми на внатрешна

дисциплина и контрола; користење насилство или други средства погодни за застрашување; вршење влијание врз политиката, медиумите, јавната администрација, полицијата и судството, или врз економијата со корупција или пак со други средства; користење на комерцијални или други бизнис-структури; ангажирање во перење пари; и дејствување на меѓународно рамниште. Покрај задолжителните карактеристики, најмалку два опциони критериуми се нужни за да се смета активноста на криминалната група за организиран криминал (види Organised crime situation report, 8).

Појавата на меѓународноправни дефиниции не е случајна. Таа доаѓа како резултат на шаренилото на националните пристапи. Злосторничките здруженија, создадени според парадигмата на криминални претпријатија, стануваат сè поприсутни носители на особено опасни криминални активности не само на национално, туку и на меѓународно рамниште. Недозволената трговија со дрога, со оружје, со луѓе, криумчарењето, тероризмот, имотните дела од типот на разбојништво, уцена, изнуда итн., сè помалку се појавуваат како изолирана активност на поединци, а сè повеќе како добро испланирани и организирани активности на повеќе учесници, заемно поврзани со договор и со план за такви активности.

Дефинирањето на поимот организиран криминал, денес има особено значајна криминално политичка функција: поставување на казненоправна рамка за пропорционален одговор на сè потешките и поорганизирани облици на криминал со подигање на ефикасноста на мерките на превенција, на откривање и на гонење. Без таквата димензија, нема да постои ни потребата, организираниот криминал да се издвојува како посебен, специфичен казненоправен поим, зашто во казненоправна смисла, овој поим е синоним за која било, макар и најелементарна форма на заедничко учество на повеќе лица во извршувањето на казнено дело. Во казнените законодавства, до неодамна мошне ретко меѓу одредбите за учество на повеќе лица во казнено дело (соизвршителство и соучесништво) се среќаваше законска дефиниција на криминално здружение. Резервираниот став на современите казнени законодавства кон издвојувањето на поимот на злосторничко здружение во последнава декада забрзано се напушта, во голема мера и под влијание на меѓународните инструменти за борба против организираниот криминал.

Меѓу европските законодавства, редок пример, до скоро претставуваше италијанскиот КЗ, кој содржи две дефиниции: а) на злосторничко здружение од три или повеќе лица што се здружиле за вршење потешки дела (чл.416); и б) на злосторничко здружение од мафијашки тип (чл.416-бис) посебно дефинирано, за што ќе дадам подетално објаснување во овој труд подолу во текстот.

Во современите законодавства, понови дефиниции на организираниот криминал се среќаваат не во казнените законодавства, туку во законите за јавното обвинителство и за полицијата, што е сосема во согласност со потребата од издвојување на овој поим од општиот криминал, поради посебни криминално политички причини за интензивна активност на овие државни органи и примена на специјални техники и мерки за неговото откривање и за гонење. Независно од еволуцијата во дефинирањето на поимот криминална организација, останува и натаму фактот на непостоење на позитивноправна дефиниција на самиот поим на „организиран криминал“, кој не може едноставно да се идентификува само како криминалната активност на организирана група. Организираниот криминал е еден од најкомплексните и во своето внатрешно битие длабоко противречен поим. Неговата длабока противречност се гледа во трансцеденталниот карактер на организираниот криминал.

Во повеќето западноевропски држави, службените дефиниции, за разлика од американскиот пристап, не вклучуваат создавање на фактички имунитет од гонење, што не е ништо друго, туку непризнавање на фактот дека во организираниот криминал се вклучени државни структури. Од друга страна, тие се по правило премногу општи и неизедначени, така што меѓу нив може да се констатираат и поголеми разлики, како во однос на бројот на членовите на криминалната организација, така и во однос на нејзиниот карактер (структурирана група, внатрешна поделба на работата, односи на хиерархија итн.). Исто така, речиси ни една дефиниција, за разлика од американскиот пристап, не ја потенцира природата на делата или нивната тежина (се користат најчесто општи формулации: сериозни дела, дела од поголемо значење). Но, главно сите се изедначени во однос на целта- профит, со тоа што одделни додаваат и општествена моќ, како и средство за нејзино остварување-насилство, корупција и други илегални средства.

Камбовски (2005) во својата книга „Организиран криминал“, дава навистина голем регистар дефиниции за организираниот криминал и потребно е тоа да се истакне за да се покаже прво големото разнообразие, но и динамичноста на самата појава што е предмет на научни дефиниции. Во сите, се чувствува првобитната врзаност за поимањето на организираниот криминал како активност на организации од мафијашки тип. Признавањето дека организираниот криминал не е „од онаа страна“ на државата и нејзините инструменти за примена на законот, туку дека и самата држава, односно определени нејзини структури се инволвираат во криминални активности, доаѓа подоцна. Тоа признание е карактеристично за поновите дефиниции, не постари од една декада.

Сите расправи за организираниот криминал, во последниве декади завршуваат со скептичен заклучок: за теоретски воопштувања, а потоа и за позитивноправна акција недостигаат елементарни криминолошки и казненоправни истражувања за феноменологијата, етиологијата, заедничките белези, ефектите на казненоправната репресија итн.

Потребата од рedefинирање на поимот на организираниот криминал, е наметната од со сознанијата за брзите промени во појавните облици, целите и подрачјата на дејствување на организираниите криминални групи, пред сè, тоа дека нивната структура не е секогаш ригидна, дека наместо цврсти организирани структури сè почесто е дејствувањето на вмрежени структури, како и сознанието дека наспроти користољубивите цели сè поактуелен е проблемот на влијанието и поврзаноста на организираниот криминал со економијата, медиумите, политиката, јавната администрација и судството. Таквите нови тенденции се изразени во дефиницијата прифатена во Конвенцијата од Палермо. Од друга страна, замената на постојната со нова дефиниција, израснува од потребата за супституирање на правниот акт (заедничка акција), со новиот вид правни акти предвидени со Договорот од Амстердам (рамковна одлука). Поради тоа, во 2005 година Европската комисија му предложи на Советот на министри нова Рамковна одлука, во која е содржана дефиниција на „криминална организација“ идентична со таа на Конвенцијата од Палермо. Изоставен е, значи, посебниот елемент на влијание врз постанувањето на јавните власти (види предлог на Европската комисија:

Council Framework Decision, чл.1). Со рамковната одлука државите-членки на Европската унија (ЕУ) се обврзуваат да го инкриминираат раководењето, како и учеството во криминална организација (чл.2), како и да пропишат казнена одговорност на правните лица (чл.5).

3.2.Дефинирање на поимот Организиран криминал во РМ

Во нашата држава, преставник на поширокиот приод кон овој поим, е академик Владо Камбовски, кој го дефинира организираниот криминал како “извршување на кривични дела од страна на злосторнички здруженија заради остварување на профит и/или постигнување на моќ, со употреба на насилство, или со користење на посебната положба во општеството, со намалување на ризикот преку вклучување во легалните економски, политички и други активности, како и однапред направен систем за заштита од гонење.”²³ Истиот автор, како што самиот вели, по десетгодишно проучување на феноменот на организираниот криминал, ја проширува оваа дефиниција со додавање на неколку елементи во нејзиниот втор дел: “(покрај употребата на насилство) употребата на друга сила или притисок, користење на корупција, инволвирање на легалните економски и политички активности и влијание врз политиката, бизнисот, медиумите и судството заради полесно остварување профит и моќ и заштита од казнено гонење.”²⁴

Во нашата литература отсуствуваат покомплексни пристапи кон дефинирањето на организираниот криминал. Исклучок претставува дефиницијата на Арнаудовски (види Арнаудовски, 418), кој овој поим го определува преку следниве елементи: трајна централизирана криминална организација, хиерархиска поставеност, внатрешна поделба на работите, планско и систематско занимавање со криминалитет, конспиративност и затвореност, внатрешна дисциплина, развиен систем на јатаци, висок степен на покорност и верност, инфилтрирање во државните и стопанските институции и политичките партии до создавање „персонална унија“, со цел за

---

²³Камбовски Владо, 1996, “Правна држава и организиран криминал”, Правен факултет, Скопје, стр. 8 и 9.

²⁴Камбовски Владо, (2005). “Организиран криминал”, 2-ри Август С, Штип, стр.49.

воспоставување монопол врз криминалната бранша, интернационализација и користење на современите средства на комуникација и на мобилност.

Не постои единственост во теоријата (теоретските дефиниции), меѓу националните законодавства на поедини земји (службените дефиниции), ниту пак меѓу дефинициите на меѓународните организации и тела (меѓународни дефиниции) за тоа, што всушност, претставува организираниот криминал, како единствен, генерички поим во меѓународни размери. Тоа е така, затоа што причините, факторите и условите за појавата и развивањето на организираниот криминал не се исти од земја до земја. Тие не се исти ниту меѓу соседните, транзициски земји, коишто се многу слични по култура, менаталитет и традиција. Ако причините не се исти, дури ниту слични, тогаш логично е дека ниту типовите, ниту појавните облици на организираниот криминал нема да бидат исти меѓу земјите. Ако ниту типовите и облиците на организираниот криминал не се исти меѓу земјите, тогаш ниту нормативно-институционалните решенија, мерките, методите и средствата за спречување и сузбивање на организираниот криминал, не можат да бидат исти меѓу земјите. Тоа ја налага потребата од поопсежна експликација на посебната етиологија на организираниот криминал и претставува посебен предизвик за науката.²⁵

Во отуство на прецизна позитивноправна дефиниција на организираниот криминал, неговото теоретско дефинирање е подредено на определена научна и прагматична цел: развивање на категоријален систем на поими и антиципирање на криминално-политичките функции на основниот категоријален поим. Наспроти дескриптивниот, ваквиот телеолошки, консеквенцијалистички пристап, ги комбинира казненоправните елементи и целите на посебната, засилена реакција низ следнава дефиниција: извршување на казнени дела од страна на злосторничко здружение заради остварување профит и (или) моќ, со употреба на насилство или со користење на посебната положба во општеството, со намалување на ризикот преку

---

²⁵Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски. (2010). Организиран криминал и корупција-најнови теоретски димензии, практични консеквенции и методика на истражување. Факултет за безбедност-Скопје.

вклучување во легалните економски, политички и други активности и со однапред создаден систем на заштита од гонење (Камбовски, 1,12).

Објективните лимити за сеопфатното дефинирање на организираниот криминал (според Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски 2010) се: сложената етиолошка и различна историска генеза на појавата; преширокиот дијапазон на криминалните и легални активности (на сè што носи висок профит); цврстината на солидарната интегрираност на членството (пред сè кога зборуваме за мафијашкиот тип на организираниот криминал); спецификите во внатрешната организација; разликите во методска и телеолошка смисла; поврзаноста со претставници од разни нивоа на државните и политичките структури; особеностите на неговиот локален, национален, регионален и трансконтинентален карактер; суптилни поврзаности со терористичките организации преку нивно финансирање и други облици на подршки и разните други перфидни форми на влијание во меѓународните политички и економски односи.

Претставниците на поширокиот пристап, зборуваат за спрега (врска, соработка) меѓу криминалната организација и државата (или политиката, полицијата, правосудството, јавната управа, медиумите итн.). Некои од авторите ја внесуваат и корупцијата како елемент при дефинирањето на организираниот криминал, но само алтернативно, како еден од елементите или методите преку кои се остварува организираниот криминал. Камбовски (2005) го нарекува „симбиотички,, , додека пак, Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски (2010) промовираат нов поим за институционалниот (политички) тип на организиран криминал и овој нов теоретски поим не се работи само за спрега (врска, соработка) меѓу организираниот криминал и политичката власт, туку и за фактот дека разни претставници од разни нивоа на државно-политичката институционална хиерархија (што е најважно и највисоките раководители во една држава), всушност, се главните босови, организатори и наредбодавци во овој теоретски нов тип на организиран криминал. Имено, кај институционалниот организиран криминал корупцијата изразена како злоупотреба на јавните овластувања, не е само еден од елементите, односно методите преку кои се остварува организираниот криминал, туку е негова иманентна, неизоставна компонента, којашто всушност претставува, негов најбитен конститутивен

елемент. Самиот термин “институционален” организиран криминал, не значи дека целата институција е инволвирана во тој криминал. Напротив, тоа значи дека моќни поединци (поединец) кои што претставуваат персонификација на одредена институција во одредено време, се директно инволвирани во организираниот криминал. Според тоа, терминот “институционален” е употребен за да се нагласи силата и моќта на опасноста што доаѓа токму од институционалната позиција во формалната хиерархија на државниот систем, персонифицирана во поединци од највисоките инстанци на таа хиерархија. Организираните криминални групи се опасни, но сепак, далеку полесни за откривање, докажување и понатамошно кривично-правно ефектуирање отколку случаите каде државно-политичките структури се носечки елемент на организираниот криминал.²⁶

Тоа дека поимот на организираниот криминал е вредносен, трансцендентален поим, кој упатува на извршување на посебни казнени дела со исполнување на определени елементи, не значи дека истиот нема сопствено позитивно јадро, дека е празен, дескриптивен поим, кој поради тоа самиот за себе нема никакво криминалнополитичко или казненоправно значење. Негов позитивен елемент, е веќе криминалната насоченост на определено поведение на група луѓе, криминалната детерминираност на нивната заедничка акција. Структурата на позитивното јадро (*ens positivum*) на поимот на организираниот криминал го сочинуваат: константни и варијабилни елементи.

Константните елементи би биле заеднички за генеричкиот поим, глобалниот феномен на организираниот криминал, коишто, всушност претставуваат окосници, заеднички глобални карактеристики независно од неговите специфичности на локално, регионално, национално ниво или во меѓународни рамки. Варијабилните елементи се оние елементи коишто при дефинирањето на поимот организиран криминал, ги рефлектираат специфичните разлики во однос на причините за појавување, тенденциите за

---

²⁶Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски. (2010). Организиран криминал и корупција-најнови теоретски димензии, практични консеквенции и методика на истражување. Факултет за безбедност-Скопје.

понатамошно развивање или опаѓање на организираниот криминал и следствено на тоа, рефлексивната врз манифестационите облици во една земја.

Поради сите изнесени причини, кога зборуваме за константните елементи (карактеристики) на организираниот криминал, треба да имаме предвид дека тоа се елементи исклучиво типични само за организираниот криминал што битно го разграничуваат од останатите видови и повидови на криминал. Овие карактеристики во различни варијации се присутни независно од тоа за кои типови или облици на организиран криминал се работи. Сите останати карактеристики се варијабилни елементи, затоа што се присутни кај некои од посебните типови и облици на организираниот криминал, но не се присутни секогаш, во сите случаи кај разните типови и облици на организираниот криминал. Варијабилни елементи се: извршување на едно или на повеќе тешки дела од определен вид и создавање на систем на заштита со насилство, корупција, злоупотреба на положбата и инволвирање во легалните политички, економски или други активности. Исто така, овие карактеристики не се типични само за организираниот криминал, туку и за другите видови и подвидови на криминал.

Оттука, според Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски (2010), за да постои воопшто случај на организиран криминал, во неговата најопшта, генеричка смисла, без оглед на тоа за кој од посебните типови на организиран криминал станува збор, барем во минимум, потребно е да бидат исполнети следниве најкарактеристични или константни елементи: 1) Организирано криминално делување на најмалку три или повеќе лица, кои постапуваат според одреден (не)формален договор/план за поделба на улогите, 2) Определен временски период (релативно подолг период), 3) Вршење сериозни кривични дела, и 4) Стекнување финансиска и/или материјална корист, или, стекнување и/или одржување политичка и/или општествена моќ.

Суштествен елемент на поимот на организираниот криминал (така и Конвенцијата од Палермо, дефинициите на СЕ и ЕУ) е остварувањето на профит и (или) моќ: профитот и моќта се во заемна спрега, така што профитот претставува материјална основа на политичката и друга моќ, додека моќта и

влијанието во економијата, политиката, медиумите и другите области станува основна претпоставка за што поголем профит.

Блиски на овде изложениот теоретски модел, се т.н. оперативни дефиниции на организираниот криминал што во последно време се појавуваат во нашето законодавство, ставени во функција на определување на правна рамка за фокусирање на активностите на одделни државни органи во спречувањето на организираниот криминал. Таква дефиниција во нашата држава содржи Законот за јавното обвинителство, како и Законот за полицијата, за кои подетално ќе стане збор понатаму во овој труд.

Според лично видување на авторот на овој магистерски труд под поимот **Организиран криминал** се подразбира: **Незаконски активности што се извршени од организирана криминална група која постои одреден временски период со цел за извршување на сериозен криминал и со цел директно или индиректно да се добие финансиска или друга материјална корист или моќ, а при извршувањето на сериозниот криминал групата да користи заплашување, насилство, корупција, перење пари, директна или индиректна контрола над политиката-властите, медиумите и економијата-стопанските активности, како и употреба на други средства за постигнување на целите.**

4. ЕТИОЛОГИЈА И ФЕНОМЕНОЛОГИЈА

4.1. Етиологија на организираниот криминал

Брзиот и голем пораст на организираниот криминал, го свртува вниманието кон основните криминогени фактори, лоцирани главно во сферата на брзите социјални промени и економските и политичките процеси на глобално рамниште: миграциите, комуникациите, транспортот, финансиските текови итн. За жал, мора да се истакне дека за основни вредности на современата цивилизација се прогласени профитот и политичката моќ.

Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски истакнуваат, дека за посебна етиологија на организираниот криминал тешко дека може воопшто да се зборува. Нема посебна етиологија за организираниот криминал затоа што тој е транседентален поим, па оттука можеме да ја испитуваме етиологијата на посебните облици на криминал. Ексклузивниот одговор на прашањето зошто постои и од каде извираат причините на организираниот криминал, како комерцијален вид на криминал и со него нераскинливо поврзаната корупција лежи во три нивоа на чинители, од кои првото го сочинуваат антрополошко-психолошките фундаменти на човековата природа и егзистенцијално-економските причини, второто ниво чинители на организираниот криминал и корупцијата спаѓаат во социо-културната сфера и третото ниво на услови кои најдиректно влијаат врз организираниот криминал и корупцијата, се условите од политичко-правната и економската сфера. (види попоширно кај Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски. (2010). Организирани криминал и корупција-најнови теоретски димензии, практични консеквенции и методика на истражување. Факултет за безбедност-Скопје.)

Една важна фокусна точка за разбирање на организираниот криминал може да се најде во литературата во која заедницата²⁷ се гледа како социјален систем. Концептуалните димензии на оваа школа истакнуваат дека со испитување на функциите на локалната заедница може многу да се научи. Ворен (Warren 1973:9) ја дефинира заедницата како „онаа комбинација на социјални единици и системи што ги извршува главните социјални функции-

---

²⁷ Мајкл Д. Лајман и Гари В. Потер, (2009). Организирани криминал, Магор, Скопје. стр.85-86

локална релевантност". Оваа определба нуди неколку конститутивни елементи. Првин, таа ја истакнува организацијата на социјалните активности на заедницата наместо нејзините географски или легални граници. Второ, таа ги концептуализира оние димензии на заедницата кои имаат локална релевантност преку точките на пристап кон општествените активности и функции што се неопходни во секојдневното живеење. Конкретно, Ворен идентификува пет главни функции на заедницата што се локално релевантни: 1.Производството – дистрибуцијата – потрошувачката, 2.Социјализацијата, 3.Општествената контрола, 4.Општественото учество и 5.Заемната поддршка.

Клучен елемент за постоењето на организираниот криминал е неуспехот на функцијата: производство – дистрибуција – потрошувачка. Неуспехот на легалниот пазар да му излезе во пресрет на еден значаен дел од популацијата на потрошувачите е одговорен за постоењето на повеќето криминални операции. Како последица на тоа, организираниот криминал ја искористува пазарната празнина и профитира од услугите што им ги дава на тие потрошувачи. Неколкумина истражувачи (Merton 1957; Schelling 1976; Smith 1978) ги забележале сличностите меѓу легитимните и нелегитимните деловни активности. Секако, снабдувањето на потрошувачите со производи и услуги што ги обезбедува организираниот криминал главно се дефинира како нелегално. Сепак, барањата на одредени популации речиси неизбежно доведуваат до создавање на такви организации. Организирањето на криминалните активности произлегува од динамиката на функцијата производство-дистрибуција-потрошувачка во заедницата. Групите на организираниот криминал неизбежно бараат профитабилни и безбедни инвестиции. Според тоа, можат да се очекуваат пресметани навлегувања во комерцијалниот живот на заедницата преку сопственост на некој легитимен бизнис.

Меѓутоа, во стремежот за расветлување на етиологијата на криминалот, теоријата на културниот конфликт, теоријата на аномија, теоријата на социјална дезорганизација, теоријата на диференцијална асоцијација и ним блиските теории не можат да дадат целосен одговор на прашањето зошто криминал вршат и богатите слоеви со висок социјален и економски статус и зошто организираниот криминалитет не е по автоматска корелација секогаш

присутен кај сите припадници на пониските, сиромашни слоеви. Етиологијата на организираниот криминал, како премногу комплексен, мултидимензионален феномен не може да се објасни со класичните пристапи на традиционалната криминологија. Оттука, во современата криминолошка мисла, познат е и еден нов теоретски, интердисциплинарен правец, односно посебна криминологија на организираниот криминал, наречен уште и како теорија на социјалната диверзификација. Оваа теорија е блиска и на некој начин произлегува од теоријата на аномија и теоријата на социјална дезорганизација. Меѓутоа, карактеристично за теоријата на социјална диверзификација е што таа прави обид на специфично нетипизираните реакции на организираниот криминал да бара исто така нетипизирани (диверзифицирани) одговори, за разлика од традиционалната унифицирана кривично-правна реакција на општеството. Според оваа теорија, организираниот криминал се проучува од криминолошки, социолошки, политолошки и кривично-правен аспект, како комплексен диверзифициран феномен.

Клучот за криминалното однесување се наоѓа во поединецот, но тој се активира од фактори кои дејствуваат надвор од поединецот.

Основен генератор на организираниот криминал во државите во транзиција, претставува стремежот на определени социјални групи и слоеви за зафаќање на доминантна економска и политичка позиција во новонастанатите општествени околности. Сознанијата за етиологијата на организираниот криминал во одделни поранешни социјалистички држави (Русија, Бугарија, Србија, во извесна мера и нашата држава и др.) директно посочуваат на определени општествени слоеви и групи кои имаат посебно истакнато место во државите. Тоа се главно старите државни или политичко-полициски структури (разузнавачки служби, служби за безбедност, политички партии), кои формално развластени, користејќи го државниот капитал што бил под нивна контрола, во сојуз со новосоздадените бизнис-елити привремената мимикрија, ја користат како преодна состојба за враќање на сцената во нови улоги.²⁸

---

²⁸ Камбовски Владо, (2005). "Организиран криминал", 2-ри Август С, Штип, стр.135.

4.1.1.Етиологија на организираниот криминал во Република Македонија

Организираните криминали се неодамнешна појава во РМ. Во т.н. Титова Југославија, до почетокот на деведесеттите од минатиот век, оваа појава во суштина и не постои. И покрај некоја либерализација, социјалистичка Југославија до крајот, била еднoпартиска држава и полуполициска. Затворената социјалистичка економија, контролирањето на пазарот, според добро контролирани граници, мали комерцијални и други односи со странство не овозможило да се појави организиран криминал. Приватната сопственост на имотот била ограничена, и паричните текови биле строго надгледувани од страна на полицијата. Надворешните работи биле под директна контрола на разузнавачките служби, со кои поблиску управувало партиското раководство. Имало т.н. "Економски криминал", кој и покрај некои сличности, сепак се разликува од организираните криминали за многу од неговите карактеристики, особено во тоа што не можеше да се интернационализира, или во насока на освојување на општествената моќ и државната власт. Врз основа на ова, можеме да заклучиме дека организираните криминали не успева во тоталитарни држави или полутоталитарни. Како доказ за оваа констатација може да послужи италијанското искуство. Во Италија постоела мафија многу одамна и првично била поддржувана од страна и на световната и на црковна власт како орган кој го одржува социјалниот ред и дисциплина, но првпат таа била ефективно контролирана од Бенито Мусолини во времето на фашизмот, во триесеттите и четириесеттите години на минатиот век. Се работи за појави-феномени кои еден друг го исклучуваат и дека не може да постојат истовремено, бидејќи и двете се тоталитарни. Во поранешна Југославија имало некои рудиментирани форми на организиран криминал, на пример трговија со дрога, но во опсегот и организацијата на денешните криминални групи е далеку под нивното ниво. Други форми на организиран криминал (перење пари, трговија со луѓе, илегалната продажба на оружје, криумчарење итн.) не постоеле, или скоро не постоеле. Организираните криминали во сите свои манифестации и огромен опсег во РМ се случува од почетокот на деведесеттите години од минатиот век.

Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски (2010) истакнуват дека покрај причините кои се однесуваат за сите земји во светот, факторите и условите за организираниот криминал и корупцијата во транзиционите земји, зборувајќи конкретно за Република Македонија од нејзиното осамостојување како независна држава до денес, може да се наведат следниве услови за појавата на организираниот криминал и корупцијата: Неетаблираната етичка елита, којашто е *conditio sine qua non* на политичката елита во демократско-правната држава, е основната причина од којашто произлегуваат сите други причини за организираниот криминал и корупцијата во Македонија; Неконзистентното изведеното начело на поделба на власта во неединствениот систем на државната власт во Македонија, при што отсуствува систем на правни механизми и процедури за заемна контрола и рамнотежа меѓу надлежните институции за спроведување на законот. Последиците се невладеенето на правото манифестирано преку неспроведување или селективно спроведување на законите, нефункционирање на институциите на правната држава, политички неодговорна и со ништо неограничена влада и парламент. Овие последици се трансформираат во своевидни посебно крупни причини за организираниот криминал и корупцијата со практикувањето на јавните функции како партиска и лична сопственост; Непостоење на оптимално независни институции (независни од владата, но не и од широкиот спектар механизми на општествена контрола) надлежни за откривање, докажување, гонење и судење на кривични дела од областа на корупцијата и организираниот криминал, особено за највисоките носители на државно-политички функции во Република Македонија; Неквалитетната правна рамка, особено изразена во непостоењето на еден сеопфатен, кохерентен и комплементарен правен систем против организираниот криминал и корупцијата; Нетранспарентните и неконзистентни системи на: процесот на приватизацијата; јавните набавки, владините концесии; финансиското управување и контрола врз буџетот и јавните фондови; финансирањето на политичките партии; несинхронизираните процеси на заштита на домашното производство со процесите на либерализација и дерегулација, при што сеуште се присутни дискреционите овластувања на бирократските фактори за издавање разни дозволи за увоз на контингенти на определени стоки и сл; Преголемиот број на законски и подзаконски прописи (преку 600 прописи) коишто неконзистентно и

контрадикторно ја уредуваат управноправната материја, овозможуваат премногу дискрециони овластувања при одлучувањето на државните службеници. На тој начин се придонесува за создавање можност - и луѓе чесни по природа, да дојдат во искушение за корупција; Слабо платените државни службеници и незаштитените овластени службени лица надлежни за откривање и докажување на високата корупција и организиран криминал, под притисок на непрофесионалните стандарди за неоснованото стрмоглаво деградирање и отпуштање од државната управа, наметнати од цикличните удари на партократијата, државната служба, особено во нејзиното централно државно јадро, ја претворија во место коешто не е сигурно и секој гледа само да грабне колку што може повеќе.

Корупцијата, само по себе, претставува самостојно казнено поведење. Но, истата претставува една од најзначајните методи преку кои делуваат организираните криминални групи во борбата за поголеми профити и моќ. Во врска со корупцијата во РМ, може да се каже, дека за периодот од 2005 година до 2010 година има подобрување, така што се намалува присутноста на овој феномен доколку се има предвид индексот за перцепција на корупцијата (CPI) на меѓународната организација Транспаренси интернешенал²⁹. Во РМ во 2005 и 2006 година индексот бил 2.7, во 2007 индексот бил 3.3, додека во 2008 се зголемил на 3.6 и во 2009 година се зголемил на 3.8, а во 2010 година е 4.1. Индексот има вредности од 0 до 10 така што колку е поголема вредноста толку помалку е присутна корупцијата во државата за која се однесува индексот. Инаку за споредба во 2010 година индексот за соседните држави на РМ е за Грција 3.5, за Албанија 3.3, за Бугарија 3.6, за Србија 3.5 и за Косово 2.8. Ова може да покаже дека РМ води во регионот на ова поле во борбата против корупцијата што не значи дека состојбата е добра, бидејќи како што истакнав, за вредноста на индексот, потребно е да се приближуваме кон бројот 10, а сè уште немаме достигнато ниту до половина од тоа. Така и во иднина, борбата мора да е ефикасна и постојана за да се намалува присуството на овој проблем.

---

²⁹Меѓународната организација Транспаренси интернешенал, www.transparency.org

4.2. Феноменологија на организираниот криминал

Распознавањето на формите низ кои се појавува организираниот криминал и неговите други манифестни карактеристики (видот на криминалните организации, видот на криминалните активности итн.), што е опфатено со поимот на неговата феноменологија, наидува на голем број методолошки проблеми. Со уште посложени проблеми се судира проникнувањето во неговите причини (етиологија на организираниот криминал). Методологијата на истражувањето на појавните форми на организираниот криминал се соочува прво со проблемот на непостоењето на единствена, конзистентна дефиниција на самата појава, која е предмет на различни, понекогаш и дијаметрално спротивставени пристапи (теоретски, легислативни, меѓународноправни итн.). Организираниот криминал како интегрален поим е надвор од „видното поле“. Од друга страна, одделни дела што влегуваат во овој поим, се на различно ниво на препознатливост и на прикриеност, односно постои различна „темна бројка“ (таа е различна, на пример, кај корупцијата, делата во врска со дрогите итн.). Меѓутоа, и кај голем број дела што влегуваат во „познатиот“ криминал, останува непознато нивното (не)организирано извршување, зашто статистиката едноставно не ги регистрира податоците за заедничко извршување на казнените дела. Посебно се сложени методолошките проблеми на набљудување на структурата и начинот на остварување на активности на криминалните асоцијации. Разновидноста на нивната внатрешна организациона структура, планови и подрачје на дејствување, и на контактите со светот на бизнисот, политиката, медиумите претставуваат подрачје на кое не се уште развиени истражувачки постапки.

Проблемите на идентификување на организираниот криминал преку неговите појавни форми, резултираат и од самата широчина на основната дефиниција на овој поим.

Според Камбовски (2005) од аспект на организираноста на криминалните активности, се разликуваат: организиран криминал од мафијашки тип (италијанска, американска, руска, јапонска, кинеска, албанска, српска, бугарска итн. мафија); софистициран или „конспиративен“ организиран криминал;

„замаскиран“ организиран криминал (политички пари, правни лица итн.); транснационален организиран криминал; меѓународни мрежи за извршување терористички акти, трговија со наркотици, со луѓе, со оружје, со радиоактивни материи, перење пари, финансиски трансакции итн.; малолетнички гангови и криминал на „масата“.

До интересни согледувања води и истражувањето на појавни форми на организираниот криминал низ историјата, релативизирани со сознанието за арбитерноста на казненото право, непостоењето на јасни закони што би ја омеѓувале сферата на забранетото од дозволеното. Авторите што се занимаваат со историскиот аспект упатуваат на сознанието според кое корените на овој феномен допираат далеку назад во средниот век, во времето на Робин Худ, морските пирати, разбојничките банди „разбојниците-барони“ итн. Литературата го бележи интересниот податок за првата употреба на изразот „организиран криминал“, за активности на некоја банда крадци (предводена од некојси Jonathan Wild) во почетокот на XVIII век во Англија: шефот на бандата бил под директна заштита на англискиот крал Џорџ I, по извршената кражба ги „пронаоѓал“ украдените предмети и потоа и ги враќал на сопствениците за добра награда (бил обесен дури по смртта на кралот, во 1725 година; види Игњатовиќ, 13). Интересен е податокот дека таквиот „средновековен“ тип на бандитизам во една модерна Франција е со примена на драконски казненоправни мерки ликвидираан дури во 1953 година, кога во полицијата е формирана посебна служба за борба со бандитизмот (Mannheim, 659). На нашиве, балкански простори, таков прапочеток на модерни криминални структури несомнено било ајдутството и арамиството кое честопати било мотивирано не со некои национално ослободителни, туку со чисто користољубиви цели. Во Република Македонија, на пример, борбата против одметнати (одметнички) банди, останати од Втората светска војна, траела до почетокот на 50-тите години од минатиот век.

За настанувањето на организираните криминални групи (Мафијата и другите) и нивното дејствување во САД и споредбено во светот, опширно е објаснето во главите 7 и 8 во учебникот на Мајкл Д. Лајман и Гари В. Потер, Организиран криминал (2009), како и кај Камбовски (2005, стр.87-98) и овде

нема да дадам опис за конкретните познати за јавноста, организирани криминални групи.

Посебен облик, кој заслужува големо внимание, е малолетничкиот организиран криминал, поради тоа што сите особености на организираниот криминал и другите неконвенционални облици на криминалот се практикуваат од малолетните делинквенти кои се сами за себе посебен проблем, повеќекратно мултиплициран при заедничкото делинквентно однесување кое е инаку честа појава. И се јавува како израз на стремежот за остварување на доминантна улога на малолетниците во определена маргинална социјална средина.

Историско-криминолошките истражувања на феноменологијата на организираните криминални структури, даваат доволно аргументи во прилог на учењето за динамичноста и прилагодливоста на организираниот криминал на конкретните општествени, економски и политички услови (Wenzky, 620). Некои вооружени криминални банди им го отстапуваат просторот на криминални структури „во бели јаки“, наспроти мечот, нивно главно оружје станува компјутерот, наспроти грубата заштита на криминалното дејствување со насилство, стапуваат методите на софистицирана заштита од гонење со инволвирање во легалните економски и политички структури и служби за примената на законот.

4.2.1. Феноменологија на организираните криминални активности

Спознавањето на организираните криминални активности и општествените сфери зафатени со организиран криминал, зависи и од насочувањето на фокусот на контролата на криминалот кон одделни од нив. Долго време како типична почва на дејствување, бил набљудуван „пазарот на пороци“, кој бил повеќе или помалку контролиран од државата, со донесување на закони за прохибиција и со примена на репресија на начин кој само ја зголемувал привлечноста на забранетите пороци. Врз така концентрираната опсервација, до денеска остана претставата за организираниот криминал како активност на криминалното „подземје“, поврзано со трговијата со наркотици, проституцијата и другите мрачни, илегални бизниси, но и амбивалентниот однос кон неговата репресија, со кој може да се објасни дури и извесната

митологизација на големите криминални „босови“ (од типот на Ал Капоне), кои станаа синоними за „снаодливи“ луѓе или „цврсти“ момци што ги задоволуваат ниските страсти на широкиот круг потрошувачи. На тој начин се врши рационализација на таквите активности, што е основа за толеранција и неефикасна општествена реакција на повредата на законските забрани кои доживуваат слаба јавна поддршка.

Според Камбовски (2005) прифаќањето на стојалиштето за „симбиотичка“ природа на организираниот криминал и неговата сè поголема инволвираност во легалната економија, влијанија врз политиката и врз јавната администрација, медиумите и системот на казнена правда, води кон постапно напуштање на рестриктивниот пристап кон типично „криминалниот“ пазар. Атрактивни се сите општествени сфери во кои е можно брзо остварување на високи профити, што не значи негирање на сознанието дека негово средиште претставуваат насекаде криминалните активности што се состојат во: измами и други форми на економски криминал, производство и промет на наркотични дроги и трговија со луѓе. Во последниве декади, кон овие традиционални „пазари“ се приклучуваат уште и пазарот со оружје, нуклеарни и радиоактивни материи и перењето пари (види и Organised crime situation report, 14).

Организираниот криминал се инфилтрира и во легални економски, политички, хуманитарни и слични активности, со цел за прикривање на криминалните активности или заради мултиплицирање на криминалниот профит (види поопширно Арнаудовски, 1, 90).

Во светот во последно време покрај недозволените трговии со дрога, оружје и луѓе, присутни се и нелегалните трговии со хемиски, биолошки, радиолошки и нуклеарен материјал, а се поприсутен е и т.н.-Сајбер-криминал (криминал поврзан со копјутерски и комуникациски технологии), како и фалсификувањето на голем број на производи со кои потоа се продаваат на разни пазари. Исто така, организираните криминални групи се занимаваат и со т.н. Еколошки криминал, односно криминал против животната средина, со незаконско тргување и ловење на животни и риби, фрлање на токсичен отпад, употреба на токсични материи во производството на разни производи, незаконско експлоатирање односно сечење на шуми и др. Потоа профитите

кои се стекнати незаконски преку процесот на перење пари стануваат легални финансиски средства што понатаму се користат многу полесно. Интересно е да се спомене и морското пиратство што се појави во заливите на Сомалија и Нигерија, морските води на Малезија и Индонезија, Бангладеш, Дар ес Салаам, Јужното кинеско море, во водите покрај Јужна и Централна Америка, како и во водите на Карибите што влијаеше и на социјалните, економските и безбедносните односи во тие делови на светот.³⁰

4.3.Феноменологија на организираниот криминал во Република Македонија

Повеќегодишната, главно, теоретска расправа за организираниот криминал кај нас, сепак доведе до надминување на точката на изненаденост со прашањето дали постои организиран криминал. Признавањето дека тој постои претставуваше основа за преземање на определена, пред сè, легислативна активност за негово спречување (реформа на казненото законодавство, донесувањето на закони за спречување на перењето пари, корупцијата итн.).

Организиран криминал, го следи целиот процес на транзиција на македонското општество. Согледувањето на реалните состојби, динамиката, формите и поврзаноста на организираниот криминал со легалните економски, политички и други активности во еден (иден) развиен и научно заснован комплементарен систем на превенција и на репресија на организираниот криминал би требало да се потпира врз следниве методи: Статистички податоци за движење на криминалот; Други статистички показатели што се појавуваат како индикатори за организираниот криминал; Виктимолошки истражувања; Официјални финансиски извештаи и други официјални документи; и „Case studies“-студии на случаи.

Истражувањата на појавните облици и на етиологијата на организираниот криминал кај нас, сè уште се во почетна фаза. Оттука е и отсуството не само на емпириска основа туку и на соодветна методологија за пристап кон различните облици на организиран криминал. Дури и елементарниот статистички метод, е под рамништето на потребата за

---

³⁰ Sandro Calvani, Transnacional organizaed crime: Emerging trends od golbal concern, Rome, 2010.

дефинирање на појдовна општа основа за натамошни истражувања, поради застареност и неизедначеност на методите и обработката на податоците во полициската, во обвинителската и во судската статистика. Во сите три статистички слики, покрај другото, отсуствува посебното следење на феноменот на организираното извршување казнени дела (инструментите на судската статистика, на пример, одат најмногу до регистрирање на обвинетите и на осудените соученици во казненото дело, а и податоците прибрани врз основа на таквите инструменти се повеќе од недоволни). Неопходно е, според тоа, ревидирање и сообразување на основните инструменти за следење на пријавениот, на обвинетиот и на пресудениот организиран криминал, како и нова методологија за обработка на прибраните податоци.

Борбата против организираниот криминал треба да започне токму од создавање статистички и други инструменти со кои ќе се добие точна претстава за неговите појавни форми, неговата состојба и неговите движења.

Во текстот што следува којшто е извадок од годишните извештаи на МВР за 2009 и 2010 г. за организираниот криминал, се прикажува што се случува во РМ во последно време и како се справува МВР со овој вид на криминал.

Според Годишниот извештај³¹ на МВР за **2009 година** во нарко-бизнисот во РМ, најприсутни се етничките албански криминални групи од РМ, поврзани со криминални структури од Р.Турција, од каде што се набавува хероинот и криминални структури од истиот етникум кои престојуваат во земјите од Западна Европа што се потврдува и со статистичките податоци, односно од 42 кривично пријавените лица - државјани на РМ, 38 лица се од албанско етничко потекло. Активностите во делот на борбата против недозволена трговија (НТ) со дрога, во 2009 година биле насочени кон прибирање на информации за криминални групи од РМ кои дејствуваат на подрачјето на Скопје, Куманово и Западна Македонија и утврдување на нивните врски со лица од Р.Турција, од каде се набавува наркотичната дрога хероин како и нивните врски со криминални

---

³¹Годишен извештај на МВР за 2009 г. на Биро за јавна безбедност, Централни полициски служби, Оддел за организиран криминал, Сектор за криминалистичко разузнавачка анализа, јануари 2010 г.

структури од Западноевропските земји, односно пресекување на Балканскиот пат на дрогата, при што се пресечени осум меѓународни канали на НТ со хероин. Исто така реализиран е и еден случај на НТ со хероин кој бил наменет за домашниот нарко-пазар. Борбата со организираниот економски криминал во 2009 г., резултираше со откривање на кривични дела извршени од страна на две организирани криминални групи и тоа едната група е пријавена за кривични дела: „злосторничко здружување“, „перење пари и други приноси од казниво дело“, „злоупотреба на службена положба и овластување“, „изнуда“, „оштетување или повластување на доверители“, „убиство“ во обид, а другата за „даночно затајување“ и „помагање“ во врска со даночно затајување“. РМ се наоѓа во централниот дел на Балканскиот Полуостров, односно се простира на левиот крак од т.н. “Балкански Пат” на дрогата и претставува транзитно подрачје низ кое поминуваат некои од транспортните канали на хероинот од Турција до земјите од Западна Европа. Еден дел од наркотичната дрога што транзитира преку РМ, одреден временски период останува во РМ заради нејзино препакување, а подоцна најголемиот дел се транспортира до земјите на Западна Европа, каде што се наоѓаат најголемите потрошувачки центри на сите видови наркотични дроги, а помал дел е наменет за домашниот нарко - пазар. Криминалните групи од РМ, според оперативните и разузнавачки податоци се инволвирани во: организирање на транспорт на наркотична дрога преку територијата на РМ во земјите од Западна Европа; набавка на хероин од Р. Турција и организирање на транспорт до Западноевропските земји без истата да транзитира низ РМ (Бугарија-Србија, Бугарија – Грција и сл.); набавка на хероин од Р. Турција, привремено складирање и препакување на дрогата во РМ и натамошен транспорт кон земјите од Западна Европа; и Набавка на хероин од Р. Турција за домашниот нарко-пазар. Криминалните групи од РМ кои се занимаваат со организирање на транспорти на наркотична дрога хероин од Р.Турција за РМ и понатаму кон земјите од ЕУ, ги користат следните рути за транспорт: 1.Р.Турција - Р.Бугарија - Р.Македонија и 2.Р.Турција - Р.Грција - Р.Македонија. Од РМ дрогата се транспортира до крајните дестинации: Косово или Албанија; БиХ или Хрватска, преку Србија или преку Косово - Црна Гора за Западна Европа, преку Албанија-Италија за Западна Европа и преку Р. Грција за Западна Европа. Во поново време, Македонија се користи и како земја во која се внесуваат фалсификувани културни добра (од Бугарија, Србија,

Албанија и Грција), со цел да се прикажат дека истите потекнуваат од РМ, по што стануваат дел од недозволената трговија и меѓународните канали за криумчарење и истите се купуваат од страна на аукциски куќи и лица - колекционери од европските држави.

Територијата на РМ се користи и како транзитна земја³², преку која од страна на криминални групи, се криумчарат мигранти за западноевропските земји. Како рути на движење кои ги употребуваат мигрантите се утврдени: Од Кина, Русија, Р.Србија преку територијата на РМ за Р.Грција, од каде се криумчарат за западноевропските земји. Од земјите од Блискиот Исток (Авганистан, Ирак, Иран, Пакистан), Р. Грција преку РМ, Р.Србија према некоја од западноевропските земји. Од Р.Албанија, преку територијата на РМ, Р.Грција према западноевропските земји. Од Р.Турција, по воздушен пат преку аеродромот „Александар Велики“ со користење фалсификувани патни исправи преку територијата на РМ, Косово, Црна Гора, БиХ, Хрватска, Словенија од каде продолжуваат за западноевропските земји. Мигрантите кои транзитираат низ територијата на РМ, можат да се поделат во две категории и тоа: Транспортот на мигрантите од овие земји, се врши преку воспоставени меѓународни канали за криумчарење мигранти, управувани од меѓународни криминални групи, кои транспортот преку одредени држави во зависност од крајната дестинација го обезбедуваат преку, (матичните) криминалните групи кои евидираат (функционираат) во државите каде (минува) проаѓа каналот, како што е случајот и со РМ. Пример за тоа е успешно спроведената меѓународна истрага „Канис,, во која беа вклучени РМ и Р.Србија, во координација на „СЕКИ“ центарот во Букурешт. Во истрагата беше идентификувана меѓународна криминална група, која преку меѓународен канал криумчареше мигранти од Кина преку Русија (Москва) – Р.Србија(Белград) - РМ - Р.Грција, кон земјите од западна Европа. Меѓународната криминална група, составена од кинески, српски, македонски и грчки државјани,

---

³²Годишен извештај на МВР за 2009 г. на Биро за јавна безбедност, Централни полициски служби, Оддел за организиран криминал, Сектор за криминалистичко разузнавачка анализа, јануари 2010 г.

функционирала со поделба на задачите на членовите по земји, низ кои се одвивал транспортот, со утврдена цена за извршените задачи. Со примена на посебни истражни мерки (ПИМ) во РМ, во периодот од ноември 2008 до мај 2009 година, документирани се 11 транспорти на мигранти, при што се прокриумчарени 35 кинески државјани. При реализацијата на меѓународната операција во двете држави, уапсени се вкупно 25 лица, од кои 13 во РМ. Од преземените активности, констатиран е истиот тренд како и во минатата година, односно, РМ се идентификува како земја на потекло, транзит и дестинација за трговија со луѓе. РМ се етаблира како земја на потекло, пред сè поради сè понискиот животен стандард и земја на домашна трговија со полнолетни и малолетни женски лица со загрозен социјален статус. За одбележување се случаите на идентификувани жртви на трговија со луѓе по потекло од РМ кои се пренесуваат во Босна и Херцеговина, Хрватска, Србија, Франција и Италија, со што се потврдува фактот дека РМ се појавува како земја на потекло во трговијата со луѓе. Најчест модус операнди на регрутирање на жртвите од РМ, е по пат на “измама” за стапување во брак со жртвата, регрутирање на жртвите за „питачење,, вршење на криминални активности - кражби, сексуална експлоатација и сл. Кога се работи за трговија со луѓе во РМ, „трговците со луѓе,, во најголем број случаи, се сопственици на угостителски објекти и истите на разни начини врбуваат и вработуваат девојки како кенлерки, танчарки и придружнички на гостите во угостителските објекти и тоа главно во Западниот дел од Република Македонија - Тетово и Гостивар.

Според Годишниот извештај³³ на МВР за **2010 година**, во Одделот за организиран криминал особено внимание е посветено на утврдување, идентификување и профилирање на организирани криминални групи кои дејствуваат како на национално, така и на меѓународно ниво и нивно кривично правно санкционирање, при што биле сузбиени 21 криминална група од различни области на криминал и кривично биле пријавени 245 физички лица.

---

³³Годишен извештај на МВР за 2010 г. на Биро за јавна безбедност, Централни полициски служби, Оддел за организиран криминал, Сектор за криминалистичко разузнавачка анализа, јануари 2011 г.

Додека во 2009 година биле сузбиени 29 криминални групи од различни области на криминал и биле кривично пријавени 195 физички лица.

При водењето на криминалистичките истраги, праксата покажала дека целосно документирање на случаите на организиран криминал единствено е можено со водење на меѓународни заеднички истраги од причини што криминални групи делуваат на подрачјето на две или повеќе држави и претставуваат закани за целиот Регион и пошироко, не познаваат граници, поради што, во 2010 година се даде посебен акцент на соработката на регионално и меѓународно ниво со активно учество во заеднички акции насочени кон справување со криминални групи кои дејствуваат во регионот и пошироко. Меѓународната и регионалната борба против организираниот криминал, се остваруваше во соработка и координација со странски агенции за борба против организираниот криминал (СЕКИ, ИНТЕРПОЛ, ДЕА и др.), и директна соработка со полициски служби од странски земји преку размена на оперативни и разузнавачки информации како и водење заеднички операции и вклучување на јавни обвинители од земјите каде се спроведуваа истрагите. Одделот за организиран криминал, остварил меѓународна соработка при реализација на 11 случаи, од кои 10 од областа на НТ со дрога и еден за НТ со оружје.

Во 2010 година, од МВР-Одделот за организиран криминал, од областа на недозволена трговија со дрога откриени се 7 (седум) криминални групи и санкционирани се 62 лица и тоа: 5 криминални групи инволвирани во НТ со хероин со вкупно 55 членови и 2 (две) криминални групи инволвирани во НТ со марихуана со вкупно 7 членови. Вообичаена големина на организираните криминални групи кои што се инволвирани во недозволена трговија со дрога се од 3 до 10 членови. Организираните криминални групи кои се занимаваат со оваа криминална активност, соработуваат со криминални групи од други земји од регионот, потоа Р.Турција и земјите од Западна Европа.

Аналитичките согледувања на сознанијата кои се однесуваат на нелегалната трговија со оружје, укажуваат дека на територијата на РМ сè уште се наоѓа поголема количина на сокриено функционално оружје, муниција и друг експлозивен материјал којшто потекнува од воениот конфликт во РМ во 2001

година, потоа големите кражби на мало и лесно оружје од воените магацини во Република Албанија во 1995 година, воените дејствија во Косово во 1998 и 1999 и истото е предмет на криумчарење од страна на криминални групи и поединци како и вршење на тешки кривични дела, вооружени разбојништва, убиства и сл. Според разузнавачките сознанија, поголеми количини оружје, се складирани или закопани на подрачјето во северо-западниот дел на државата, при што во неколку наврати во изминатата и почетокот на оваа година се откриени импровизирани бункери во кои е пронајдено складирано оружје од најразличен вид (автоматски пушки, минофлаци, експлозив, бомби и сл.) . Исто така сознанијата говорат и дека еден дел од оружјето од воениот конфликт се чува сокриено и складирано кај лица од албанско етничко потекло. Главна карактеристика на оваа криминална активност, е тоа што оружјето што е предмет на недозволена трговија во РМ, се внесува и изнесува по илегални патишта на „зелената граница,,.

Корупцијата како сериозна закана за општеството која содржи опасност за консолидирање на законска и демократска држава, беше приоритет на Одделот за организиран криминал во 2010 година, а значајна улога и придонес во борбата против корупцијата одиграа новите форми и можности на употреба на техники и методи на работа, особено примената на ПИМ кои овозможуваат обезбедување на квалитетни докази против сторителите на овој вид кривични дела, кои без истите многу тешко можеа да се докажат.

Во 2010 година, покрај кривичните дела од областа на класичната корупција: „примање поткуп“, „давање поткуп“ и „противзаконито посредување“ регистрирани се и кривични дела од областа на економскиот криминал: „злоупотреба на службена положба“, „злосторничко здружување“, „фалсификување исправа“, „употреба на исправа со неистинита содржина“ и „фалсификување или уништување деловни книги“ кои биле извршени од страна на сторителите од коруптивни мотиви со цел стекнување на одредена имотна корист. Акцент во борбата против организираниот економски криминал, бил ставен на прибирање сознанија и обезбедување докази за две криминални групи (едната организирана како злосторничко здружение) кои со своето криминално дејствување нанесувале значителна штета на даночниот систем на РМ со вршење на кривичните дела во областа на економскиот криминал:

„злоупотреба на службената положба и овластување“, „даночно затајување“, „перење пари и други приноси од казниво дело“ и „фалсификување или уништување деловни книги“.

Карактеристичен случај³⁴ кој привлече големо внимание во јавноста е случајот релазиран од Одделот за организиран криминал, во соработка со Управата за финансиска полиција, Управата за Јавни Приходи и Управата за спречување перење пари и финансирање тероризам по преземени координирани мерки и активности во рамките на заедничка меѓуресорска истрага за што поднел кривична пријава против 23 физички лица од кои тројца косовски и еден турски државјанин, сопственици, управители и вработени во повеќе друштва со седиште на ул. „Перо Наков“ бр. 60 како и против 11 правни лица за сторени кривични дела „злосторничко здружување, „даночно затајување, „перење пари и други приноси од казниво дело, „оштетување или повластување на доверители, „повреда на правата од индустриска сопственост и неовластена употреба на туѓа фирма, и „спречување на докажување,. При тоа е утврдено дека во период од 2006 до 2010 година, пријавените оствариле нелегален приход во висина од над една милијарда денари (кои биле остварени во работењето на наведените правни лица) и за овој приход не биле платени даночните обврски кон државата во висина од над 253 милиони денари, односно 4.121.738 евра. Еден дел од нелегалните приходи биле користени за готовинско исплаќање на дел од вработениите во правните лица, со што се избегнувало плаќањето на законските придонеси, а пријавените намерно во неликвидност довеле шест правни субјекти и ги оштетиле доверителите за износ од 148.814.346,00 денари, бидејќи целокупниот имот на овие правни субјекти без законски основ биле пренесени на други фирми управувани од пријавените. Под раководство на лидерот на групата бил воспоставен систем на незаконито постапување при што со намера да го одбегнат плаќањето на деловните обврски спрема доверителите, преку различни финансиски малверзации, некои од фирмите намерно биле

---

³⁴Годишен извештај на МВР за 2010 г. на Биро за јавна безбедност, Централни полициски служби, Оддел за организиран криминал, Сектор за криминалистичко разузнавачка анализа, јануари 2011 г.

доведувани во состојба на инсолвентност, по пат на фиктивни плаќања и пренесување на средствата–капиталот спрема останатите фирми во сопственост на пријавените, а под контрола на лидерот, со што се изигрувани доверителите кои не можеле да ги наплатат своите побарувања. Исто така, биле пренесувани и основни средства, како што се патнички моторни возила, за кои бил воспоставен залог по основ на земени кредити од банки, заради што возилата не смееле да бидат предмет на купо-продажба сè до исполнување на обврските кон банките, но истите со „купо-продажни договори“ биле пренесувани на другите друштва во сопственост на членови на семејството на лидерот на групата и негови блиски соработници, кои иако знаеле дека возилата се предмет на кривични дела „Оштетување или повластување на доверители“ и „Злоупотреба на службена положба и овластување“, со цел да ја прикријат сопственоста, (наводно ги купувале истите), со што го извршиле кривичното дело „перење пари“ во износ од 18.583.070,00 денари.

Одделот за организиран криминал при МВР, во 2010 г. поднесе и пет кривични пријави против 16 физички лица од кои тројца странски државјани и 11 правни лица (каде физичките лица се раководни лица во правните лица) поради постоење сомнение дека во периодот од 2005 до 2010 година сториле „даночно затајување“ и „помагање“ во врска со „даночно затајување“, „злоупотреба на службена положба и овластување“ „фалсификување или уништување деловни книги“, при што по основ на затаен данок го оштетиле Буџетот на РМ за вкупен износ од 40.559.961,00 денари. Најкарактеристичен модус на извршување на кривични дела „даночно затајување“ е преку регистрирање на легални фирми со уредна документација на име на странски државјани од соседните држави (Бугарија и Србија) кои функционираат на тој начин што наводните основачи-странски државјани воопшто не се присутни на подрачјето на РМ (освен кога се регистрираат фирмите), а во нивно отсуство, во работењето на овие фирми се користи однапред подготвена документација со нивен потпис или полномошно потпишано од нивна страна за да може да се извршуваат финансиски трансакции и да се извлекуваат парични средства во готово.

Перењето на пари, претставува заеднички начин на извлекување корист, за сите видови кривични дела, како последна етапа кон остварувањето на

криминалните цели. Цел на сторителите на кривичните дела, е нелегално остварениот профит создаден како резултат на криминалните активности, да биде испран и пуштен во легалните парични текови на државата, со цел понатамошно користење на парите на законски начин. Достапните информации³⁵ упатуваат на тоа, дека сè уште се користат примитивни методи за перење пари во РМ, односно криминалниот профит се инвестира во луксузни предмети, за купување на недвижен имот и во малите бизниси, кои генерираат готовински текови, што е важно за да се обезбеди неопходен законски изглед на изворот на приходите.

Во 2010 година, од Одделот за организиран криминал при МВР поднесени се три кривични пријави за сторено кривично дело „перење пари и други приноси од казниво дело“, кои се поврзани со „злоупотреба на службената положба и овластување“ и „злосторничко здружение“, а во два случаи како предикативни кривични дела се јавуваат „криумчарење“ и „неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори“. Лицата пријавени за сторено кривично дело „перење пари и други приноси од казниво дело“ во моментот на вршењето на делата, ги вршеле следниве функции: Директор на ЦУ, управител на правно лице, претседател на УО, претседател на основен Суд, Директор, стечаен управник и претседател на стечаен судски совет.

Се поголемата примена на компјутерите во секојдневниот живот и работа и нивниот брз напредок во усовршувањето на самите системи не само во секојдневието и легалната употреба, туку и во нивната употреба за криминални дејности, се овозможи напредок, развивање и пробивање на самите системи, што имплицираше зголемување на бројот на кривични дела од областа на компјутерскиот криминал.

Во текот на 2010 година, според Годишниот извештај на МВР, најчесто биле пријавувани кривични дела по член 251 од КЗ на РМ односно

---

³⁵ Годишен извештај на МВР за 2010 г. на Биро за јавна безбедност, Централни полициски служби, Оддел за организиран криминал, Сектор за криминалистичко разузнавачка анализа, јануари 2011 г.

„Оштетување и неовластено навлегување во компјутерски системи“, како и „Изработка и употреба на лажна (фалсификувана) платежна картица“ по член 274-б, но и дела поврзани со Интернет измами и со злоупотреба на лични податоци.

Интересно е да се истакне и дека Европол (во ОСТА 2010 –EU Organised Crime Threat Assessment) РМ ја споменува како важна локација на балканската рута на хероинот, каде што истиот се складира и препакува. И дека во последно време се забележани организирани криминални групи кои се здружени на етничка основа во регионот на Косово, Албанија и Македонија и тие се занимаваат со недозволена трговија со хероин и кокаин, а значително е зголемена таквата појава посебно во Македонија. Исто така Македонија се споменува и во делот за недозволената трговија со оружје каде е истакнато дека Македонија и другите држави од западен Балкан се главни трговци во ЕУ со тешко оружје, бидејќи овие држави имаат големи количества на нелегално складирано оружје на нивните територии.

5. ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КРИМИНАЛНО ЗДРУЖУВАЊЕ- (КРИМИНАЛНА ГРУПА)

Проучувањето на организираниот криминал, бандите (криминалните групи), и насилството од бандите, спаѓа во доменот на кривичната наука, особено криминологијата.³⁶ Токму преку ова интердисциплинарно видување, произлегува дека предизвиците што произлегуваат од нив кон државата и општеството првенствено се сфатени.³⁷ Анализата на тешкотиите за адекватно решавање на овие феномени во правни рамки претпоставува некои сознанија за тоа колку тие еволуирале како аналитички концепти.

Алтернативен пристап, што може да се види како компромис во однос на горенаведените ризици и предизвици, е да се повлече линија меѓу „организираниот криминал“ и помалку стручни и помалку софистицирани криминални колективи. Ситуацијата во Рио де Жанеиро е добра илустрација за потребата да се направи разлика помеѓу „организираниот криминал“ и бандите и насилството од бандите, како и за проблемите кои се вклучени во тоа.

Во Рио де Жанеиро, урбаното насилство резултира во многу повеќе од илјада убиства годишно.³⁸ Адолесцентите и младите мажи, вооружени со митралези и гранати кои патролираат низ сиромашните квартави на градот, станаа симбол на оваа сложена ситуација.³⁹ Тие систематски се искористуваат од страна на господарите на дрогата, кои ги плаќаат (добро) за одбрана на својата територија против државата и ривалските групи.⁴⁰ Господарите на дрогата се вградени во поголеми, но само лабаво поврзани криминални

---

³⁶Michael Levi, 'Organized crime and terrorism', in Mike Maguire, Rod Morgan, and Robert Reiner (eds), *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford University Press, Oxford and New York, 2007, p. 771; Hans Joachim Schneider, 'Organisiertes Verbrechen', in Rudolf Sieverts and Hans Joachim Schneider (eds), *Handwörterbuch der Kriminologie*, de Gruyter, Berlin and New York, 1998, p. 562.

³⁷Bernd-Dieter Meier, *Kriminologie*, Beck, Munich, 2007, p. 27; Klaus von Lampe, 'The interdisciplinary dimensions of the study of organized crime', in *Trends in Organized Crime*, Vol. 9, No. 3, 2006, pp. 77–94.

³⁸За детали види 'Promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social and cultural rights including the right to development', Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary, and arbitrary executions, Mr Philip Alston, Addendum, 'Mission to Brazil', UN Doc. A/HRC/11/2/Add.2, 23 March 2009, p. 9.

³⁹За инструктивна анализа и слики, види Luke Dowdney, *Children of the Drug Trade: A Case Study of Children in Organized Armed Violence in Rio de Janeiro*, 7Letras, Rio de Janeiro, 2003. Види исто и Jailson de Souza e Silva and André Urani, *Brazil: Children in Drug Trafficking – A Rapid Assessment*, International Labour Office (ed.), International Programme against the Elimination of Child Labour, Geneva, 2002, pp. 5–8.

⁴⁰L. Dowdney, above note 22, pp. 46–51.

организации што настанале од затворските банди.⁴¹ Како дилери со дрога на улиците од сиромашните квартави, многу таканаречени „foot- војници“ не се директно ангажирани во „големите бизниси“ на локалните криминални мрежи кои нарачуваат и купуваат тони дрога и илјадници оружја, манипулираат со корумпирани функционери, и одржуваат контакти со други криминални организации. Заради тоа, се чини дека е посоодветно да се квалификуваат групите на адолесцентите и младите луѓе како банди, чие насилство може да се припише на соодветната злосторничка организација,⁴² додека не се ставаат на исто рамниште и да се третираат соодветно.

Се прават многу напори да се направи разлика меѓу бандите и нивната деликвенција од повеќе (и помалку) тешки форми на колективен криминалитет. Истражувањата покажале дека формирањето на младинските банди, првенствено е резултат на „улична социјализација“ и социјална исклученост. Најчесто, нивните членови ја делат истата мрачна состојба на невработеност и недостаток на просперитет. Бандите и нивната специфична „култура“, која понекогаш се состои од ритуалите, симболите, и слично, се чини дека даваат чувство на идентитет, статус, и солидарност,⁴³ за кои употребата на насилство и „туѓ војни“ (одбраната на територија) служат за нивно зајакнување. Може да се рече дека насилството од бандите е главно од тактичка природа за да се постигнат краткорочни цели, додека криминалните организации употребуваат насилство постратешки да се консолидираат долгорочни цели.⁴⁴ Многу автори затоа нагласуваат дека бандите се помалку софистицирани и не се вистински играчи на пазарот: тие не постојат за да обезбедат редовна стока или

---

⁴¹Иако многу се однесуваат кон нив како „банди“, нивната класификација како криминални организации се чини не е контраверзна. Види Roberto Porto, *Crime organizado e sistema prisional*, Atlas, Saõ Paulo, 2006, p. 86; Ana Luiza Almeida Ferro, *Crime organizado e organizações criminosas*, Jurua', Curitiba, 2009, p. 545.

⁴²Во прилог на ваквата диференцијација: Dieter Schwind, *Kriminologie: eine praxisorientierte Einführung mit Beispielen*, Kriminalistik Verlag, Heidelberg, 2008, p. 620; S. Peterke, above note 20, p. 9.

⁴³Бројните теории кои се обидуваат да го објаснат истакнатиот феномен не може да бидат презентирани овде. За општ преглед, види Larry J. Siegel and Brandon C. Welsh, *Juvenile Delinquency: Theory, Practice, and Law*, Wadsworth, Belmont, CA 2009, pp. 312–315; Merry Morash, 'Gangs, groups and delinquency', in *British Journal of Criminology*, Vol. 23, No. 4, 1989, pp. 309–331.

⁴⁴Scott H. Decker and Barrik van Winkle, *Life in the Gang: Family, Friends, and Violence*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996, pp. 23–25; A. Wright, above note 7, p. 44.

професионални услуги, туку да извршат послабо организирани и добро испланирани злосторства без јасно дефинирани цели.⁴⁵

Во практиката, линијата што ги разделува бандите (криминалните групи) и организираниот криминал, често станува нејасна. Повторно, мора да се има на ум динамиката и хетерогеноста на феноменот за кој се зборува. Криминалните организации често се појавуваат надвор од бандите, (а со тоа продолжуваат да ги користат нивните имиња и симболи), а исто така може да регрутираат членови на улични банди за да се шири насилство или да се обезбеди друга услуга.⁴⁶ Всушност, тие се добро структурирани банди, кои претставуваат сосема постојани здруженија и професионално извршуваат сериозни, па дури и транснационални кривични дела.⁴⁷

Според тоа, може да се каже дека разликата или разграничувањето помеѓу организираниот криминал, бандите (криминалните групи), и насилството од бандите е вештачки и многу мало. Дали и до кој степен таков поглед може да се оправда во крајна линија зависи од приложените дефиниции.⁴⁸ Сепак, како што видовме, не постои задоволителна дефиниција и поради тоа нема консензус во таа насока.⁴⁹

Организираните криминал и насилството на бандите (криминалните групи) може да се најде и во сиромашните и во богатите земји. Тие често претставуваат сериозни проблеми, посебено во урбаните средини, за државата и за општеството.⁵⁰ Различни национални и меѓународни закони се донесени

---

⁴⁵M. W. Klein, *Gang Cop: The Words and Ways of Officer Paco Domingo*, Alta Mira Press, Walnut Creek, CA, 2004, p. 59; Ulrich Eisenberg, *Kriminologie*, Beck, Munich, 2005, p. 920; D. Schwind, above note 25, p. 583.

⁴⁶Види Francis A. Ianni with Elizabeth Reuss-Ianni, *A Family Business: Kinship and Social Control in Organized Crime*, Russel Sage Foundation, New York, 1972, p. 53; A. Wright, above note 7, pp. 38–39.

⁴⁷Види Celinda Franco, *The MS–13 and 18th Street Gangs: Emerging Transnational Threats?*, CRS Report for Congress, Congressional Research Service, Washington, DC, 2008, p. 6; Deborah L. Weisel, 'The evolution of street gangs: an examination of form and variation', in Winifred L. Reed and Scott H. Decker (eds), *Responding to Gangs: Evaluation and Research*, US Department of Justice, National Institute of Justice, Washington, DC, pp. 25–65.

⁴⁸Irving A. Spergel, *The Youth Gang Problem: A Community Approach*, Oxford University Press, New York, 1995, p. 129.

⁴⁹Richard A. Ball and G. David Curry, 'The logic of definition in criminology: purposes and methods for defining "gangs" ', in *Criminology*, Vol. 33, No. 2, 1995, p. 225; Jonathan Matusitz and Michael Repass, 'Gangs in Nigeria: an updated examination', in *Crime, Law and Social Change*, Vol. 52, 2009, p. 496; A. Wright, above note 7, p. 31.

⁵⁰Graduate Institute of International and Development Studies (ed.), *Small Arms Survey 2007: Guns and the City*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007, pp. 169–176; за ова прашање исто види и Olivier Bangerter, 'Territorial gangs and their consequences for humanitarian players'.

за поефикасна борба против организираниот криминал, како и против бандите и нивното насилство. Поради многу динамичната и хетерогената природа на бандите, справувањето со нив во правните рамки се покажа како предизвик, па дури и деликатна задача. Иако се чини дека може да се направи некаква разлика меѓу организираниот криминал и бандите како и нивното насилство, таква дистинкција е тешко да се направи, па затоа и законодавачите се определиле за различни приоди.

6. ЗЛОСТОРНИЧКО ЗДРУЖУВАЊЕ

6.1. Поим на злосторничко здружение

Нашиот Кривичен законик употребува различни поими: заговор, група, банда, мрежа, служба, повикувајќи се понекогаш и на општата формула „или друго здружение“. Според тоа, поимот за злосторничко здружение е генеричен поим, под кој се подразбира заедничко извршување на казеното дело од страна на најмалку три лица: организаторот и уште најмалку две лица, што се здружиле за вршење казнени дела. Со оглед на тоа дека законот не дава законски дефиниции на посебните поими, изведени од генеричкиот поим, теоријата и судската практика нив ги дефинираат на следниов начин (B.Zlataric-Damaska, 90). Група е здружение што има за цел вршење на поблиску определени дела, со поделба на улогите на нејзините членови. Заговор е тајно здружение за вршење на превратни дела против државата. Банда е здружение создадено за вршење, според бројот и местото, времето и начинот неопределени дела, што се одликува со цврсти односи на внатрешна хиерархија и мобилност. Мрежа е здружение за извршување на определени дела, организирано според правилата на интензивни деловни контакти и врски. Служба е организација вклучена во поширок институционализиран апарат на друга држава или организација.

Здружението има за цел извршување на потешки казнени дела. Не е исклучено неговиот план да опфати и други, полесни дела. За постоење на здружение е потребно делата да се определени според нивниот вид, иако не и во нивните подробности. Ако планираните дела се определени во сите подробности, кои се однесуваат на нивните битни обележја, ќе се работи за договор за извршување казнено дело, а не злосторничко здружение.

Организирањето на злосторничко здружение, инкриминирано како самостојно дело (*delictum sui generis*), претставува анимирање на човечкиот потенцијал за вршење на криминална активност. Тоа може да биде извршено на различни начини: со присилба, ветување награда, идеолошко или политичко убедување итн. Покрај психолошкото влијание, со кое се доближува до поимот на поттикувањето, организирањето може да се состои и во преземање дејства со кои се овозможува активноста на здружението: обезбедување средства,

оружје, локации, мобилни врски и сл. Делото е довршено кога организаторот успеал да вклучи уште најмалку две лица во подготовките за извршување на делата опфатени со злосторничкиот план. Со оглед на тежината на пропишаната казна за делата на организирање злосторничко здружение, се казнува и обидот за создавање на такво здружение. Обид постои кога организаторот не успеал да повлијае врз ниту едно лице, или не успеал да го собере потребниот број припадници на здружението.

Како организатор треба да се третира, не само оној што го создал здружението туку и оној што од него ја презел и ја продолжил активноста на создавање и раководење со здружението, неговото одржување во мобилност, приклучувањето на нови припадници итн.

Припадник, односно член на здружението е тој што го прифатил планот на организаторот и се приклучил кон заедничкиот криминален потфат. Пристапувањето не мора да биде изречно или формално, туку и молкум, со преземање дејствија што значат помагање на дејствувањето на здружението: така, на пример, некој едноставно се приклучил кон бандата што веќе започнала да оперира, или го ставил на располагање своето возило итн. Кај некои здруженија, како што е заверата (заговорот), бандата или друго здружение организирано за вршење дела против државата, пристапувањето може да има дури и формален карактер: полагање заклетва, примање оружје и униформи, добивање формален распоред во некоја формација од типот на паравојска. За казнување на припадникот на здружението е доволен чинот на неговото пристапување, неговата согласност да работи за, или во негово име. Не е потребно членот на здружението да преземе и некои други дејствија на помагање, или да изврши некое дело што е опфатено со планот на здружението. Од друга страна, наспроти изразувањето на припадноста кон здружението со кое било активно дејствие, не е доволно обичното солидаризирање, или пасивниот став на лицето кон активноста на здружението.

Злосторничкото здружение се формира за заедничко извршување на кривични дела од страна на најмалку три лица и тоа организаторот и уште најмалку две лица кои се здружиле за вршење на кривични дела. Ова не е

спорно за најголем број правници во РМ, но судската пракса во РМ и тоа некои одлуки на Врховниот суд на РМ, се разликуваат од судските практики на земјите од соседството и пошироко, а ова, пред сè, се однесува на ставовите во врска со тоа што претставува злосторничко здружување, што претставува организирана група и дали доколку не е утврдено кој е организатор на групата, тоа значи дека не постои организирана криминална група, какви треба да бидат релациите помеѓу организаторот и припадниците на групата и слично. Исто така, дискутабилни се ставовите околу примената на посебните истражни мерки, особено посебната истражна мерка - контролирана испорака, како и како да се третираат посебните извештаи од примената на посебните истражни мерки, како и времетраењето на примената на посебните истражни мерки, особено во случаите кога наредбата е издадена од страна на јавниот обвинител спрема лица за кои не се располага со сознанија за нивниот идентитет, а потоа откако идентитетот на сторителите е утврден е издадена наредба од страна на истражниот судија. (види поопширно во Годишните извештаи на Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција Скопје за 2009 и 2010 година) Така еден дел од пресудите, беа укинати од Врховниот суд на РМ токму поради спротивните ставови што ги има Судот наспроти Јавното обвинителство. Токму поради овие несогласувања и поинакви ставови на Врховниот суд на РМ, се одржа и регионална конференција на тема: „Злосторничко здружување, Поим, Дефиниција, карактеристики и примена на посебни истражни мерки,“ во Струга од 23-25 септември 2010 г. на којашто беше присутен и авторот на овој труд и на истата се донесоа заклучоци од кои произлезе дека ставовите на јавното обвинителство се исти со ставовите на судската пракса во соседството, па и пошироко, во врска со тоа што претставува злосторничкото здружување. Во иднина, сметам дека треба да се надминат ваквите разлики во ставовите пред сè со цел да се постигне поголема ефикасност во борбата против организираниот криминал во нашата држава.

Соучесништвото според некои кривични законодавства, подразбира четири облици: соизвршителство, поттикнување, помагање и организирање на злосторничко здружение. Неспорно е дека првите три облици на соучесништво се целосно различни од поимот организиран криминал. Тоа е така затоа што

помеѓу овие три облици на соучесништво и организираниот криминал, нема допирни точки ниту во еден од четирите константни (најкарактеристични) елементи на генеричкиот поим на организиран криминал. Меѓутоа, злосторничкото здружение претставува своевиден повисок облик на соучесништво.⁵¹

Злосторничкото здружение е реална појава, а не вештачка законска творба, што подразбира создавање и пристапување кон: банда, група или друго злосторничко здружение во чии заеднички координирани активности учествуваат најмалку три лица, од кои едното игра улога на организатор или на водач. Неговото организирање значи создавање на опасен човечки потенцијал, криминален ентитет чиишто капацитети за криминална активност се значително повисоки од збирот на поединечните капацитети на неговите членови. И една минимална криминална организација од тројца членови со добро планирање и поделба на работите може да изврши и потешки и повеќе дела, отколку што може да ги извршат нејзините членови во поединечни акции. Криминалниот потенцијал на злосторничкото здружение е аритметичка големина, а не обичен збир на криминалните капацитети на неговите членови.

Организирањето на злосторничко здружение не е обично подготвување за криминална активност. Само за себе тоа е исклучително опасен облик на криминална мобилизација, создавање на злосторничка енергија, нејзино обединување и насочување во определен правец. Прагот на толерирано загрозување на правните вредности и добра, кој инаку секогаш постои, е надминат со актот на одметнување на припадниците на здружението од легалниот поредок. Создавањето криминална организација е акт на отфрлање на правните норми, определба за забранет начин на остварување на личните цели на нејзините припадници. Така, посебното издвојување на организираниот криминал во најширока смисла и акцентирањето со тоа на кумулирањето на злосторничката енергија што при заедничко извршување на казнено дело расте со аритметичка прогресија, претставува основа за посебниот казненоправен третман на соучесништвото. Исто така, посебниот

---

⁵¹ Камбовски Владо, (2005). "Организиран криминал", 2-ри Август С, Штип, стр.162-173.

интерес на криминологијата и казненото право кон криминалот на злосторничките организации, позитивноправно изразен и преку казнувањето на создавањето и членувањето во злосторнички здруженија, како и низ (обично квалифицираните) облици на организирано извршување на определени казнени дела, резултира од искусствените и научно верифицирани сознанија за опасноста на така организираната криминална активност, во која кумулираната злосторничка енергија добива карактер на активност на „криминално претпријатие.“ Поради тоа, веќе создавањето на криминална организација е казненоправно релевантно и содржи доволен интензитет на неправото за да биде забрането како казнено дело.

За сите пристапи кон поимот на организиран криминал е заедничко, како што видовме, истакнувањето како основен елемент на извршувањето на едно или на повеќе казнени дела од страна на криминално здружение. Во казнените законодавства, меѓутоа, до неодамна мошне ретко можеа да се сретнат одредби за поимот на злосторничко здружение и за казнување на самото создавање или на пристапување кон злосторничко здружение. Непостоењето на такви одредби резултирало од еден мошне рестриктивен став според кој договорот и злосторничкото здружување не се априори посебни форми на соучесништво или на соизвршителство, и дека секој член на здружението може да одговара само за лично извршеното дело (за швајцарското право Logoz, 126). Инаку, првиот закон за казнување на припаѓањето кон злосторничка организација е усвоен во 1957 година во САД и „се казнува секој што свесно и своеволно пристапува кон мафијата или кон друга организација што има за цел вршење на дела поврзани со комарот, изнудата, уцената, трговијата со наркотици, проституцијата или со рекетирањето во работата, а казната е од пет до дваесет години затвор и парична казна до 20.000 долари.,,

6.2. Инкриминирање на злосторничкото здружување

Во последнава декада, инкриминирањето на злосторничкото здружување е предмет на интензивна опсервација и измени, во правец на проширување на казнената одговорност за самото создавање и пристапување кон злосторничко здружение. Ваквата тенденција е поддржана во последно време и од меѓународните научни кругови. Во Резолуцијата на XVI.

Меѓународен конгрес за казнено право, Будимпешта 1999 година, се препорачува инкриминирање на злосторничкото здружувања за вршење на потешки дела и востановување на посебни правила на одговорност. Со тие правила не се исклучува одговорноста за извршителство или за соучесништво во дела што се извршени од страна на здружението, ако може да се утврди конкретната одговорност на сторителите, но овие институти треба да се модернизираат со внесување на начелото на одговорност на самото организирање, без оглед дали членот на здружението учествувал во некое конкретно дело. Во хиерархиската структура на здружението може да се разликуваат лица што имаат решавачка или контролна позиција по однос на другите припадници на организацијата, што треба да се земе предвид при пропишување на казната. Се препорачува, исто така, учествувањето во злосторничко здружение да се инкриминира како посебно казнено дело и законски да се дефинираат различните облици на здружување и во случај на извршување на конкретно дело законодавачот може да избере еден од трите методи: инкриминирање на учество во криминална организација како отежнувачка околност; двократно казнување, и за самото учество во организацијата и за извршеното дело; реален стек и заедничка казна за двете дела.

Со усвојувањето на Конвенцијата од Палермо, која им наметна обврска на државите-потписнички да го инкриминираат злосторничкото здружување за извршување на дела на „сериозен криминал“ се отстранети и последните недоумици и е создадена основа за унифициран пристап на националните казнени законодавства во воведувањето на овој исклучително важен казнено-правен инструмент во борбата против организираниот криминал (види поопширно Камбовски, 4, 766).

Инкриминирањето на самото злосторничко здружување, како посебен и повисок квалитет на заедничко учество, различен од соучесништвото, се реализира со различни законодавни методи. Повеќето европски законодавства го напуштаат рестриктивниот став кон казнувањето на злосторничкото здружување, инкриминирајќи го како посебно казнено дело во Посебниот дел на КЗ. Германскиот КЗ го казнува создавањето на криминално здружение (пар.129), како и пристапувањето кон такво здружение. Интересно е дека КЗ од

дофатот на оваа одредба ги исклучува политичките партии, освен оние што се прогласени за противуставни од германскиот Уставен суд. Здружувањето според владеачкото мислење, подразбира договор за подолготрајна заедничка активност, со кој поединечната волја се подредува на заедничката криминална цел и се создава внатрешен однос на заедничка поврзаност. Со посебните мерки за спречување на тероризмот, а потоа и со измените на КЗ од 1999 година, е предвидено и посебно дело на создавање и пристапување кон терористичка организација што има за цел извршување таксативно наброени дела (пар.129а: n.Schonke/Schroder, 1211). Во 1994 година измени претрпел и швајцарскиот КЗ, во кој е внесена и одредба за криминалното здружување (чл.260тер); тоа е дефинирано како тајна организација што има за цел извршување на насилни дела или стекнување на незаконита добивка (в. Stegmann, 48). Францускиот КЗ (чл.410-1) исто така го казнува злосторничкото здружување: криминалното здружение е дефинирано како група формирана со цел за подготвување, изразено низ едно или повеќе материјални факти, на едно или повеќе злосторства или престапи (види поопширно Cesoni, 307). Наспроти инкриминирањето на создавањето и на пристапувањето кон злосторничко здружение како посебна инкриминација во посебниот дел на КЗ, одделни законодавства се определуваат за методот на издвојување во Општиот дел на фигурата на организаторот на злосторничкото здружение, и, евентуално, членовите на здружението. Така, широка дефиниција на организаторот на злосторничко здружение и на учесниците во здружението познава рускиот КЗ. Како видови на соучесништво се разликуваат: извршителот, организаторот, поттикнувачот и помагачот (чл.33). Организаторот е лице што го организира извршувањето на делото или раководи со неговото извршување, како и лице што создава организација или група или лице што раководи со нив; организаторот на групата или злосторничкото здружение одговара за самото создавање на групата или здружението, во случаи предвидени со закон, како и за сите дела извршени од страна на групата или на здружението опфатени со неговата умисла. Другите учесници во групата или во организацијата, одговараат за самото учество во случаите определени со закон, како и за делата чиешто подготвување или извршување учествувале (чл.35; Коментари. 78). Латвискиот КЗ го дефинира организаторот како посебна соучесничка фигура: тоа е лице што го

организира извршувањето на делото или раководело со неговото извршување (чл.20). Слична дефиниција содржи и чешкиот КЗ што го вбројува организаторот меѓу соучесниците: умислено организирање на делото, или раководење со неговото извршување (чл. 10). Полскиот КЗ ја вклучува фигурата на организаторот во поимот на извршителство: тоа е лице што раководи со извршувањето на делото на друг (чл.18). Кинескиот КЗ како извршител го третира тој што организира или води криминална група или има водечка улога во заедничкото дело и за него предвидува поострена казна (чл.23).

Одговорност на организаторот и на членовите на злосторничкото здружение како институт на Општиот дел на КЗ познаваше и нашето поранешно казнено право. Под влијание на советското казнено право и англосаксонскиот институт на „conspiracy,, (вграден и во Статутот на Нирбершкиот трибунал за судењето на злосторници од Втората светска војна од 1945 година), таа одредба за првпат се појави и во КЗ- Општ дел од 1947 година (чл.27): иницијаторите и организаторите што заради извршување на казнени дела создаваат или искористуваат организација, завера (заговор) и друго здружение, казнено се одговорни за сите дела опфатени со злосторничкиот план за дејноста на тие здруженија и за сите поединечно извршени дела што произлегле од тој план; припадниците на злосторничките здруженија се казнено одговорни како соучесници за сите извршени дела што произлегуваат од злосторничкиот план на тие здруженија, со кои се согласиле и тоа го изразиле со своето дело и однесување, без оглед дали непосредно учествувале во извршувањето на тие дела. Слична одредба за казнување на организаторот на злосторничко здружение, но во постегнат облик, без казнување на припадниците на здружението за извршените дела, познаваше и југословенскиот КЗ од 1951 година. Таквата одредба за одговорноста на организаторот беше преземена и во македонскиот КЗ- општ дел и посебен дел од 1992 година (чл.26): тој што заради извршување казнени дела создава или искористува организација, банда, завера (заговор), група или друго здружение, ќе се казни за сите дела што произлегле од злосторничкиот план на тие здруженија како самиот да ги извршил. Според тоа, казнувањето на организаторот за извршените дела, се потпираше врз начелото на

претпоставена вина, чија субјективна компонента можеше да се извлече единствено од чинот на создавање на здружение и определување на неговата цел, односно план (поради тоа, токму таа одредба во КЗ 1951 година, оценет од странските теоретичари како модерен и либерален закон, беше критикувана како „дивјачка“ од италијанскиот теоретичар Vassalli).

Во нашиот Кривичен законик (КЗ)⁵² ваквото решение сега е напуштено, но тоа не значи исклучување на одговорноста на организаторот на злосторничко здружение како соучесник во делата извршени од страна на здружението. Ако некој создал група или друго здружение за извршување казнени дела, и некој од членовите на здружението извршил дело опфатено со умислата на организаторот (не-што произлегло од планот на здружението), тој едноставно ќе се третира како поттикнувач. Во тој случај, имено, се работи за поттикнување на определени дела, за што мора да бидат исполнети сите други услови на поттикнувањето. Фигурата на организаторот според тоа, може да биде по правило асимилирана од фигурата на поттикнувачот (поттикнувач-организатор). Не е исклучено, исто така, кај организирани групи врз кои едно лице има легална или фактичка власт, организаторот, во функција на наредбодавач, да одговара и како посреден извршител на делата извршени од страна на неговите потчинети („извршител зад извршителот“).

---

⁵²Кривичниот законик е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96. Изменет е со Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на РМ“ бр.80/99, „Службен весник на РМ“ бр.4/2002 година, бр.43/2003, бр.19/2004, бр.81/2005, бр.60/06, 73/06, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на РМ“ бр.7 од 15.01.2008 година, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 139 од 04.11.2008 година, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 114 од 14 септември 2009 година, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 51 од 13 април 2011 година и со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 135 од 3 октомври 2011 година. Со одлука на Уставниот суд на РМ У.бр. 220/2000 е укинат ставот 3 од член 184. Дел од ставот 2 на член 101 е укинат со одлука на Уставниот суд на РМ, У.бр. 210/2001 објавена во „Службен весник на РМ“ бр. 16/2002 година. Со одлука на Уставниот суд на РМ, У.бр. 206/2003 објавена во „Службен весник на РМ“ бр. 40/2004 укинат е член 423 од Законот, а со одлука У.бр.228/2005 објавена во „Службен весник на РМ“ бр. 50/2006 е поништен член 38-д од Законот. Со денот на започнување на примената на Законот за малолетничка правда, објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр.87/07 престануваат да важат одредбите од член 70-96 од Кривичниот законик.

6.3.Криминалното здружување како самостојно дело

Во нашиот КЗ во триесет и третата глава од законикот која е насловена „Кривични дела против јавниот ред,, се наоѓа и кривичното дело „Злосторничко здружување,, во членот 394, кое гласи:

(1) Тој што ќе создаде група или банда што има за цел вршење на кривични дела за кои може да се изрече казна затвор од три години или потешка казна, ќе се казни со затвор од една до пет години.

(2) Припадникот на групата или бандата, ќе се казни со затвор од три месеци до три години.

(3) Ако групата или бандата има за цел вршење кривични дела за кои може да се изрече казна затвор од најмалку осум години, организаторот ќе се казни со затвор најмалку четири години, а припадникот на групата или бандата ќе се казни со затвор од една до пет години.

(4) Припадникот на групата или бандата кој ќе ја открие групата, односно бандата, пред да стори некое кривично дело во нејзин состав или за неа, ќе се ослободи од казна.

(5) Предметите и средствата што групата или бандата ги користи за подготвување на делата, како и средствата за нивно финансирање се одземат.

Исто така во нашиот КЗ, во општиот дел каде што е опишано значењето на изразите на законикот во членот 122 во ставот 23, под **повеќе лица** се подразбираат најмалку три или повеќе лица кои се здружиле за вршење на кривични дела. Во истиот член во ставот 28, под **група, банда или друго злосторничко здружение или организација**, се подразбираат најмалку три лица кои се здружиле за вршење кривични дела, во кој број влегува и организаторот на здружението. Претходно истакнав дека во нашиот КЗ не постојат посебни дефиниции за поимите група, банда, служба, мрежа, здружение или организација.

Злосторничкото здружување е посебно опасна форма на подготвително дејствие за извршување повеќе кривични дела. Неговата суштина се состои во мобилизирање, организирање повеќе лица за заедничка акција врз основа на претходно подготвен план. Со инкриминирањето на злосторничкото здружување (чл.394 ст.1 од КЗ) како посебно дело е зафатена самата претходна фаза на создавање, организирање злосторничко здружение, како и припаѓањето, односно членувањето во такво здружение, ако се во прашање

потешки дела. Делото се состои во самото организирање на такво здружение, без оглед на тоа дали е извршено некое дело од планот на здружението. Ова дело има карактер на самостојно дело на подготвување (*delictum sui generis*). Поради посебната опасност на самото здружување, во смисла на создавање опасност за вршење повеќе дела, ова дело има самостојна природа во однос на извршувањето на делата опфатени со планот на здружението. Организаторот и членовите на здружението одговараат за ова дело и кога ќе дојде до извршување на некое од планираните дела.

Дејствие на извршување е создавањето група или банда што има за цел извршување на потешки казнени дела, со регрутирање, поврзување и организирање на повеќе лица, создавање план за акција, материјални претпоставки за реализација на планот и сл. Иако тоа не е посебно потенцирано, организирањето може да има и други облици, во смисла на поголема или помала кохезија, поделба на улогите и други елементи на организираност. Не е нужно членовите на здружението да можат и да одговараат за извршените дела, може да се работи и за организирање во група или банда на малолетници или непресметливи лица, при што е ирелевантна нивната согласност или волја за приклучување кон здружението.

Цел на здружението е вршење на кривични дела за кои може да се изрече казна затвор од три години или потешка казна, опфатени со планот на здружението. Предвидените казни кои се објективен услов на инкриминацијата, не мораат да бидат опфатени во умислата на сторителот. Делото е довршено со самото создавање на групата или бандата. Организирањето е нужно поврзано со пристапувањето на членови кон здружението, што значи дека делото е довршено кога организаторот ангажирал во остварувањето на заедничкиот план уште најмалку две лица кои пристапиле како членови на здружението. За одговорност е потребна умисла, што покрај дејствието на создавање група или банда ја опфаќа и целта на организирањето.

Припаѓањето на група или банда е инкриминирано во ставот 2 на член 394 од КЗ, а како дејствие на извршување е приклучувањето кон злосторничкото здружение со цел остварување на неговиот план на каков било начин. Припаѓањето, пристапувањето кон групата или бандата не може да се

изрази како обично солидаризирање со здружението или како пасивен став кон неговото постоење и активности. Умислата на сторителот треба да содржи свест дека неговото дејствие значи пристапување кон здружението, остварување на неговата заедничка акција, односно неговиот план.

Како потезок облик на ова кривично дело е даден во ставот 3 од член 394 од КЗ, каде квалификаторна околност е тежината на делата опфатени со целта на здружението (дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку осум години).

Ставот 4 од член 394 од КЗ се однесува на делотворното каење, така облигаторното ослободување од казна не се однесува на организаторот кој ќе го открие здружението пред тој или припадник на здружението, да стори некое од планираните дела. Се работи за делотворно каење на членовите на здружението што законодавачот сакал да го стимулира заради поефикасно откривање на организираниот криминал.

Предметите и средствата на здружението (групата или бандата) што се коористат за подготвување на делата, како и средствата за нивното финансирање се одземаат како предмети на делото (став 5 од чл.394 од КЗ).

Во европските законодавства, а така е и во нашиот КЗ, најчесто се предвидени две инкриминации на самото здружување на повеќе лица заради извршување казнено дело: договор за извршување казнено дело и злосторничко здружување.

Договорот за извршување, казнено дело, е инкриминиран како право дело на подготвување (*delictum preparatum*): се казнува тој што ќе се договори со друг да изврши казнено дело за кое може да се изрече казна затвор од три години или потешка казна (чл.393 ст.1 КЗ) пропишана е парична казна или затвор до една година. Во вториот став на членот 393 од КЗ е одредено дека ќе се казни со истата казна од првиот став и тој што ќе се согласи на извршување кривично дело за кое е пропишана казна од 4 години или потешка казна. Кај ова дело, наречено уште и комплот, се работи за случај на нужно соучесништво: делото не постои ако барем меѓу двајца не е постигнат договор за извршување на конкретно дело. Обидот за таков договор, во вид на предлог

што доаѓа од едно лице и што не е прифатен од друг, законот не го казнува. Ако дојде до извршување на делото што е предмет на договорот, извршителите нема да се казнат и за претходниот договор, зашто меѓу претходниот договор и извршеното дело постои привиден законски стек (супсидијаритет). Во некои законодавства (германското на пример), инкриминацијата на претходен договор е проширена и на понуда за извршување казнено дело или прифаќање на понудата, што во суштина претставува казнување и на самиот обид за склучување на конкретен договор. Во европските законодавства договорот и злосторничкото здружување се казнуваат само исклучително, кога се работи за дела против безбедноста на државата. Ваквата солуција, како што видовме, постапно се напушта (така швајцарското законодавство „вториот пакет против организираниот криминал“ од 1993 година внесувањето во 1994 година на чл.260тер КЗ за казнување злосторничкото здружување; исто германскиот КЗ; интересно решение содржи италијанскиот КЗ (чл.115): во случај на договарање за извршување на злосторство, што не е извршено, судот може да примени мерка на безбедност.

Втората инкриминација- на злосторничко здружување, се состои во создавање на здружение на три или повеќе лица за извршување на повеќе потешки дела. За разлика од договорот за извршување казнено дело, создавањето и членувањето во злосторничко здружение е самостојно дело на подготвување (*delictum generis*). Прво, како минимум е потребно не две (како кај договорот за извршување), туку три лица, кои се договораат за извршување не на едно (како кај договорот за извршување), туку на повеќе, честопати и однапред неопределен број дела. Ако дојде до извршување на договореното дело од договорот, сторителите не се казнуваат и за самиот договор. Наспроти тоа, ако во рамките на дејствувањето на здружението е извршено едно или повеќе дела, но не сите за кои е тоа формирано, сторителите се казнуваат и за сторените дела и за самото создавање или пристапување кон злосторничкото здружение.

Во некои законодавства е избришана разликата меѓу овие инкриминации, така што постои единствено дело на злосторничко здружување. Таков е англосаксонскиот институт на (*conspiracy*), кој е мошне стар (првата кралска ордонанса за конспиратори, заговорници, во Англија била донесена во

1292 година) и се состои во казнување на самиот договор меѓу две или повеќе лица со намера за остварување на некоја цел со вршење казнени дела (во американската литература се бројни критиките на сметка на прешироката и неопределена содржина на овој институт; некои автори, особено поради флексибилното барање на субјективната одговорност и неопределеност на делата, на кои може да се однесува договорот, го нарекуваат „камелеонски“ институт, В. La Fave/Scott, 453).

Во нашиот КЗ се предвидени пет инкриминации на злосторничко здружување: злосторничко здружување (чл.394 КЗ); терористичка организација (чл.394-а); здружување заради непријателска дејност (чл.324); организирање на група за извршување геноцид и воени злосторства (чл.416-а); и организирање на група за извршување на делата трговија со луѓе и криумчарење на мигранти (чл.418-в). Првата има карактер на општо дело: се казнува создавањето група или банда што има за цел вршење казнени дела за кои може да се изрече казна затвор од три години или потешка казна (казната за организаторот е затвор од една до пет години), како и припаѓањето, членувањето во групата или бандата (казната е затвор од три месеци до три години). Ако групата или бандата, има за цел вршење казнени дела за кои може да се изрече казна затвор од најмалку осум години, организаторот се казнува со затвор најмалку четири години, а припадникот со затвор од една до пет години. Законот пропишува обигаторно ослободување од казна за припадникот на групата или бандата што ќе ја открие неа пред да стори некое казнено дело во нејзин состав или за неа. Се работи за привилегирано третирање на стварното каење, со кое се стимулира поефикасното откривање на организираната криминална активност во нејзината најрана фаза. Создавањето и пристапувањето кон терористичка организација (чл.394-а) е специјален вид на претходното дело што се состои во создавање група, банда или друга злосторничка организација за извршување на таксативно наброени насилнички дела (убиство, телесно повредување итн.), со цел за создавање на чувство на несигурност или страв кај граѓаните или за загрозување на уставниот поредок на земјата или на интересите на меѓународна организација или на странска држава (организаторот се казнува со казна најмалку осум години, а припадникот на организацијата со затвор од четири до десет години;

за делотворно каење на организаторот е предвидена поблага казна и можност за ослободување, додека за припадникот на организацијата-(облигаторно ослободување од казна). Кај здружувањето заради непријателска дејност (чл.324) се казнува создавањето заговор, банда, група или друго здружение на лица заради вршење таксативно наброени казнени дела против државата (казната за организаторот е затвор од најмалку 4 години), како и членувањето во такво здружение (казната е затвор од една до пет години). Законот и тука содржи две одредби со кои го привилегира стварното каење: организаторот што со откривање на здружението или на друг начин ќе го спречи извршувањето на планираните дела се казнува поблаго (со затвор од три месеци до три години), а може и да се ослободи од казна; припадникот на здружението што ќе го открие здружението пред да стори во негов состав или за него некое од предвидените казниви дела се ослободува од казна. Кај организирањето група за извршување геноцид и воени злосторства (чл.416-а) се казнува тој што организира група заради извршување на овие дела (казната за организаторот е затвор најмалку осум години), како и членувањето во таква група (казната е затвор најмалку една година). Припадникот на групата што ќе ја открие неа пред да стори казнено дело во нејзиниот состав или за неа, се ослободува од казна. И тој што повикува или поттикнува на извршување кривични дела од членовите 403 до 416 од КЗ ќе се казни со затвор од една до десет години. Кај организирањето на група за трговија со луѓе и криумчарење на мигранти (чл.418-в) се казнува организаторот (затвор од најмалку 8 години) и припадникот на групата (затвор најмалку една година). Делотворното каење го привилегира само припадникот со облигаторно ослободување од казна.

Специјални дела на организирање злосторничко здружение се и делата на: организирање мрежа на препродавачи или посредници за промет со наркотични дроги (чл.215); организира мрежа на препродавачи или посредници кај делото недозволена трговија (чл.277); и организирање банда, група или друго здружение за криумчарење (чл.278). Како потежок облик на основните дела, се казнува само организирањето, а не и членувањето во злосторничкото здружение: припадникот на злосторничкото здружение се казнува само за некое конкретно дело во чиешто извршување учествувал. Посебен облик на

организирање злосторничко здружение е делото шпионажа што (чл.316) претставува и создавањето или раководењето со разузнавачка служба во Република Македонија за странска држава или за организација (казната е затвор најмалку 4 години), како и стапувањето во странска разузнавачка служба (казната е затвор од една до десет години).

6.4.Однос со делата извршени од страна на здружението

Извршувањето на некое дело што е опфатено со планот на здружението не ја исклучува, за разлика од договорот за извршување казнено дело, одговорноста и за самото создавање или членување во злосторничкото здружение. Создавањето злосторничко здружение, претставува опасно подготвително дејствие за извршување повеќе дела содржани во планот на здружението, така што извршувањето на едно или неколку дела не го исцрпува целокупниот криминален потенцијал на здружението. Во тој случај, имено, останува криминалниот потенцијал на здружението, останува организирањето како подготвително дејствие за делата што се извршени, а се содржани во злосторничкиот план. Не постои, според тоа, привиден, законски, туку вистински (реален) стек меѓу создавањето злосторничко здружение и извршените дела. Организаторот и припадниците на здружението одговараат за ова дело и покрај нивната одговорност за извршените дела, опфатени со целта, односно планот на здружението, во кои самите учествувале како извршители или соучесници. Криминалниот потенцијал на здружувањето може да биде консумиран единствено во случај на извршување на сите планирани дела.

Поимот, организаторот на здружението, се појавува како посебна извршителска фигура и кај неколку други инкриминации. Така, во нашиот КЗ како посебни дела се пропишани: организирањето отпор (чл.387); организирањето вооружен бунт (чл.312); и организирањето бунт на лица лишени од слобода (чл.370). За разлика од инкриминациите на организирање злосторничко здружение, тука активноста на организаторот не е насочена толку кон создавање на некаква организирана криминална структура за вршење на повеќе казнени дела, туку кон организирање конкретна криминална активност со учество на повеќе лица. Тој повеќе дејствува како поттикнувач, распалувач

на негативните ставови на учесниците во криминалната активност, што не мора да бидат цврсто организирани, така што може да претставуваат и обична толпа собрана по некој друг повод (отпор или непослушност кон законити одлуки или мерки на државен орган, чл.387, вооружен бунт, чл.312, или бунт на лица лишени од слобода, чл.370). Тоа, сепак, не исклучува кај одделни дела, како што е вооружениот бунт или бунтот на лица лишени од слобода, да се работи и за подолготрајна активност на подготвување и организирање бунт. Затоа, кај овие дела покрај организаторот, законот ги казнува и учесниците во бунтот. Кај делото организирање на отпор (чл.387), законот покрај организаторот го разликува и потешко го казнува водачот на групата. Одредба за стварно каење е содржана единствено кај делото бунт на лица лишени од слобода (чл.370): сторителот што доброволно ќе се откаже од бунтот пред да се употреби сила или сериозна закана, се ослободува од казна.

Феноменот на колективно извршување на казеното дело добива свој казненоправен израз и низ посебното третирање на делата извршени од страна на група. Се работи за еден вид нужно соучесништво, предвидено како потешок облик на следниве дела: тешка кражба (извршена од повеќе лица што се здружиле заради вршење кражба, чл.236); разбојништво и разбојничка кражба (сторени во состав на група, или банда, чл.237 и 238); изнуда и уцена (извршени во состав на група, банда или на друго здружение, чл.258 и 259); перење пари и друга противправна имотна корист (како член на група, банда или на друго здружение, чл.273); овозможување бегство на лице лишено од слобода (во група, чл.372); и насилство(во група, чл.386). На колективното извршување на делото може, но не мора да му претходи организирање на групата за вршење повеќе дела; групата може да биде составена и *ad hoc*, без претходни подолготрајни подготовки. За квалификацијата на извршување на делото „во состав на група“ е нужно, сепак, постоење на два елемента: субјективен, а тоа е договор за заедничко дејствување во група (на две или повеќе лица), и објективен, што се состои во преземање некое дејство во времето на дејствувањето на групата. При тоа, делото е извршено во група и кога некој од членовите на групата не е физички присутен, но се наоѓа во непосредна близина на местото на извршување на делото (провална кражба), со што начинот на неговото извршување станува особено опасен.

6.5. Претпоставена одговорност за сторените дела

Во однос на казнувањето на злосторничкото здружување, нашето казнено право, доследно го применува начелото на индивидуална и на субјективна одговорност: сторителот одговара за самото создавање или за членување во злосторничко здружение кога тоа е инкриминирано како самостојно казнено дело, како и за оние дела, сторени од страна на здружението, во чиешто извршување лично учествувал. Проблемот на ефикасното отстранување на организираниот криминал врши константен притисок врз напуштањето на начелото и статуирањето посебни правила на казнена одговорност засновани врз следнава претпоставка: секој што пристапува кон организирана криминална група однапред се согласува со нејзината вкупна активност и ја презема одговорноста за сите сторени дела од страна на таквата група. Тоа е начелото на претпоставена пресумирана одговорност за сторените дела. Во современите законодавства е својствен спротивниот рестриктивен став. Со ваква идеја, блиска до објективната одговорност, е инспириран англосаксонскиот институт на „conspiracy„. Според овој институт, кога постои договор на повеќе лица за заедничко остварување на некоја криминална активност, како што е, на пример, трговијата со дрога, со оружје, со луѓе и.т.н., секое од нив одговара за кое било извршено дело од припадникот на тоа здружение, без оглед дали самиот учествувал во неговото извршување и дали воопшто знае каде и кога, и од страна на кој друг учесник во заговорот е извршено тоа конкретно дело (B.LaFave/Scott, 464). Познати се примерите од американската судска практика во кои е афирмирано начелото на претпоставена одговорност: кога на познатиот шеф на американската мафија Luchiano му било судено за организирање јавни куќи и проституција, покрај него биле осудени и неговите соучесници, па и проститутките, и тоа за сите поединечни случаи на подведување и проституција; во случајот Bonanno им било судено на дваесет и седум учесници за даночна измама; во случајот Bufalino на деветнаесет за давање лажни искази.

Прифаќањето на ова начело води кон екстензивно проширување на одговорноста, како на организаторот, така и на членовите на злосторничкото здружение, што се приближува до објективна одговорност за сторените дела. Покрај тоа, ваквото решение е неприфатливо и поради тоа што се напушта

уште едно темелно начело на соучесништвото: нема соучесништво без каузален придонес во извршувањето на делото. Ако во однос на организаторот на здружението дури и би можело да се утврди дека постои една посредна каузална врска, зашто тој го создал здружението, ги активирал и насочил неговите членови, така што делото извршено од членот на здружението има и негов објективен удел, тоа не би можело да се каже за припадникот на здружението. Со самото негово пристапување кон здружението тој сè уште не придонесува ништо, дури ни на посреден начин, во делото што го врши некој друг член на тоа здружение. Постојната казненоправна рамка во нашето казнено право, овозможува казнување на злосторничкото здружување како посебно дело.

6.6.Организиран криминал и злосторничко здружување

Во понатамошниот текст ќе се истакнат некои сличности, но и разликите меѓу злосторничкото здружување и организираниот криминал. Утврдувањето пак на евентуалните разлики треба да има влијание врз поквалитетна кривично-правна рамка за поефикасна и поефективна борба против организираниот криминал.

Од сето погоре кажано, може да се извлече заклучок дека злосторничкото здружение како своевиден повисок облик на соучесништво, претставува солиден кривично-правен одговор на барањата за поефикасно справување со организираниот криминал. Секако дека на ваквата премногу воопштена оценка, ѝ недостасува преиспитувањето на оваа инкриминација во конкретно-историски простор, во коешто функционира едно национално кривично законодавство. Само со таквиот приод може да се оценува нејзиниот удел во борбата против организираниот криминал. Имено, на начин како е инкриминирано злосторничкото здружување во нашиот КЗ (види чл.394) како првична забелешка, којашто самата по себе се наметнува, е тоа дека освен првиот константен елемент од генеричкиот поим за организираниот криминал (учество на најмалку три лица), другите три константни елементи не се експлицитно наведени во односната одредба.

Претпоставеното постоење на овие елементи, коишто на овој начин би требало да се подразбираат, не е добар приод за опфаќање со злосторничкото

здружување дури ни на најнискиот и најнеопасниот групен тип на организиран криминал, а да не зборуваме за другите повисоки типови на организиран криминал.

Ваквиот заклучок, според Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски (2010) произлегува од следното: Со одредбата за злосторничко здружување, не е предвиден еден од константните елементи за генеричкиот поим за организираниот криминал, а тоа е вршењето на сериозни кривични дела. Напротив, во таа одредба предвидено е “вршење на кривични дела за кои може да се изрече казна затвор од три години или потешка казна.” Во истата одредба не е предвиден, условно кажано, најбитниот константен елемент-целта поради којашто се вршат кривични дела од страна на организираниот криминал, а тоа е стекнувањето на финансиска или друга материјална корист или моќ. Може да се подразбира таквата цел, но определени злосторнички здруженија можат да бидат насочени кон криминални активности, коишто немаат за цел стекнување на финансиска или друга материјална корист или моќ. Конкретни примери во прилог на тезата, се речиси сите специјални кривични дела од типот на злосторничко здружување, при што сите тие се дела против човечноста и меѓународното право, дела против јавниот ред и дела против државата. Целта на сите овие дела, не е стекнувањето на финансиска или друга материјална корист или моќ, туку остварување на определени идеолошко-политички цели. Исклучок од ова претставуваат кривичните дела: организирање на група за извршување на делата трговија со луѓе и криумчарење мигранти (418-а); организирање мрежа на препродавачи или на посредници за промет со наркотични дроги (чл. 215); организирање мрежа на препродавачи или посредници кај делото недозволена трговија (чл. 277); и организирање банда, група или друго здружение за криумчарење (278). Притоа, кај овие дела, како потежок облик се казнува само организирањето, а не и членувањето во злосторничкото здружение. Припадникот на здружението се казнува само ако извршил некое конкретно кривично дело. Погрешно е и тоа што тероризмот е сфатен како еден од облиците на организиран криминал, а не како релативно самостоен феномен. Практичните консеквенции од ваквиот приод, се рефлектираат врз посебната организационо-функционална и хиерархиска поставеност на органите за борба на овие два различни видови

неконвенционален криминал и особено посебните тактики, па и методици во нивното откривање и докажување. По исклучок, во нашиот КЗ се предвидени само некои дела како облици на организиран криминал. За најдоминантните облици на организиран криминал присутни во РМ, во КЗ не постојат инкриминации слични на погоре посочените кривични дела во кои се инкорпорира како битен квалификаторен елемент организираниот облик.

Според сето погоре наведено, може да се заклучи дека кривичноправниот поим - злосторничко здружување има допирни точки со генеричкиот поим на организираниот криминал. Меѓутоа, онака како што е инкриминирано во нашето позитивно кривично законодавство, злосторничкото здружување не може во целост да ги задоволи барањата, не само за поефикасно, туку што е и многу поважно - поефективно справување со организираниот криминал. Оттука, погоре наведените недостатоци, истовремено претставуваат предлог-решенија во која насока треба да се движат идните измени и дополнувања на нашиот КЗ во делот на кривично-правната реакција против организираниот криминал. Во таа смисла и самиот назив злосторничко здружување треба да биде преиспитан. Како можни алтернативи би биле: криминална организација, криминално здружување, а зошто да не и организиран криминал. Имено, називот (терминот) на една криминална појава односно инкриминација, ја одразува појмовната содржина. Злосторничкото здружување е несоодветен назив за сите појавни облици на организиран криминал во РМ, кои што се движат од “потврди” до многу почесто “помеки” облици и типови на криминал, како што се јадрената група и криминалните мрежи за кои не е карактеристично насилството како метод на извршување на кривичните дела.

Во нашиот КЗ, нема дефиниција за поимот злосторничко здружение, Законот за јавното обвинителство на посреден начин говори за структурирана група и злосторничка организација. Во нашиот КЗ се става знак за еднакво помеѓу поимите, здружение, злосторничко здружение, група, банда, организирана група, организирана мрежа. Потребно е во КЗ да се изврши категоризација на лица–повеќе лица, собир на луѓе, група на луѓе, злосторничка организација, така што да се опишат и тие што немаат и тие што имаат организирана структура, внатрешна поврзаност на лицата и одреденост

на целите за кои што се здружиле, да се изврши градација на различните форми на групи кои учествуваат во извршување на дела од организиран вид. И ако се имаат во предвид новите трендови на промените на структурите на ОКГ, треба да се внимава при дефинирањето дали е неопходно во сите видови на криминални асоцијации да постои и организатор и припадници.

Поради овие забелешки потребно е целосно да се ревидираат постојните решенија кои се однесуваат на организираниот криминал и може да се размислува за посебен закон за борба против организираниот криминал.

Законодавството за борба против организираниот криминал треба да биде сложен и добро организиран корпус правила на различните гранки на правото: имотното, казненото право, кривичната постапка, управното право, правилата за организација на судовите и државните органи, правилата за извршување на кривични санкции, законите за даноците, итн. Со други зборови, борбата против организираниот криминал бара комплетен и координиран ангажман на правниот систем. Тоа бара во секоја гранка на правото да се земат предвид специфичностите на оваа многу опасна форма на криминал и да се донесат прописи за да се зајакне ефектот на материјалното кривично право.

7.ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ И КРИМИНАЛНОТО (ЗЛОСТОРНИЧКО) ЗДРУЖУВАЊЕ – СПОРЕДБЕНО ПРАВО (КОМПАРАЦИИ)⁵³

Националните законодавачи имаат различни пристапи кон справувањето со организираниот криминал од една страна, и со злосторничките здруженија-бандите и насилството од бандите од друга страна.

„Организиран криминал“ полека стана правен термин на уметност во националните законодавства. Таков пример е **индискиот** „Акт на Махараштра за контрола на организираниот криминал“ ‘Maharashtra Control of Organised Crime Act’ од 1999 година. Тој ги дефинира како **организиран криминал било каквите континуирани незаконски активности од страна на поединец, поединечно или заеднички, или како член на организиран криминален синдикат или во име на таквиот синдикат, со користење на насилство или закана од насилство или заплашување или принудување, или други незаконски средства, со цел стекнување на парични бенефиции, или стекнување на прекумерна економска или друга корист за себе или било кое друго лице или промовирање на бунтовништво.**⁵⁴

Оваа дефиниција е очигледно многу широка и опфаќа феномени, како што се бунтовништва, што поголемиот дел од правниците, се претпоставува дека ќе ги исклучат од терминот „организиран криминал“. Индија, сепак, не е единствена во овој поглед. **Мексико**, на пример, дури од неодамна се одлучи да ја криминализира „организираната деликвенција“⁵⁵ и дефинирањето на тој термин експлицитно вклучува тероризам.⁵⁶

Други држави се одлучија за повеќе диференциран пристап. Пример е **Австрија**. Наместо да се криминализира „организиран криминал“, Австријскиот Кривичен Закон, криминализира формирање на „криминална

---

⁵³ Во ова поглавје користени се извадоци и од публикацијата на UNICRI *advancing security, serving justice, building peace*, Sandro Calvani, Dosiје Beograd 2008 за законските текстови како и одредени коментари во врска со истите.

⁵⁴ Maharashtra Control of Organised Crime Act, Art. 2(e), достапно на: <http://www.satp.org/satporgtp/countries/india/document/actandordinances/maharashtra1999.htm> (последен пат посетено на 30 март 2010).

⁵⁵ Ley Federal contra la Delincuencia Organizada, DOF 23-01-2009, достапно на: <http://www.cddhcu.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/101.pdf> (последен пат посетено на 30 март 2010).

⁵⁶ *Ibid.*, Art. 2.

организација“ (kriminelle Organisation),⁵⁷ и поранешното кривично дело за „формирање на банда“ (Bandenbildung) сега стана кривично дело за формирање на „злосторничко здружување“ (kriminelle Vereinigung), со својот посебен дел во содржината на Глава 28 („Криминално однесување против јавниот ред“).⁵⁸ А „криминалната организација“ е квалификувана како деловна и се состои од поголем број лица. Други одредби, исто така, предвидуваат казни за основање и учество во „терористичка организација“ и „вооружени здруженија“.⁵⁹

Оддвоено од таа сосема исклучително широка законска регулатива, повеќето земји во Европската унија, на пример **Германија**, имаат тенденција да го казнат самото учество во „криминални“ и „терористички здруженија“.⁶⁰ Оние кривични дела, кои буквално немаат потреба од некој вид на лична поставеност, порано често се нарекувале "организациски кривични дела“ (Organisationsdelikte). Понатаму, произлегува дека германскиот Кривичен Закон е загрижен од влошувањето на сè поприсутните секојдневни кривични дела како кражби, разбојништва, или телесни повреди на кои се додава групното и бандитско однесување. Оттука, однесувањето на некои „организирани“ групи може лесно да се оцени како влошен-посериозен случај на тешка кражба извршен од страна на банда (Bandendiebstahl / Bandenraub)⁶¹ и на опасни-тешки телесни повреди извршени заедно.⁶² Овие кривични дела „ги квалификуваат“ (qualifizieren) фундаменталните основни кривични дела за повисоко ниво на казната, поради што нивното постоење главно припаѓа на

---

⁵⁷ Austrian Penal Code, Art. 278a, достапно на: <http://www.ibiblio.org/ais/stgb.htm> (последен пат посетено на 30 март 2010).

⁵⁸ *Ibid.*, чл. 278(2): „Злосторничко здружување е братство на две или повеќе лица основано за подолг временски период и за извршување на едно или повеќе кривични дела од еден или од повеќе негови членови [*Verbrechen*], и други сериозни кривични дела [*Gewalttaten*] против животот, не само мали штети на имот, кражби, измами или прекршоци [*Vergehen*] од членовите 104a, 165, 177b, 233 до 239, 241a до 241c, 241e, 241f, 304 или 307 [од Кривичниот Закон] или од членовите 114(2) или 116 од Законот за полиција за странци [*Fremdenpolizeigesetz*]“. Спротивно на ова, формата на банда (*Bandenbildung*) само бара лабаво братство на повеќе од две лица да извршат „неодредено мноштво“ на злосторства, во согласност со Gudrun Hochmayr, 'Österreich', in Walter Gropp and Arndt Sinn (eds), *Organisierte Kriminalität und kriminelle Organisationen: präventive und repressive Massnahmen vor dem Hintergrund des 11. September 2001*, Nomos, Baden-Baden, 2007, pp. 262ff.

⁵⁹ Австриски Кривичен Закон, чл. 278b и 279; Austrian Penal Code, Arts. 278b and 279.

⁶⁰ Германски Кривичен Закон, чл. 129, 129a и 129b, достапен на: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html (последен пат посетен на 30 март 2010)

⁶¹ *Ibid.*, чл. 244(1)2, 244a, 250(1)2 и (2)2.

⁶² Види *ibid.*, чл. 244(1)2, No. 3.

доменот на казната. Кога конечно станува збор за казна, кога сторителите работат во групи или банди често добиваат потешка казна, во common law земјите исто така,⁶³ бидејќи таквото однесување се смета дека ќе вклучи поголема штета, поголем страв, поголемо чувство на беспомошност, и неконтролирана групна динамика.

Во **Франција** кривични дела кои представуваат основ за примена на посебни процесни норми во врска со организираниот криминал се: убиство, мачење, сурово постапување, промет со опојни дроги, киднапирање и противправно лишување од слобода, изнуда, трговија со луѓе, подведување на проституција, кражба, тероризам, уништување и оштетување на добра, фалсификување пари, перење пари, трговија со оружје, помагање при влез, движење и нелегален престој на француска територија, перење и прикривање на производи, приходи и ствари кои произлегуваат од некое од наброените кривични дела. Овие кривични дела ќе бидат третирано како организиран криминал само ако се извршени од страна на организирана банда, со можност одредбите за организираниот криминал да се применуваат и во случај на злосторничко здружение кое има за цел подготвување за извршување на некое од напред наведените кривични дела. Така **„организирана банда,,** (која во француското право се третира како самостојно кривично дело) **е секоја формирана група или договор кој е постигнат со цел на подготвување на кривични дела кои ги карактеризира една или повеќе материјални елементи, едно или повеќе дела.** Организирана банда се смета и како отежнувачка околност и мора да биде изрично предвидена како таква за одреденото кривично дело. Додека **„злосторничкото здружение,,** **е секоја создадена група, или секој договор кој е постигнат со цел за подготвување на кривично дело, кој го карактеризираат едно или повеќе материјални извршувања, едно или повеќе кривични дела или едно или повеќе престапи за кои е предвидена казна затвор од најмалку пет години.** Со други зборови, значи дека за злосторничкото здружување е доволно подготвување на кое било кривично дело за кое е предвидена казна затвор од најмалку пет години.

---

⁶³Види, исто за следната анализа, Andrew Ashworth, *Sentencing and Criminal Justice*, 5th edn, Cambridge University Press, Cambridge, 2010, p. 163, со следни референци во забелешка 29.

Во **Италија** посебно внимание се посветува на мафијашкото злосторничко здружување, кое е опишано во членот 416-а од КЗ и врз основа на кој, функционира Националното антимафија биро (Националната дирекција за борба против мафијата).

Во член 416-а од КЗ стои: **(1) Лицата кои припаѓаат на мафијашкиот тип на организација, три или повеќе, поради тоа може да бидат казнени со затворска казна помеѓу три и шест години.**

(2) Лицата кои ги унапредуваат активностите во раководењето на организацијата за тоа може да одговараат и да бидат осудени на затворска казна измеѓу четири и девет години и тоа само за тоа дело.

(3) Мафијашки тип на организација, е организација чии членови користат моќ на заплашување која произлегува од поврзаното членство, состојба на потчинување и завет на молчење кој им овозможува да вршат кривични дела, да остварат директна или индиректна контрола над стопански активности, издавање дозволи и овластувања во врска со јавните набавки и службите, или да обезбедат незаконски профит (заработка) или предност за нив или за други или да спречат и опструираат право на слободно гласање или да обезбедат гласови за себе или друг, на избори.

(4) Ако е организацијата наоружана, членовите ќе одговараат и можат да бидат казнети со казна затвор помеѓу четири и десет години кога се работи за припадници на мафијашка организација од ставот 1 на овој член, а помеѓу пет и петнаесет години во случаите кога се работи за раководители на мафијашка организација од ставот 2 на овој член.

(5) Ќе се смета дека организацијата е наоружана, ако членовите имаат пристап до оружје и експлозивни заради унапредување на целите на организацијата, дури и кога оружјето е скриено или складирано.

(6) Ако економските активности кои членовите намераваат да ги остварат или над нив да одржуваат контрола, финансирани во целост или во дел од приходи од криминал, казните за наведените дела ќе бидат зголемени помеѓу третина или половина.

(7) Во случај на осуда, секој предмет кој бил употребен или постоела намера да биде употребен за извршување на кривични дела, како и секој предмет (ствар) кој има вредност (цена), производ, приход или корист ќе биде одземен.

Италијанскиот кривичен законик прави разлика помеѓу „обичен заговор,, односно злосторничко здружување и „мафијашки тип на организација,, и се состои во тоа што за „обично,, злосторничко здружување се бара создавање на одредена стабилна организација, макар и во свои почетоци, а со цел за извршување неодреден број на кривични дела. Мафијашкиот тип на

злосторничко здружување, дополнително бара постоење на организација која стекнала вистински капацитет за заплашување во постоечкото опкружување. На членовите на организацијата им е овозможено да ја искористуваат моќта која е содадена од состојбата на потчинетост и заветот на молчење во однос кон трети лица со кои организацијата има допири. Како што се гледа, мафијашкиот метод, кој претставува цел спектар на инструменти и начини на кој тие инструменти се применуваат, во основа има три најчести облици и тоа: моќ на заплашување која произлегува од поврзаноста на организацијата, состојбата на подреденост и заветот на молчење. Италијанското кривично законодавство пропишува посебно кривично дело со наслов Недозволено здружување од мафијашки тип (член 416 од Кривичниот законик). Кривичното дело го врши секое лице кое ќе стане или е член на здружението од мафијашки тип, кое вклучува најмалку три или повеќе лица. Се смета дека такво здружение постои кога активностите на неговите членови за резултат имаат вршење на кривични дела со кои се врши контрола на кој било начин на економски активности, концесии, авторски права, договори за јавни набавки или услуги, незаконска добивка, или кога членовите на здружението имаат придобивки или привилегии за себе или за други лица. (член 416bis од Кодексот). Оваа одредба прави разлика помеѓу два вида на кривична одговорност и во зависност од тоа пропишува различни кривични санкции во времетраење. Првата одговорност е за организаторите и лидерите на здружението, односно за тој што го организира и раководи здружението пропишана е казна затвор од четири до девет години. Од друга страна, на член на здружението може да се изрече казна затвор од три до шест години (член 416bis од Кодексот).

Во многу држави не постои јасно разграничување меѓу формирањето на бандите и она на криминалните здруженија или организации. На пример, Кривичниот закон во **Бразил** го криминализира здружението на "quadrilhas e bandos".⁶⁴ Во Бразил постои и специјално законодавство наменето за борба

---

⁶⁴Código Penal, чл. 288, достапен на: <http://www.planalto.gov.br/CCIVIL/Decreto-Lei/Del2848.htm> (последен пат посетен на 31 март 2010).

против организираниот криминал.⁶⁵ Меѓутоа, сепак тоа не го дефинира или разграничува овој термин во однос на споменатиот феномен.⁶⁶ Во **Соединетите Американски Држави**, државите, како што е Калифорнија, казнуваат активно учество во „криминални улични банди“, опишани како **тековни организации, здружение, или група на три или повеќе лица, каде формално или неформално, има како една од нејзините примарни активности, извршување на едно или повеќе од кривичните дела наведени во ставовите (1) до (25), вклучено, на подделови (е), кои имаат заедничко име или заеднички знак или симбол на идентификување, а чии членови индивидуално или колективно се вклучени или се ангажирани во шемата на криминалните активности на бандата,⁶⁷ кога ова членство е проследено со чинот на промоција на унапредување, или помош во кое било потешко криминално однесување од страна на членовите на таа банда.**

Кривичниот законик на Канада, ја дефинира криминалната организација, како група, како и да е организирана, и дека: (А) е составена од три или повеќе лица во или надвор од Канада, и, (Б) со главни цели или главни активности за олеснување или извршување на едно или повеќе сериозни кривични дела за да оствари директна или индиректна материјална корист, вклучувајќи финансиска корист за групата или за кој било од лицата кои ја сочинуваат групата. Кривичниот законик на Канада, дел 467,1. Според Кривичниот законик (Дел 467,1), организираниот криминал е дефиниран како здружување на три или повеќе лица кај кои, како една од нивните главни цели е извршување на сериозен криминал за остварување на финансиска корист. Значи, дека секаков вид нелегална активност, може да биде преземена од страна на организираните криминални групи, доколку може од тоа да се направат-добијат пари. Кражба на идентитет,

---

⁶⁵Law No. 9.034 (1999), изменето од Law No. 10.217 (2001), достапно на: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/Leis/L9034.htm (последен пат посетено на 31 март 2010).

⁶⁶За детали, види Sven Peterke, 'Die Strafbarkeit krimineller Vereinigungen nach brasilianischem Recht', во *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*, Vol. 3, No. 5, 2008, p. 259, достапно на: http://www.zis-online.com/dat/artikel/2008_5_237.pdf (последен пат посетено на 31 март 2010).

⁶⁷Кривичен закон на Калифорнија, Section 186.22.(f), достапен на: <http://law.justia.com/california/codes/pen.html> (последен пат посетен на 31 март 2010). За понатамошни анализи, види François Haut and Stéphane Quére', *Les bandes criminelles*, Presses Universitaires de France, Paris 2001, pp. 13ff.

трговијата со луѓе, сексуални злосторства против децата, измама со кредитна картичка и фалсификувана стока, може и често имаат врски со организираниот криминал во Канада.

Во common law земјите како **Англија**, и групата и организираната девијација често ги исполнуваат условите за почетно дело на заговор.⁶⁸ Ова кривично дело се состои од договор помеѓу две или повеќе лица за извршување на кривично дело и поточно, постои ако лицето се согласува со кое било друго лице или лица, дека извршувањето треба да е во согласност со нивните намери, или (а) неизбежно ќе учествува или ќе земе учество во секое кривично дело или дела од страна на една или повеќе страни во договорот или (б) ќе го стори тоа, но за постоење на фактите што го прават невозможно извршувањето на кривичното дело или кое било од делата.⁶⁹

Се разбира, овој пристап подразбира друг, поинаков концепт, дека навистина „може да се брани како витално средство против организираниот криминал“.⁷⁰ Сепак, како „прелиминарни кривични дела“, почетните кривични дела ја прават казната за извршување пред каква било штета да биде нанесена.⁷¹ Врз таа основа, обемот на кривична одговорност е продолжен до активности што вообичаено претставуваат многу помалку сериозна непријатност, но покажува јасно дека намерата е да се спречи.⁷² Меѓутоа има држави како што се **Јапонија**, кои немаат закони против заговор, ниту пак имаат кривично дело учество во организирана криминална група.⁷³

Уште една карактеристика на националните законодавства, е да се справат со насилството на бандите особено како кривично дело кое влијае на јавниот ред. Како "насилно растројство" (на пример, во Англија и Велс под Законот за јавен ред, 1986), насилството на бандите бара употреба или закана

---

⁶⁸За трите посебни форми на заговор во Англиското право, види *Blackstone's Criminal Practice 2009*, Oxford University Press, Oxford, 2008, A6.39ff.

⁶⁹Criminal Law Act 1977, Section 1(1).

⁷⁰Andrew Ashworth, *Principles of Criminal Law*, 6th edn, Oxford University Press, Oxford, 2009, p. 452. За амбивалентната природа на заговорот, види *ibid.*, p. 451.

⁷¹Glanville Williams, *Criminal Law: The General Part*, 2nd edn, Sweet & Maxwell, London, 1961, p. 609.

⁷²За дебата за оправданоста на прекршокот, види A. Ashworth, above note 49, pp. 448–452; G. Williams, над note 50, p. 710.

⁷³Chris Coulson, 'Criminal conspiracy law in Japan', во *Michigan Journal of International Law*, Vol. 28, 2007, p. 864.

од насилство од страна на три или повеќе лица, на начин што би предизвикало едно лице со разумна цврстина присутно на местото на настанот да се плаши за својата лична безбедност.⁷⁴ Тука, спротивно на кривичното дело за заговор, штетата веќе постои во форма на вистинско насилство или закана од него, но во овој случај, исто така, постојат ограничувања во криминализацијата на насилството од бандите: однесувањето треба да влијае на јавноста на некој начин и, додека помалку од три лица не се вклучат во него, кривично дело не е направено.⁷⁵ Интересно е што англиските судови имаат тенденција да се наметнат потешки казни кога постојат докази за „организација“. Германското правно законодавство често го постигнува истиот резултат со законските одредби кои ја отежнуваат казната за однесувањето на групата или бандата.⁷⁶

Во суштина, ниту едно од овие дела не криминализира однесување, кое всушност, им наштетува на законски заштитените интереси на поединецот (тие не го криминализираат насилството, штета на имот, итн), но основањето на оние организации како такви, е да се одржува загрозен јавниот ред и мир на апстрактен начин.

Државите кои порано беа дел од СФРЈ вклучувајќи ја и нашата држава имаа идентични решенија за борба против злосторничкото здружување, но по осамостојувањето на државите тие самите со измени и дополнувања на нивните закони од кривичната материја и со донесување на нови закони се обидуваат да постигнат што подобри решенија и да ја подобрат правната рамка за борба против организираниот криминалитет.

Во кривичниот законик на **Србија** во член 346 постои кривично дело „Злосторничко здружение“ кое гласи:

---

⁷⁴Public Order Act 1986, Section 2(1). Германското право обезбедува многу сличен концепт во Section 125 од Кривичниот закон.

⁷⁵Во германскиот закон, постои слично ограничување за она што се нарекува „дејстување од надвор од толпа“ (*Menschenmenge*), односно дејстување со помалку од толпа.

⁷⁶Види на пример, Германскиот Кривичен закон, чл. 244 (1) 2 (од парична казна до затвор од шест месеци до десет години), чл. 250 (1) 2 (од најмалку една година до најмалку три години на казна затвор) и чл. 224 (1) 2 Број 4 (од парична казна до најмалку шест месеци и до десет години затвор), зголемување на казните за кражба, разбојништво и телесни повреди во случај на групно или бандитско однесување.

(1) Кој организира група или друго здружение, чија цел е да извршат кривични дела кои се казниви со затвор од три години или повеќе години, ќе се казни со затвор од три месеци до пет години.

(2) Припадник-член на групата или друго здружение од став 1 од овој член, ќе се казни со затвор до една година.

(3) Ако делото од став 1 од овој член се однесува на група или друго здружение што има за цел да изврши кривично дело казниво со затвор од дваесет години или казна затвор од 30 до 40 години, организаторот на групата или друго здружение ќе се казни со затвор од десет години или казна затвор од триесет до четириесет години, припадникот-членот на здружението на казна затвор од шест месеци до пет години.

(4) Организаторот на група или друго здружение од ставот 1 и 3 на овој член кој со откривање на здружението или на друг начин ќе спречи извршување на кривичните дела за кои здружението е организирано, ќе се казни со затвор до три години, а може да биде ослободен од казна.

(5) Припадник-член на група или друго здружение од ставовите 2 и 3 на овој член кој ќе го открие здружението пред да во состав на здружението или за него извршил некое кривично дело предвидено во ставовите 2 и 3 на овој член за кои здружението е организирано, ќе се казни со парична казна или со затвор до една година и може да биде ослободен од казна.

Според КЗ на Србија (чл.112 ст.35) Организирана криминална група е група од 3 или повеќе лица, која постои одредено време и делува договорно со цел вршење едно или повеќе кривични дела за кои е пропишана казна затвор од 4 години или потешка казна, заради стекнување непосредна или посредна финансиска или друга корист или заради остварување и здружување влијание на стопански или други важни државни структури. Дефиниција за Организирана криминална група скоро идентична на опишаната во КЗ постои и во ЗКП во чл.504-а ст.4. Според српскиот ЗКП Организиран криминал претставува вршење кривични дела од страна на организирани криминални групи или нејзини припадници (чл.504-а ст.3 од ЗКП).

И во Словенија постои кривично дело „Злосторнично здружување“ (член 297 од КЗ) кое гласи:

(1) Кој учествува во организирање на злосторничко здружение кое има за цел извршување на кривични дела за кои може да се изрече казна затвор поголема од три години, ќе се казни со затвор од три месеци до пет години.

(2) Кој организира или раководи со здружение од претходниот став, ќе се казни со затвор до шест месеци до осум години.

(3) Сторител на кривично дело од претходните ставови кој ќе спречи понатамошно вршење на такви дела, или открие податоци кои се значајни за истрага и докажување на веќе извршени дела, може да се казни за тие дела поблаго во согласност со членот 42 т.3 од законикот.

Во Хрватска постои кривично дело „Здружување за извршување на кривични дела“ (член 333 од КЗ, Narodne novine, br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00 и 51/01) кое гласи:

(1) Кој организира група луѓе или на друг начин поврзува во заедничко дејствување три или повеќе лица која има за цел да извршува кривични дела за кои по закон може да се изречат три или повеќе години затвор, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

(2) Кој организира злосторничка организација за извршување на кривични дела или со истата упаравува, ќе се казни со затвор од една до осум години.

(3) Припадникот на групата од ставот 1 на овој член ќе се казни со парична казна или со казна затвор до три години.

(4) Припадникот на злосторничката организација од ставот 2 на овој член ќе се казни со казна затвор од шест месеци до пет години.

(5) Член на групата или злосторничката организација кој ќе ја открие групата или злосторничката организација пред да изврши во нејзин состав или за неа, некое кривично дело, ќе се ослободи од казна.

И хрватското законодавство го има наведеното кривично дело, но во однос на словенечкото и српското кривично право, има не само поголем број, туку и поинакво и алтернативно нормирање на начините на извршување. Самиот законодавач во Хрватска во членот 89 став 22 од КЗ го дефинирал поимот „група на луѓе“, така што неа ја сочинуваат најмалку три лица кои се поврзани заради трајно или повремено извршување на кривични дела, при што секое од тие лица има свој удел во нивното извршување. Овде се прави и разлика помеѓу дејствијата на организирање и дејствијата на поврзување на некој друг начин. Така, под организирање се подразбираат само дејствија со кои непосредно се оформува и организационо се зацврстува групата луѓе. Додека поврзувањето на три или повеќе лица на друг начин за заедничко извршување на кривични дела, може да биде сторено со сите оние активности кои не претставуваат организирање (на пример врбување или создавање на

рамковен план на делување). Исто така во член 89 став 23 од КЗ во општиот дел на законикот е дефинирано што е „**злосторничка организација**“ така што, тоа е структурирано здружение на најмалку три лица, кое постои во одреден временски период и дејствува со заедничка цел за извршување на едно или повеќе кривични дела заради непосредно или посредно стекнување на финансиска или друга материјална корист или со цел за остварување и задржување надзор над економски-стопански или други дејности, а се работи за кривични дела, за кои може да се изрече казна затвор од најмалку четири или повеќе години. Така хрватскиот законодавач, ова кривично дело, во голема мера го приближил до поимот организиран криминал. Постои и разлика во однос на српскиот и словенечкиот модел во погледот на лицата кои ќе ја откријат групата или злосторничката организација. Па така, во хрватскиот модел тоа може да го стори само член на групата, а не и самиот организатор и тоа само пред да е во состав на групата или пред да извршил некое кривично дело.

Босна и Херцеговина има исто така кривично дело „Здружување заради извршување на кривични дела,, (член 249 од КЗ) кое гласи:

(1) Кој организира група луѓе или на друг начин здружува три или повеќе лица за извршување на кривични дела пропишани со законот на БиХ за кои може да се изрече казна затвор од три или повеќе години, ако за такво организирање или здружување заради извршување на конкретно кривично дело не е пропишана потешка казна, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

(2) Кој ќе стане припадник на групата луѓе или здружението од ставот 1 од овој член, ќе се казни со парична казна или казна затвор до една година.

(3) Припадник на групата луѓе, кој ќе ја открие групата или припадник на здружението кој ќе го открие здружението пред да во нивен состав или за нив да изврши кривично дело, може да се ослободи од казна.

(4) Организаторот, кој со откривање на групата луѓе или здружението или на друг начин спречи извршување на кривично дело од ставот 1 од овој член, ќе се казни со парична казна или казна затвор до една година, а може да се ослободи од казна.

Карактеристично е што законодавачот ја истакнал супсидијарноста на кривичното дело, така што ова може да се примени доколку не постои посебно кривично дело за кое е предвидена потешка казна. Овде е дефинирано што е „**група луѓе**,, односно дека тоа е здружување на најмалку три лица кои се

поврзани заради трајно, со повторување или повремено извршување на кривични дела, при што секое од тие лица, дава свој удел во извршувањето на делата. Исто така, во законот е прецизирано што е „организирана група луѓе“ така што тоа е група луѓе која е формирана, а не настанала спонтано, заради непосредно извршување извршување на кривични дела и чии членови не мора да имаат дефинирани улоги, која не мора да има континуитет на членовите ниту развиена организација. Меѓутоа, она по што законодавството на БиХ се разликува е по тоа што законодавачот насловил едно кривично дело со наслов организиран криминал.

Кривичното дело „Организиран криминал,, (член 250 од КЗ на БиХ) гласи:

(1) Кој ќе изврши кривично дело пропишано со законот на БиХ како припадник на злосторничка организација, ако за конкретно кривично дело не е пропишана потешка казна ќе се казни со затвор од најмалку три години.

(2) Кој како припадник на злосторничка организација изврши кривично дело пропишано со законот на БиХ за кое може да се изрече казна затвор од три години или потешка казна, ако за конкретно кривично дело не е пропишана потешка казна, ќе се казни со казна затвор најмалку пет години.

(3) Кој организира или како било раководи со злосторничка организација која со заедничко делување стори или се обиде да стори кривично дело пропишано со законот на БиХ, ќе се казни со казна затвор од најмалку десет години или долготраен затвор.

(4) Кој ќе стане припадник на злосторничка организација која со заедничко делување стори или се обиде да стори кривично дело пропишано со законот на БиХ, ако за конкретно кривично дело не е пропишана потешка казна, ќе се казни со казна затвор од најмалку една година.

(5) Припадникот на злосторничката организација од ставот 1 до ставот 4 од овој член кој ќе ја открие злосторничката организација, може да се ослободи од казна.

Ова кривично дело се разликува од другите прикажани, по тоа што инкриминирано е покрај организирањето и раководењето на злосторничката организација и самиот обид за извршување на некое од кривичните дела, а не само извршувањето на кривичните дела за кои е основана организацијата. Во Кривичниот законик на БиХ, во член 1, е дефиниран поимот „злосторничка организација,, и таа е организирана група луѓе од најмалку три лица, која

постои некое време, дејствува со цел за извршување на едно или повеќе кривични дела за кои по закон може да се изрече казна затвор од три или повеќе години.

Кривичниот законик на **Црна Гора** пропишува дека за „криминална организација,, се смета организација која ја сочинуваат три или повеќе лица чија цел е да извршуваат кривични дела за кои по законот може да се изрече казна затвор од четири години или потешка казна, заради стекнување незаконска корист и моќ, доколку се исполнети најмалку три од следниве услови:

- 1.секој член на криминалната организација да има однапред одредена или очигледно одредлива задача или улога;
- 2.делувањето на криминалната организација да е планирано на подолго време или за неограничен временски период;
- 3.делувањето на криминалната организација да е засновано на примена на одредени правила на внатрешна контрола и дисциплина на членовите;
- 4.делувањето на криминалната организација да се планира и спроведува во меѓународни размери;
- 5.во делувањето на криминалната организација да се применува насилство или заплашување или да постои спремност за нивна примена;
- 6.во делувањето на криминалната организација да се користат економски или деловни структури;
- 7.во делувањето на криминалната организација да се користи перење пари или незаконски стекната корист;
- 8.да има влијание криминалната организација или нејзин дел во политичката власт, средствата за јавно информирање, законодавната, извршната или судската власт или на други важни општествени или економски фактори.

Санкционирањето на сторителите на кривичното дело „создавање на криминална организација,, пропишано е на следниов начин:

(1)Кој организира криминална организација која има за цел извршување на кривични дела за кои по закон може да се изрече казна затвор од четири години или потешка казна, ќе се казни со затвор од три до петнаесет години.

(2)Припадникот на криминалната организација од ставот 1 на овој член, ќе се казни со затвор од една до осум години.

(3) Организаторот на криминалната организација кој со откривање на криминалната организација или на друг начин ќе спречи извршување на кривични дела за кои е створена организацијата ќе се казни со затвор од три месеци до три години, а може и да се ослободи од казна.

(4) Припадник на криминалната организација кој ќе ја открие или ќе придонесе во откривањето на криминалната организација, ќе се казни со затвор до една година, а може и да се ослободи од казна.

(5) Организатор или припадник на криминалната организација, кој ќе стори кривично дело во состав на криминалната организација ќе се казни и за тоа кривично дело.

Кривичното дело во црногорскиот Кривичен законик што имало наслов „злосторничко здружување,, со измени и дополнувања на законикот, го сменило насловот во кривично дело „криминално здружување,, кое гласи:

(1) Кој организира група или друго здружување која има за цел извршување на кривични дела за кои може да се изрече казна затвор од една година или потешка казна, ќе се казни со затвор до три години.

(2) Ако делото од став 1 на овој член, се однесува на здружение кое има за цел извршување на кривични дела за кои може да се изрече затвор од пет години или потешка казна, организаторот на здружението ќе се казни со затвор од една до осум години, а припадникот на здружението со затвор до две години.

(3) Ако делото од ставот 1 од овој член, се однесува на здружение кое има за цел извршување на кривични дела за кои може да се изрече казна затвор од петнаесет години, организаторот на здружението ќе се казни со затвор од две до дванаесет години, а припадникот на здружението со затвор до три години.

(4) Ако делото од ставот 1 од овој член, се однесува на здружение кое има за цел извршување на кривични дела за кои може да се изрече казна затвор од дваесет години или казна затвор од четириесет години, организаторот на здружението ќе се казни со затвор од најмалку десет или казна затвор од четириесет години, а припадникот на здружението со затвор од шест месеци до пет години.

(5) Организаторот на здружението од ставовите од 1 до 4 на овој член, кој со откривање на здружението или на друг начин ќе спречи извршување на кривични дела заради чие извршување здружението е организирано, ќе се казни со затвор до три години, а може и да се ослободи.

(6) Припадник на здружението од ставовите два до четири од овој член кој ќе го открие здружението или придонесе во неговото откривање може да се ослободи од казна.

(7) Организаторот и припадникот на здружението кој ќе стори кривично дело во состав на здружението ќе се казни и за тоа кривично дело.

Согласно Црногорската судска пракса за „група,, и во смисла на кривичното дело, криминално здружување се смета здружување на три или повеќе лица за вршење на кривични дела.

Во **Бугарија** според бугарскиот Кривичен законик, „**организирана криминална група**,, е структурирано трајно здружение на три или повеќе лица со цел да извршуваат во државата или во странство кривични дела, за кои е предвидена казна лишување од слобода повеќе од три години, заради стекнување имотна корист. Здружението е структурирано и кога не се формално распределени функциите помеѓу учесниците, нема континуитет во членството и нема развиена структура.

Според кривичниот законик на **Албанија** (чл.28) **злосторничка организација е највисоката форма на соработка, која е составена од три или повеќе лица и која може да се издвои како посебен степен на организација, структура, стабилност, времетраење, со цел извршување едно или повеќе казниви дела за да стекне материјална или нематеријална корист.** Во постигнувањето на овие цели, злосторничката организација користи сила, други заканувачки средства, заложба за организацијата и молчење, за да се биде дел од неа и дејството кое го врши зареди извршување злосторства, за да обезбеди некаков вид на управување или контролирање на економските активности, концесиите, овластувањата од јавните служби или претпријатијата, за да придобие нечесна корист и погодност за неа, или за да го спречи слободното уживање на правото за време на изборните кампањи, како и други слични дела. Исто така според чл.28 ст.4 од албанскиот кривичен законик **Структурирана злосторничка група** е посебна форма на соработка, во која учествуваат три или повеќе лица, со цел вршење на едно или повеќе кривични дела, која има за цел да постигне материјална и нематеријална корист. Структурираната злосторничка група за вршење на казниви дела не е основана спонтано и не е потребно да се истакнува според доследно членство, поделба на должности, проширена структура и организација.

Во албанскиот кривичен законик во чл.333 е одредено дека:

1.Создавањето, организирањето или управувањето со злосторнички организации се казнува со казна затвор од 5 до 15 години.

2.Учествувањето (само) во злосторничка организација се казнува со казна затвор во траење од 4 до 8 години.

3.Ако злосторничката организација е вооружена и нејзините членови поседуваат оружје, експлозивни материјали заради вршење кривични дела, иако се скриени и се чуваат на посебни места, казната затвор се зголемува за една третина.

4.Ако екомонската дејност која членовите на злосторничката организација се стремат да ја остварат или да ја држат под контрола, е финансирана целосно или делумно од извршување кривични дела, тогаш казната според горенаведените ставови од овој член се зголемува за една третина, до половина од тоа.

Постои и чл.333-а во албанскиот кривичен законик кој гласи:

1.Основањето, организирањето или водењето на структурирана злосторничка група со цел вршење кривични дела се казнува со казна затвор во траење од 3 до 4 години.

2.Учествувањето со структурирана злосторничка група се казнува со затвор во траење од 2 до 5 години.

Албанското решение многу наликува на италијанското. Така злосторничка организација е многу слично дефинирана како италијанскиот мафијашкиот тип на организација, додека структурираната злосторничка група е исто така слично дефинирана како италијанското „обично„ злосторнично здружување. Сметам дека ваквите решенија е добри од причини што се прави разграничување од поедноставни до посложени облици на криминално здружување и дека италијанското решение е едно од подобрите, па затоа се користи со одредени модификации и во други држави.

7.1.Заклучок

Може да заклучиме дека голем број национални закони значително се разликуваат во однос на третманот кон организираниот криминал, злосторничките здруженија-бандите, и насилството од бандите. Постојат високо диференцирани и помалку диференцирани пристапи кон криминализацијата. Се чини, дека повеќето од презентираниите концепти,

овозможуваат разбирање на организираниот криминал доволно широко за да ги покрие сите аспекти на насилството од бандите. Спротивно на тоа, ниту една национална надлежност не го вклучува насилството на бандите како организиран криминал, затоа што насилството на бандите во себе едноставно нема премногу елементи потребни од страна на распространетото разбирање на организираниот криминал. Така организираниот криминал и насилството на бандите споделуваат пресек или интерфејс, но не се складни феномени во националните законодавства.

Исто така, може да се заклучи дека секоја држава, се обидува на свој карактеристичен начин да го инкриминира злосторничкото здружување, но сметам дека најдобар успех е постигнат кај оние држави каде што описот на кривичното дело во голема мера е приближен до поимот организиран криминал и каде има јасни дефиниции на поимите како што се група, здружение, организација итн.

8. ДРЖАВНИ ОРГАНИ ЗА БОРБА ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

За успешна борба со организираниот криминал, во секоја држава, потребно е сите државни органи да ги извршуваат во целост законските надлежности, бидејќи се работи за многу опасна форма на криминал и потребно е заеднички и координирано да се дејствува со цел да се постигне поголема ефикасност во сузбивањето на истиот. Иако истакнав дека сите државни органи и тоа во буквална смисла сите, потребно е да придонесуваат во борбата против овој криминал, во овој дел ќе ги истакнам законските надлежности во нашата држава на полицијата, јавното обвинителство и судот, како и финансиската полиција и Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, како органи кои непосредно се вклучени во таа борба што постојано се случува. Значаен придонес во откривањето и обезбедувањето на доказите имаат и Управата за јавни приходи, Царинската управа и Агенцијата за разузнавање, како и други државни органи.

Во согласност со Законот за јавното обвинителство⁷⁷ **Јавното обвинителство** е единствен и самостоен државен орган кој ги гони сторителите на кривични дела и на други со закон утврдени казниви дела и врши и други работи утврдени со закон. Јавното обвинителство ги врши своите функции врз основа на Уставот и законите и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот. Функцијата на јавното обвинителство ја вршат јавниот обвинител на Република Македонија и јавните обвинители. Јавното обвинителство е организирано како Јавно обвинителство на Република Македонија, вишо јавно обвинителство, Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција и основно јавно обвинителство. Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, постапува пред основен суд со специјализирано судско одделение надлежно за судење на дела од областа на организираниот криминал. Во остварувањето на функцијата на гонење на сторителите на кривични дела и

---

⁷⁷ Законот е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 150 од 12.12.2007 година. Измени на законот објавени се во „Службен весник на Република Македонија“ број 111 од 3 септември 2008 година.

прекршоци, јавниот обвинител: ги има овластувањата што ги имаат Министерството за внатрешни работи и другите државни органи за откривање на кривични дела и нивните сторители и на прибирање на докази заради кривично гонење на сторителите на кривични дела, во предистражна постапка има овластувања да издава наредби за примена на посебните истражни мерки, ја раководи предистражната постапка и ги има на располагање овластените службени лица во Министерството за внатрешни работи, Финансиската полиција и Царинската управа во согласност со закон, може сам да го преземе секое дејствие потребно за откривање на кривичното дело и откривање и гонење на неговиот сторител за кое со закон е овластено Министерството за внатрешни работи, Финансиската полиција и Царинската управа; да одлучува за преземање или продолжување на кривичното гонење за сторителите на кривични дела, да поднесува и застапува обвиненија пред судовите, да изјавува редовни или вонредни правни лекови против судски одлуки; да поднесува барање за поведување прекршочна постапка и да врши и други дејствија определени со закон. Јавниот обвинител врши и други дејствија определени со закон за ефикасно функционирање на кривичноправниот систем и спречување на криминалот. Во случај на непостапување на другите државни органи, јавниот обвинител може сам да ги презема дејствијата што ги вршат овластените службени лица во Министерството за внатрешни работи или другите државни органи.

Во согласност со член 31 од законот, Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција е надлежно да постапува:

-за кривични дела извршени од структурирана група од три или повеќе лица, која постои одреден временски период и дејствува со цел да изврши едно или повеќе кривични дела за кои е предвидена казна затвор од најмалку четири години, со намера директно или индиректно да стекне финансиска или друга корист, -за кривични дела извршени од структурирана група или злосторничка организација на подрачјето на Република Македонија или други држави или кога кривичното дело е подготвено или планирано во Република Македонија или во друга држава, -за кривични дела злоупотреба на службена положба и овластување од членот 353 став (5), примање на поткуп од значителна вредност од членот 357 и противзаконито посредување од членот 359 сите од Кривичниот законик, извршени од избран или именуван функционер, службено лице или одговорно лице во правно лице и за кривични дела неовластено производство и пуштање во промет на

наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од членот 215 став (2), перење пари и други приноси од казниво дело од поголема вредност од членот 273, терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста од членот 313, давање поткуп од значителна вредност од членот 358, незаконито влијание врз сведоци од членот 368-а став (3), злосторничко здружување од членот 394, терористичка организација од членот 394-а, тероризам од членот 394-б, кривични дела трговија со луѓе од членот 418-а, кривични дела криумчарење со мигранти од членот 418-б, трговија со малолетно лице од членот 418-г и за другите кривични дела против човечноста и меѓународното право од Кривичниот законик, независно од бројот на сторителите.

Јавниот обвинител за прашања од значење за остварувањето на функцијата на гонење, како и за прашања на откривање на кривични дела и нивните сторители ја раководи соработката и ги координира дејствијата со другите државни органи и правни лица. За кривични дела за кои е надлежно да постапува Основното јавно обвинителство за гонење сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупција, Министерството за внатрешни работи и другите државни органи задолжително го известуваат јавниот обвинител за сите дејствија преземени во предистражна постапка. Заради остварување на функцијата на гонење на кривични дела од областа на организиран криминал и корупција и за други кривични дела за кои е предвидена минимална казна затвор од четири години или кога тоа го налагаат посебни околности, јавниот обвинител може да нареди едно или повеќе конкретно определени овластени службени лица од Министерството за внатрешни работи и други државни органи да му бидат ставени на располагање за определен период, како во предистражна, така и во кривичната постапка што се води по негово барање. Јавното обвинителство на Република Македонија во рамките на меѓународните договори, остварува непосредна соработка со јавни обвинителства од другите држави, особено на планот на спречување и гонење на организираниот криминал и други тешки форми на криминал преку непосредна размена на податоци, непосредна соработка, едукација, специјализација на кадри и други форми на соработка.

Според Законот за судовите⁷⁸ судската власт ја вршат **судовите** во Република Македонија. Судовите се самостојни и независни државни органи. Работата во судовите по правило се врши во специјализирани судски оддели. Специјализираните судски оддели се формираат во зависност од видот и обемот на работа во судот, и тоа во кривична област, малолетнички криминалитет, граѓанска и стопанска област, работни спорови и за други покарактеристични видови спорови од делокругот на работата на судовите. Во судскиот систем судската власт ја вршат основните судови, апелационите судови, Управниот суд и Врховниот суд на Република Македонија. Во Основниот суд Скопје I - Скопје се формира специјализирано судско одделение надлежно за судење на дела од областа на организираниот криминал и корупција за целата територија на Република Македонија.

Специјализираното судско одделение е надлежно да суди за:

-кривични дела извршени од структурирана група од три или повеќе лица, која постои одреден временски период и дејствува со цел да изврши едно или повеќе кривични дела за кои е предвидена казна затвор од најмалку четири години, со намера директно или индиректно да стекне финансиска или друга корист, -кривични дела извршени од структурирана група или злосторничка организација на територијата на Република Македонија или други држави или кога кривичното дело е подготвено или планирано во Република Македонија, -кривични дела злоупотреба на службена положба и овластување од членот 353 став 5, примање на поткуп од значителна вредност од членот 357 и противзаконито посредување од членот 359 сите од Кривичниот законик, извршени од избран или именуван функционер, службено лице или одговорно лице во правно лице и кривични дела неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од членот 215 став 2, перење пари и други приноси од казниво дело од значителна вредност од членот 273, терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста од членот 313, давање поткуп од поголема вредност од членот 358, незаконито влијание врз сведоци од членот 368-а, злосторничко здружување од членот 394, терористичка

---

⁷⁸Законот е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 58 од 11.05.2006 година. Исправка на законот е објавена во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 62 од 19.05.2006 година. Измени се објавени во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/2008. Со одлука на Уставниот суд на Република Македонија, У.бр.74/2008 од 10.09.2008 година, објавена во „Службен весник на Република Македонија“ бр.118/2008 година, уканат е дел од ставот 2 на член 98.

организација од членот 394-а, тероризам од членот 394-а, тероризам од членот 394-б, кривични дела трговија со луѓе од членот 418-а, кривични дела трговија со луѓе од членот 418-б, кривични дела криумчарење со мигранти од членот 418-б, трговија со малолетно лице од членот 418-г и за другите кривични дела против човечноста и меѓународното право од Кривичниот законик, независно од бројот на сторителите.

Во согласност со Законот за полиција⁷⁹, **Полицијата** е дел од Министерството за внатрешни работи, во кој се вршат полициски работи преку полициски службеници. Основна функција на Полицијата е заштита и почитување на основните слободи и права на човекот и граѓанинот гарантирани со Уставот на Република Македонија, законите и ратификуваните меѓународни договори, заштита на правниот поредок, спречување и откривање на казниви дела, преземање мерки за гонење на сторителите на тие дела, како и одржување на јавниот ред и мир во општеството. За вршење на полициски работи за кои е потребен висок степен на специјализација, а заради ефективно и економично извршување на одредени специфични и сложени задачи, како и за потребите на секторите за внатрешни работи и регионалните центри за гранични работи, по принцип на централизирано работење, се формираат Централни полициски служби, кои работите ги вршат на целата територија на Република Македонија. Централните полициски служби ги вршат работите од областа на организираниот криминал, криминалистичката техника, работите на давање поддршка во извршувањето на одредени специфични и сложени работи на подрачјето на секторите за внатрешни работи и регионалните центри за гранични работи од страна на посебните единици на Полицијата, како и други работи и задачи. **Во Централните полициски служби, функционира Оддел за организиран криминал за спречување и откривање на кривични дела за кои гонењето се презема по службена должност, извршени од организирана група од најмалку три лица, која дејствува одреден период, со цел за да оствари непосредна или посредна финансиска корист или друг вид материјална корист и која ќе изврши**

---

⁷⁹Овој закон е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 114 од 03.11.2006 година. Дополнет е со Законот за дополнување на Законот за полиција кој што е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 6 од 15.01.2009 година.

едно или повеќе кривични дела, како и за други кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од најмалку четири години. Одделот ги врши работите и за откривање и спречување на кривични дела кои по својата природа се транснационални, како и за откривање на организирани групи кои користат насилство и друг вид сила и притисок, се вклучуваат во легалните економски активности и со коруптивни дејствија, создаваат услови за полесно остварување профит и заштита од кривично гонење. Одделот во извршувањето на своите работи соработува и ги спроведува насоките добиени од јавниот обвинител, согласно со закон. Одделот при извршувањето на своите работи добива поддршка во материјални и човечки ресурси од секторите за внатрешни работи и регионалните центри за гранични работи.

Работите на **Финансиската полиција**⁸⁰ ги врши Управата за Финансиска полиција како орган во состав на Министерството за финансии со својство на правно лице. Финансиската полиција своите надлежности ги спроведува на територијата на Република Македонија. Финансиската полиција може во согласност со закон и ратификуваните меѓународни договори да врши определени дејствија од својата надлежност и надвор од територијата на Република Македонија.

Финансиската полиција има надлежност да:

-спроведува финансиска контрола, ја следи примената на даночните, царинските и други прописи од областа на финансиите, прибира и анализира податоци за готовински трансакции, презема предистражни и други мерки кога постојат основи на сомнение за сторени кривични дела од областа на организиран финансиски криминал; -спроведува финансиска истрага за кривични дела од областа на организиран финансиски криминал кои се гонат по службена должност и ја следи трагата на парите од казниви дела утврдени со закон што вклучуваат значителни и износи од големи размери; -открива и документира кривични дела, пред се, од областа на организираниот финансиски криминал и кривични дела коишто се гонат по службена должност, како што се даночно затајување, перење пари и други приноси од казниво дело, даночни, банкарски, осигурителни, берзански, царински

---

⁸⁰ Законот за Финансиската полиција е објавен во Службен весник на Р.М. бр.55 од 04.05.2007 година.

и други измами со износи од значителни и големи размери, тешки форми на корупција, како што се злоупотреба на службената положба и овластување од значителни износи или на штета на средствата на Буџетот на Република Македонија, примање поткуп и давање поткуп, како и предизвикување на лажни стечаи, фалсификување и уништување на деловни книги, фалсификување исправи, финансирање на тероризмот, неплаќање на царина, акцизи или други јавни давачки пропишани со закон, што вклучуваат поголеми, значителни и износи од големи размери; -спроведува постапка за испитување на имот и имотна состојба врз основа на јавни податоци и регистри што се водат согласно со закон; - спроведува предистражни мерки да се откријат и обезбедат трагите на кривичното дело и предметите што можат да послужат како доказ, да се пронајде сторителот на кривичното дело, сторителот или соучесникот да не се сокрие или да не побегне, како и да ги соберат сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешно водење на кривичната постапка; -поднесува кривична пријава до надлежниот јавен обвинител за кривични дела од нејзина надлежност, кои се гонат по службена должност, за кои е известена или за кои ќе дознае на друг начин; - поведува и води прекршочна постапка, како и поднесува иницијативи за поведување на прекршочна постапка до надлежните органи, доколку при извршување на своите надлежности утврди постоење на прекршочна одговорност пропишана со закон; - поднесува иницијатива за поведување постапка за утврдување и наплата на јавните давачки пред надлежниот орган; -врши експертска компјутерска анализа на одземени предмети, компјутерски информации или податоци од други електронски и механички напави кои содржат информации и кои можат да послужат како доказ во водењето на предистражната и прекршочната постапка од нејзина надлежност и врши и други надлежности пропишани со закон.

Според Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам⁸¹ за прибирање, обработување, анализа, чување и доставување на податоците добиени од субјектите кои се обврзани за преземање мерки и дејствија за откривање и спречување на перење пари и финансирање на тероризам, се основа **Управа за спречување на перење пари и финансирање на тероризам** како орган во состав на Министерството за финансии со својство на правно лице.

Надлежности на Управата се: **-да бара, прибира, обработува, анализира, чува и доставува податоци добиени од субјектите врз основа на овој закон; -прибавува финансиски, административни и други**

---

⁸¹ Законот е објавен во Службен весник на Р. М. бр.4/08 од 10.01.2008 год. , а измени и дополнување на законот се објавени во Службен Весник на Р. М. бр.35 од 22.03.2011 година и Службен весник на Р.М. бр. 57 од 26.04.2010 година.

податоци и информации, неопходни за извршување на своите надлежности; -изготвува и поднесува извештаи со мислење до надлежните државни органи, секогаш кога постои основ на сомневање за сторено кривично дело перење пари и финансирање на тероризам; - ги известува надлежните државни органи за постоење на основ на сомневање за сторено друго кривично дело; -издава писмен налог на субјектот со кој привремено ја задржува трансакцијата; -поднесува барање за поднесување на предлог за определување на привремени мерки до надлежниот јавен обвинител; -поднесува барање за покренување на прекршочна постапка пред надлежниот суд; -соработува со Министерството за внатрешни работи, Управата за финансиската полиција, Јавното обвинителство, Царинската управа, Управата за јавни приходи, Државниот девизен инспекторат, Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија, Народната банка на Република Македонија, Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, Агенцијата за супервизија на осигурување, Државната комисија за спречување на корупцијата и други државни органи и институции, како и со други организации, институции и меѓународни тела за борба против перењето пари и против финансирањето на тероризмот; -разменува податоци и информации со овластени тела на други држави и меѓународни организации -врши надзор над субјектите за примената на мерките и дејствијата определени со овој закон, и врши и други работи определени со закон.

Како што произлегува од надлежностите на овие државни органи, тие треба постојано и будно да следат што се случува на теренот, како и да постои постојана комуникација и размена на информации помеѓу истите, со цел да може полесно да се открие, а потоа и да се сузбива организираниот криминал.

9.ОПШТИ СТАТИСТИЧКИ ИНДИКАТОРИ ЗА ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ ВО РМ (ОБЕМ, СТРУКТУРА И ДИНАМИКА)

Во овој дел од трудот кој се состои од два посебни оддели, прво ќе го прикажам обемот, односно вкупниот број на пријавени лица во РМ за сите кривични дела за периодот 2005-2010 г., а за истиот период, по години, и обемот-вкупниот број на пријавените лица за кривични дела од областа на организиран криминал и корупција во РМ. Обемот ќе го утврдам само врз основа на податоците од Државниот завод за статистика Скопје и надлежното јавно обвинителство за пријавените лица за кривични дела. Целта на ова истражување во првиот оддел е да се утврди колкав е обемот на пријавениот организиран криминал во РМ и истиот да се спореди со обемот на вкупниот пријавен криминалитет за периодот 2005-2010 година.

Во вториот оддел ќе ја утврдам структурата на кривичните дела по обвинети лица, по глави од КЗ, и тоа од податоците од надлежното јавно обвинителство, бидејќи се работи за посебен орган кој е единствен и самостоен што кривично ги гони сторителите на овој вид криминалитет и врз основа на тие податоци од годишните извештаи ќе се прикаже структурата на кривичните дела. Целта на ова истражување, во вториот оддел, е да се утврди и да се прикаже структурата на кривичните дела по вкупно обвинети лица што спаѓаат во надлежност на посебното јавно обвинителство за гонење на Организиран криминал и корупција за истиот период по години и динамиката на организираниот криминал, како и да се утврди кои кривични дела од организираниот криминал се најзастапени во конкретниот период, односно за кои кривични дела има најмногу обвинети лица, и да се утврди од која глава на КЗ има многу обвинети лица за кривични дела од оваа област, како и да се утврди вкупниот број на обвинети лица класифицирано по глави од КЗ, со цел да се добие една општа слика за организираниот криминал и корупцијата во РМ за периодот 2005-2010 г. изразена преку статистичките индикатори.

Овде, освен описно, нема да се даваат други анализи за структурата во смисла на општествените промени и други фактори што го условуваат настанувањето на тие кривични дела за конкретниот период.

9.1.Обемот на пријавениот организиран криминал во РМ за периодот 2005-2010 г.

Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата во рамките на Јавното обвинителство на Република Македонија, е формирано во текот на месец октомври 2004 година. Во согласност со одредбите од Законот за Јавното обвинителство што важел во тоа време, Одделението постапувало во прв степен пред основните судови на територијата на целата држава.

Во **2005 година** Одделението постапувало по вкупно 109 пријавени полнолетни лица. Истата година Одделението до месно надлежните основни судови поднело обвинителни акти⁸² против 22 обвинети лица, а пред судовите застапувало обвиненија кои ги презло во работа против 6 обвинети лица.

Одделението во текот на **2006 година**, постапувало по кривични пријави против вкупно 191 новопријавени лица. Во текот на 2006 година Одделението до месно надлежните основни судови поднело Обвинителни акти против 130 лица, каде спаѓаат и лица за кои постапката е започната во текот на 2005 година.

Во функција на зајакнување на позицијата на јавниот обвинител за поуспешно да одговори и да постапи соодветно на предизвиците кои ги носи времето, во остварувањето на поефикасна борба против организираниот криминал, корупцијата и другите сериозни казниви дела, во месец декември 2007 година, е донесен и Законот за јавно обвинителство и Законот за Совет на јавни обвинители на Република Македонија, со што започнува во суштинска смисла, реформата во казнено процесниот систем. Јавното обвинителство според Законот, е организирано според принципот на хиерархија и субординација и тоа како Јавно обвинителство на Република Македонија, Вишо јавно обвинителство, Основно јавно обвинителство и Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција. Со новите измени, Одделението за гонење на сторителите на кривични дела од областа

---

⁸² Од Извештајот за 2005 г. на ЈО на РМ не може да се утврди за кои кривични дела се обвинети лицата во 2005 година.

на организираниот криминал и корупција основано според поранешниот закон во рамките на Јавното обвинителство на Република Македонија, прераснува во посебно обвинителство и тоа како Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, основано за целата територија на Република Македонија, со седиште во Скопје. Во текот на 2007 година, согласно чл.29 ст.2 од Законот за Јавното обвинителство (Сл.весник 38/2004), кој беше во важност до 20.12.2007 година, до стапување на сила на Закон за Јавно Обвинителство (Сл.весник 150/2007 од 03.12.2007 година), Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата при Јавното обвинителство на Република Македонија, постапуваше за кривични дела за кои гонењето се презема по службена должност извршени од организирана група од најмалку три лица, која дејствува одреден период, со цел да оствари непосредна или посредна финансиска корист или друг вид материјална корист и која ќе изврши едно или повеќе кривични дела, како и за други кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од најмалку четири години.

Во текот на **2007 година**, Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата, при Јавното Обвинителство на Република Македонија, постапувало по 35 кривични пријави против вкупно 262 новопријавени лица. Во текот на 2007 година, Одделението до месно надлежните основни судови поднело Обвинителни акти против вкупно 153 лица, тука спаѓаат обвинителни акти против 112 лица за кои постапката започнала во 2007 година и обвинителни акти против 41 лица за кои постапката започнала во претходните години.

Согласно чл.29 ст.4 од Законот за јавното обвинителство, Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, постапува пред основен суд со специјализирано судско одделение надлежно за судење на дела од областа на организираниот криминал и корупцијата, а согласно Законот за судови тоа е Основниот Суд Скопје I Скопје, Одделение за организиран криминал и корупција. Во текот на 2008 година, согласно чл.31 од Законот за јавното обвинителство (Сл.весник 150/07), кој стапи на сила на 20.12.2007 година, Одделението односно Основното јавно обвинителство за

гонење на организиран криминал и корупцијата, постапуваше за кривичните дела од негова надлежност подетално наведени во овој член од законот.

Во текот на **2008 година**, Одделението, односно Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупцијата, постапуваше по 154 предмети против вкупно 497 новопријавени лица. Од горенаведеното произлегува дека во 2008 година во однос на 2007 година, во текот на која се постапувало по 260 пријавени лица и во однос на 2006 година, во текот на која се постапувало по 191 пријавено лице, има значително зголемување на бројот на пријавени лица и тоа во однос на 2007 година за 91,15%, а во однос на 2006 година за 160,21% односно за 1,6 пати повеќе. Во тој случај произлегува дека во 2008 година во однос на 2007 година има зголемување од 45,38 %, а во однос на 2006 година зголемување од 97,90 %. Во текот на 2008 година, до месно надлежните основни судови поднесени се обвинителни акти против вкупно 224 лица, од кои против 120 лица за кои постапката започнала во 2008 година, а против 104 лица за кои постапката започнала во претходните години. Од погоре наведеното произлегува дека во 2008 година во однос на 2007 година, во текот на која биле поднесени обвиненија против 162 лица и во однос на 2006 година, во текот на која биле поднесени обвиненија против 130 лица, има значително зголемување на бројот на лица против кои биле поднесени обвиненија и тоа во однос на 2007 година за 38,27%, а во однос на 2006 година за 72,30%.

Основното јавно обвинителство за гонење на организираниот криминал и корупцијата, во текот на **2009 година**, постапуваше по 150 предмети против вкупно 462 лица. Од горенаведеното произлегува, дека во 2009 година во однос на 2008 година, во текот на која се постапуваше за 497 пријавени лица има благо намалување на бројот на пријавени лица од 7,57%, а е задржан трендот на значително зголемување во однос на 2007 година во текот на која се постапуваше за 260 пријавени лица за 77,69%. Во текот на 2009 година, поднесени се обвиненија против вкупно 255 лица, од кои против 180 лица за кои постапката започнала во 2009 година, а против 75 лица за кои постапката започнала во претходните години. Од ова произлегува дека во 2009 година во однос на 2008 година, во текот на која биле поднесени обвиненија против 224 лица и во однос на 2007 година, во текот на која биле поднесени обвиненија

против 162 лица, има зголемување на бројот на лица против кои биле поднесени обвиненија и тоа во однос на 2008 година за 13,84%, а во однос на 2007 година за 57,40%.

И во текот на **2010 година**, до Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, поднесени се кривични пријави против вкупно 389 лица од кои полнолетни се 387 лица и 2 малолетни лица. Во текот на 2010 година постапувано е против 55 полнолетни лица по нерешени пријави од претходните години или вкупно во работа во 2010 година биле 442 полнолетни лица. Во текот на 2010 година, до месно надлежните основни судови поднесени се обвиненија против вкупно 264 лица, од кои против 187 лица за кои постапката започнала во 2010 година, а против 77 лица за кои постапката започнала во претходните години. Од погоре наведеното произлегува дека во 2010 година во однос на 2009 година, во текот на која биле поднесени обвиненија против 255 лица и во однос на 2008 година, во текот на која биле поднесени обвиненија против 224 лица, има зголемување на бројот на лица против кои биле поднесени обвиненија и тоа во однос на 2009 година за 9 лица или 3,52%, а во однос на 2008 година за 40 лица или 17,85%.

Податоците наведени во табела бр.1, подолу, за вкупно пријавени лица за сите кривични дела по години, се од Државниот завод за статистика Скопје⁸³ од публикациите за сторителите на кривични дела, додека податоците за вкупно пријавени лица за кривични дела од организиран криминал и корупција се од годишните извештаи на надлежните јавните обвинителства (Јавно обвинителство на РМ Скопје за 2005, 2006, 2007 и 2008 г. и Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција Скопје за 2009 и 2010 година).

---

⁸³ Државен завод за статистика Скопје достапно на www.stat.gov.mk

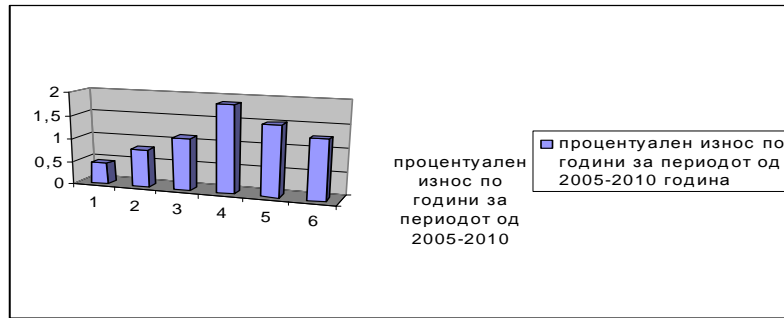
Табела бр.1 Вкупно пријавени лица за кривични дела од 2005-2010 г.

РМ	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Вкупно пријавен и лица за сите кривични дела	23814	23514	23305	26409	30404	30004
Вкупно пријавен и лица за кривични дела од ОК и К	109	191	262	497	462	387+2мл

9.1.1.Заклучок

Од наведеното погоре, се утврдува дека односот на вкупно пријавени лица за кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата во однос на вкупно пријавени лица за сите кривични дела по години, за периодот од 2005 година до 2010 година изразено во проценти изгледа вака: за 2005 година е 0,45%, за 2006 година е 0,81%, за 2007 година е 1,12%, за 2008 година е 1,88%, за 2009 година е 1,51% и за 2010 година е 1,28%. Ова покажува дека делата од областа на организираниот криминал и корупцијата се еден мал дел во однос на вкупниот број на сторени кривични дела, но треба да се истакне дека штетата што е причинета со овој вид кривични дела, е многу голема и е прикажана за конкретните години подолу во текстот (на стр.160).

Во однос на димнамиката на организираниот криминал во РМ може да се заклучи дека за периодот од 2005-2010 г. за вкупно пријавени лица за кривични дела од областа на ОК и К е следната: Во 2005 г. вкупно се пријавени 109 лица, во 2006 г. 191 лице, во 2007 г. 262 лица, во 2008 г. 497 лица, во 2009 г. 462 лица и во 2010 г. се пријавени 387 полнолетни и 2 малолетни лица.

Слика бр.1 Процентуален износ по години за периодот 2005-2010 г. за вкупно пријавени лица за кривични дела од областа на ОК и К

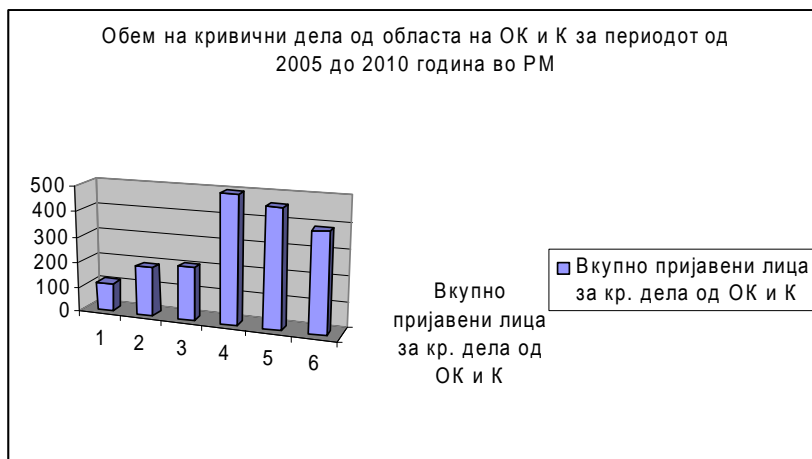

Слика бр.2 Вкупно пријавени лица за периодот 2005-2010 година во РМ

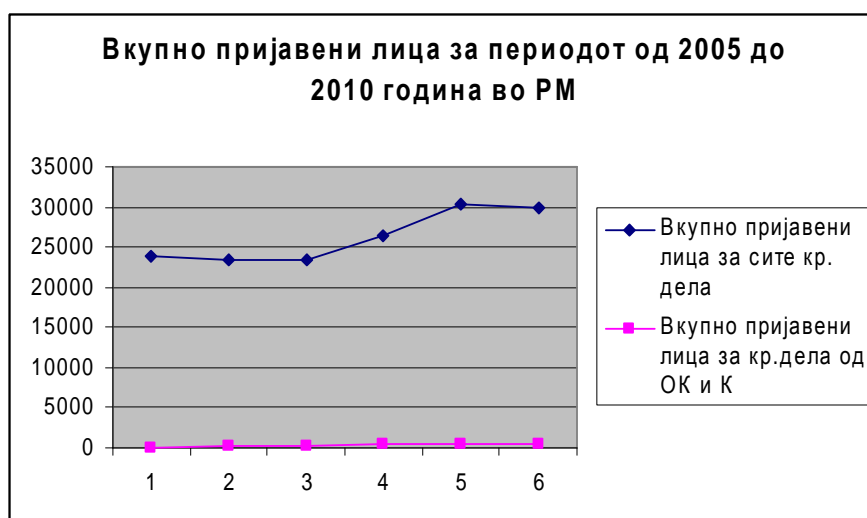

Слика бр.3 Односот на обем на ОК и К со обем на вкупен криминалитет

Слика бр.4 Обем на кривични дела (ОК и К) за периодот 2005-2010 г.

Слика бр.5 Вкупно пријавени лица за периодот 2005-2010 г.

Слика бр.6 Вкупно пријавени лица во РМ за периодот 2005-2010 г. за кривични дела од ОК и К

Слика бр.7 Вкупно пријавени лица во РМ за периодот 2005-2010 г. за сите кривични дела

9.2. Структура на кривични дела по обвинети лица во РМ за периодот 2005-2010 г.

Во овој оддел од истражувањето користени се податоци од годишните извештаи на ЈО на РМ и ОЈОГОКК Скопје, но од извештаите не може да се утврди посебно за кои кривични дела колку лица се пријавени и за кои кривични дела колку лица се осудени. Со обработка на податоците се утврди само бројот на обвинети лица (прикажано во табелата бр.2 подолу), односно против колку лица и за кои кривични дела се подигнати обвинителни акти за периодот 2006-2010 г., бидејќи за 2005 година од извештајот не може да се утврди против колку лица и за кои кривични дела се подигнати обвинителни акти. Податоците се користени само од еден извор од причини што и Државниот завод за статистика и судовите не ги обработуваат податоците посебно за кривични дела и сторители од областа на организираниот криминал и корупција. Јавното обвинителство по примените кривични пријави постапува и одлучува во кои случаи ќе подигне обвинителни акти, така што може до извесен степен да се тврди дека во однос на структурата на кривичните дела е направено филтрирање, бидејќи сите кривични пријави не се однесуваат за кривични дела од областа на ОК и К, но за да се утврди во колку навистина случаи е донесена правосилна пресуда дека се работи за кривични дела од областа на ОК и К потребно е да се анализираат податоците од судовите. Но,

потребно е да се истакне дека Врховниот суд на РМ во повеќе случаи ги укина пресудите на второстепените и првостепените судови и предметите ги врати на повторно судење, бидејќи ставовите на овој суд се разликуваат од ставовите на јавното обвинителство за тоа што претставува злосторничко здружување и во врска со примената на посебните истражни мерки во конкретни предмети. Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција во годишните извештаи ги потенцира овие одлуки на Врховниот суд на РМ и истакнува дека во праксата треба да се надминат различните ставови и дека треба да се направи анализа на тие ставови во ЈО на РМ.⁸⁴

Сепак резултатите што се добиени со анализа на податоците од годишните извештаи на јавното обвинителство може да прикаже општа слика и да се класифицира од која глава на КЗ колку има обвинети лица за кривични дела, од која глава од КЗ има најмногу обвинети лица за кривични дела и за кое кривично дело се обвинети најмногу лица. Ова е со цел да се утврди кој вид на кривични дела е најзастапен во РМ во областа на ОК и К за конкретниот период. Други подетални анализи нема да се прават во истражувањето, бидејќи не се користени податоци и од други извори, а потребно е да се добие само една општа слика за структурата на кривичните дела по вкупно обвинети лица, а класифицирано по глави од КЗ.

Во табелата бр.2 е прикажана структурата на кривични дела со вкупен број на обвинети лица за тие дела за периодот од 2006 до 2010 година.

Табела бр.2 Структура на кривични дела со вкупен број на обвинети лица за периодот 2006-2010 година во РМ

Глава од КЗ	Кривично дело од КЗ	Вкупно обвинети лица за период 2006-2010 година во РМ				
		2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
14	чл.123	/	/	/	5	/
15	чл.141	5	5	/	/	/
15	чл.157	/	/	/	30	/

⁸⁴ Годишен извештај на ОЈОГОКК Скопје за 2009 година

16	чл.158	/	/	9	/	/
19	чл.191	/	/	1	/	/
21	чл.215	4	2	17	43	50
23	чл.237	6	/	/	4	/
23	чл.247	/	3	/	/	/
23	чл.257	/	/	3	/	/
23	чл.258	/	1	4	/	7
25	чл.273	6	3	4	12	6
25	чл.274-б	/	/	/	/	8
25	чл.278	22	/	/	/	/
25	чл.279	32	15	10	/	/
26	чл.288	/	/	2	/	/
26	чл.292	/	/	/	3	/
28	чл.327 в.в. со чл.313	/	/	/	/	4
30	чл.353	11	51	76	28	68
30	чл.357	3	43	7	61	/
30	чл.358	/	/	/	1	/
30	чл.359	/	1	/	6	2
30	чл.361	/	5	/	/	/
32	чл.378	1	3	1	/	1
33	чл.394	/	/	37	84	37
33	чл.396	1	/	26	2	/
34	чл.418-а	/	3	2	/	/
34	чл.418-б в.в. чл.418-в	42	18	60	67	70
34	чл.418-г	/	/	19	/	10
/	чл.59 и чл.60 од Законот за акцизи	/	/	/	30	/
Глава од КЗ	Кривично дело од КЗ	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
		Вкупно обвинети лица за период 2006-2010 година во РМ				

Според годишните извештаи на ОЈОГОКК Скопје, а посебно во врска со кривичното дело Злосторничко здружување од чл.394 од КЗ, сметам за потребно да се појасни дека иако истото е самостојно кривично дело, во сите предмети каде што се појавува, постапките против обвинетите лица се водат и за други кривични дела, при што во некои случаи тоа се кривични дела кои се во исклучива надлежност на ова јавно обвинителство, а во други се кривични дела кои се надлежност на други јавни обвинителства, но и во двата случаи, поради тоа што кривичните дела биле извршени од злосторничкото здружение во постапките застапува ОЈОГОКК Скопје.

За **2006 година** од податоците во табелата бр.2 се констатира дека најмногу обвинети лица има за кривичните дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството од глава 25 од КЗ и тоа 60 лица, 42 лица обвинети се за кривични дела против човечноста и меѓународното право од глава 34 од КЗ, 14 лица се обвинети за кривични дела против службената должност од глава 30 од КЗ, 6 лица се обвинети за кривични дела против имотот од глава 23 од КЗ, 5 лица се обвинети за кривични дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот од глава 15 од КЗ, 4 лица се обвинети за кривични дела против здравјето на луѓето од глава 21 од КЗ, и по едно лице е обвинето за кривични дела од 32-ра и 33-та глава од КЗ.

Исто така, од податоците во табелата бр.2 за **2007 година** се констатира дека најмногу обвинети лица има за кривичните дела против службената должност од глава 30 од КЗ и тоа 100 лица, 21 лице обвинети се за кривични дела против човечноста и меѓународното право од глава 34 од КЗ, 18 лица се обвинети за кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството од глава 25 од КЗ, 5 лица се обвинети за кривични дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот од глава 15 од КЗ, 4 лица се обвинети за кривични дела од глава 23 од КЗ, 3 лица се обвинети за кривични дела од глава 32 од КЗ, и 2 лица се обвинети за кривични дела од 21-ва глава од КЗ.

За **2008 година** од податоците во табелата бр.2 се констатира дека најмногу обвинети лица има за кривични дела против службената должност од глава 30 од КЗ и тоа 83 лица, 81 лице обвинети се кривични дела против

човечноста и меѓународното право од глава 34 од КЗ, 63 лица обвинети се за кривични дела против јавниот ред од глава 33 од КЗ, 17 лица се обвинети за кривични дела против здравјето на луѓето од глава 21 од КЗ, 14 лица се обвинети за кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството од глава 25 од КЗ, 9 лица се обвинети за кривични дела од глава 16 од КЗ, 7 лица се обвинети за кривични дела од глава 23 од КЗ, и 2 лица се обвинети за кривични дела од глава 26 од КЗ и по едно лице е обвинето за кривични дела од 19-та и 32-ра глава од КЗ.

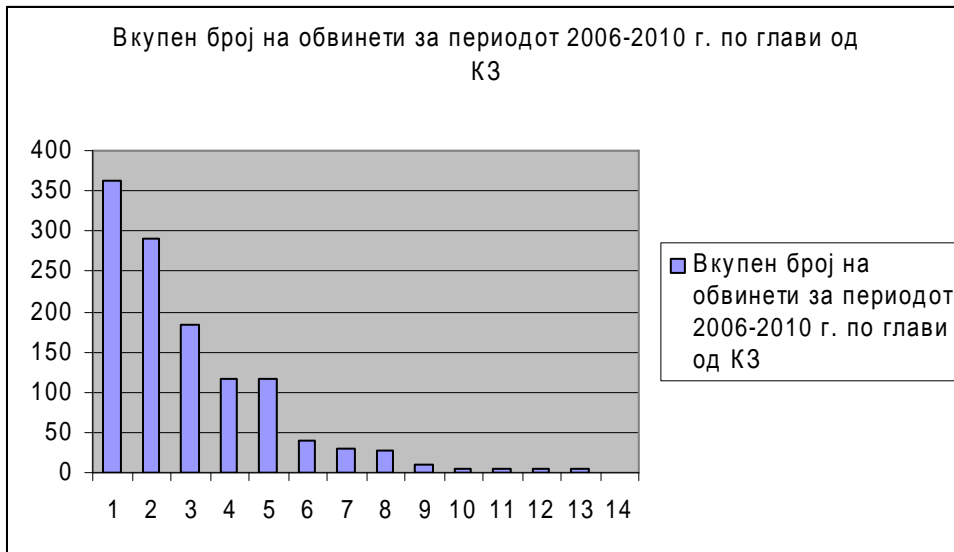
Од податоците во табелата бр.2 за **2009 година** се констатира дека најмногу обвинети лица има за кривични дела против службената должност од глава 30 од КЗ и тоа 96 лица, 86 лица обвинети се за кривични дела против јавниот ред од глава 33 од КЗ, 67 лица обвинети се за кривични дела против човечноста и меѓународното право од глава 34 од КЗ, 43 лица се обвинети за кривични дела против здравјето на луѓето од глава 21 од КЗ, 30 лица се обвинети за кривични дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот од глава 15 од КЗ, 30 лица се обвинети за кривични дела од чл.59 и чл.60 од Законот за акцизи, 12 лица се обвинети за кривични дела од глава 25 од КЗ, 5 лица се обвинети за кривични дела од глава 14 од КЗ, 4 лица се обвинети за кривични дела од глава 23 од КЗ и 3 лица се обвинети за кривични дела од глава 26 од КЗ.

И за **2010 година** од податоците во табелата бр.2 се констатира дека најмногу обвинети лица има за кривични дела против човечноста и меѓународното право од глава 34 од КЗ и тоа 80 лица, 70 лица обвинети се за кривични дела против службената должност од глава 30 од КЗ, 50 лица обвинети се за кривични дела против здравјето на луѓето од глава 21 од КЗ, 37 лица обвинети се за кривични дела против јавниот ред од глава 33 од КЗ, 14 лица се обвинети за кривични дела од глава 25 од КЗ, 7 лица се обвинети за кривични дела од глава 23 од КЗ, 4 лица се обвинети за кривични дела од глава 28 од КЗ и едно лице е обвинето за кривични дела од глава 32 од КЗ.

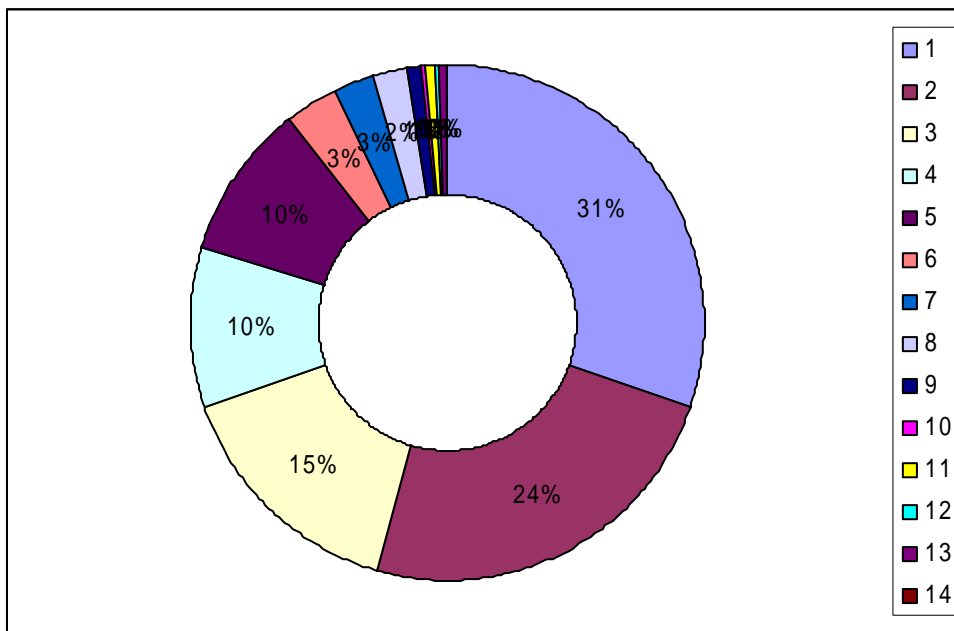
Во табелата бр.3 што следи е прикажан вкупниот број на обвинети лица, класифицирано по глави од КЗ, за периодот од 2006-2010 г. за кривични дела од областа на ОК и К во РМ и до овие резултати во табелата е дојдено со дополнителна анализа на податоците од табелата бр.2.

Табела бр.3 Вкупен број на обвинети лица, збирно по глави од КЗ, за периодот 2006-2010 година за кривични дела од областа на ОК и К во РМ

Вкупен број на обвинети лица за периодот 2006-2010 година за кривични дела од областа на ОК и К во РМ		
реден број	Број и наслов на главата од Кривичниот законик	Вкупен број на обвинети
1	30–Кривични дела против службената должност	363
2	34–Кривични дела против човечноста и меѓународното право	291
3	33–Кривични дела против јавниот ред	183
4	25–Кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството	118
5	21–Кривични дела против здравјето на луѓето	116
6	15–Кривични дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот	40
7	чл.59 и чл.60 од Законот за акцизи (кривично дело во посебен закон)	30
8	23-Кривични дела против имотот	28
9	16-Кривични дела против изборите и гласањето	9
10	32-Кривични дела против правниот сообраќај	6
11	14-Кривични дела против животот и телото	5
12	26-Кривични дела против општата сигурност на луѓето и имотот	5
13	28-Кривични дела против државата	4
14	19-Кривични дела против половата слобода и половиот морал	1

Слика бр.8 Вкупен број на обвинети лица по глави од КЗ за кривични дела од ОК и К за периодот 2006-2010 г. во РМ според податоците од табелата бр.3

Слика бр.9 Графички приказ на обемот и структурата изразено во проценти за вкупниот број на обвинети лица, а класифицирано по глави од КЗ за кривични дела од ОК и К, за периодот 2006-2010 г. во РМ, според податоците од табелата бр.3

9.2.1.Заклучок

Од добиените резултати за вкупен број на обвинети лица за периодот од 2006-2010 г. за кривични дела од областа на ОК и К во РМ произлегува дека најмногу обвинети лица има за кривични дела против службената должност од 30-та глава од КЗ и тоа 363 лица, а потоа следат обвинетите 291 лице за кривичните дела против човечноста и меѓународното право од 34-та глава од КЗ и обвинетите 183 лица за кривични дела против јавниот ред од 30-та глава од КЗ, потоа се обвинетите 118 лица за кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството од глава 25 од КЗ и обвинетите 116 лица закривичните дела против здравјето на луѓето од глава 21 на КЗ. Кривичните дела против службената должност од 30-та глава од КЗ се кривични дела со кои се злоупотребува службената должност и со тие дејствија се нарушува законитото и правилно извршување на правно утврдениот делокруг на обврските и овластувањата на државните органи и на други субјекти со јавни овластувања како и должностите на одговорните лица во правни лица. Ова само покажува дека во РМ организираниот криминал има поврзаност со службени и одговорни лица кои извршуваат јавни функции, работи од јавен интерес и согласно со закон други доверени работи. Најзастапено кривичното дело од 30-та глава од КЗ е Злоупотреба на службената положба и овластување од чл.353 со вкупно 234 обвинети лица за периодот од 2006-2010 г. во РМ. Инаку ова кривично дело е второ по вкупен број на обвинети лица за конкретниот период, а најмногу лица има обвинети за кривично дело Организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе и криумчарење на мигранти од чл.418-в во врска со кривично дело Криумчарење на мигранти од чл.418-б и тоа вкупно 257 лица.

Може да се заклучи дека во РМ за периодот од 2006-2010 година 31% од вкупниот број на обвинети лица се за кривични дела од глава 30 од КЗ, односно во главно за кривични дела што можат да се подведат под поимот корупција, 24% се за кривични дела од глава 34 од КЗ, односно кривични дела во врска со трговијата со луѓе и криумчарењето на мигранти, 15% се за кривични дела од глава 33 од КЗ и по 10% за кривични дела од главите 25 и 21 од КЗ, додека процентот е многу мал (3% и помалку) за останатите кривични дела изразено збирно, односно вкупно, а класифицирано по глави од КЗ.

10.БОРБА ПРОТИВ ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ⁸⁵

10.1.Меѓународна правна рамка за борба против организираниот криминал

Организираниот криминал сè повеќе станува предмет на меѓународните прописи. Особено по студената војна, државите сè повеќе се свесни за транснационалните димензии на организираниот криминал како придружен ефект на глобализацијата.⁸⁶ Поради тоа, тие донеле меѓународна рамка за да се потискаат „организираните криминални групи“ и повеќето нивни штетни активности.

Соработката во кривичните работи е многу чувствително прашање. Нејзината ефективност често зависи од доверливата размена на информации и заедничкиот интерес за успехот на одредена операција. Во текот на студената војна, взаемната доверба била прилично ограничена во меѓународната заедница помеѓу државите. Организираниот криминал сè уште бил сфаќан како примарно домашен проблем. Сепак, недостатокот на заеднички интереси и меѓусебна доверба, и бавното развивање на свеста за транснационалните димензии на организираниот криминал, објаснува само делумно зошто државите се колебливи во воспоставувањето правно обврзувачка мултилатерална рамка дизајнирана да ја охрабри и унапреди меѓународната соработка за сузбивање на организираниот криминал. Како транснационално извршување на кривично дело⁸⁷ – навистина терминот подразбира девијантно криминално однесување, кое по својата природа секогаш вклучува или ги надминува државните граници, кршење на законите во

---

⁸⁵ Во ова поглавје користени се извадоци од ревијата *International review of the Red Cross, Organised crime and gang violence in national and international law*, Pierre Hauck and Sven Peterke, volume 92 number 878, June 2010.

⁸⁶ David Felsen and Akis Kalaitzidis, 'A historical overview of transnational crime', in Philip Reichel (ed.), *Handbook of Transnational Crime and Justice*, SAGE Publications, London, 2005, p. 12; Robert Esser, *Auf dem Weg zu einem europäischen Strafverfahrensrecht*, DeGruyter, Berlin, 2002, p. 22.

⁸⁷ Види во general Nikos Passas (ed.), *Transnational Crime*, Ashgate, Aldershot, Hampshire, 1999; Raimo Va'rynen, *Illegal Immigration, Human Trafficking, and Organized Crime*, United Nations University, World Institute for Development Economics Research, Helsinki, 2003; Gargi Bhattacharyya, *Trafficked: The Illicit Movement of People and Things*, Pluto, London, 2005; Kimberley L. Thachuk (ed.), *Transnational Threats: Smuggling and Trafficking in Arms, Drugs, and Human Life*, Praeger Security International, Westport, CT, 2007; David Kyle and Rey Koslowski (eds), *Global Human Smuggling: Comparative Perspectives*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 2001.

неколку држави, или избегнување на овластувањата-надлежностите на една држава со тоа што не се применливи на одредена територија на државата⁸⁸ - многу форми на организираниот криминал имаат тенденција да бидат предмет на таканареченото суспендирање договори, како што се мултилатерални договори меѓу државите со цел да се борат ефикасно против девијацијата-криминалот од меѓународна перспектива.

Ако за кратко се погледне назад во историјата, произлегува дека самите држави често се обидуваале да профитираат од пазарите кои подоцна станале нелегални и кои се снабдувани од страна на криминалните организации. Ова особено важи за дрогата и трговијата со луѓе, кои денес се сметаат за светски најштетни и најпрофитабилни нелегални активности.⁸⁹

10.1.1. Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал

Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал (UNCTOC), усвоена во Палермо, Италија, на 15 декември 2000 година, претставува голем чекор напред, како што покажува краткиот преглед на нејзината содржина и значење.⁹⁰

Декларираната цел на Конвенцијата е „да се промовира соработка за спречување и борба против транснационалниот организиран криминал“.⁹¹ Бидејќи ефикасноста на таквата соработка зависи од спроведувањето на заеднички законски стандарди, Конвенцијата ги обврзува државите да го криминализираат учеството во организирана криминална група, корупцијата,⁹²

---

⁸⁸Neil Boister, “Transnational criminal law’?”, in *European Journal of International Law*, Vol.14, No. 5, 2003, p. 954; Nikos Passas, in *European Journal of International Law*, Vol. 14, No. 5, 2003.

⁸⁹UNODC ја оценува глобалната вредност на недозволената трговија со дрога во САД на 322 билиони долари, а онаа на трговијата со луѓе на 32 билиони американски долари; види UNODC (ed.), 2007 *World Drug Report*, UNODC, New York, 2007, p. 170.

⁹⁰За сеопфатна студија, види David McClean, *Transnational Organized Crime: A Commentary on the UN Convention and its Protocols*, Oxford, 2007.

⁹¹UNCTOC, чл. 1.

⁹²Независно од организираниот криминал, корупцијата е опфатена со серија на универзални и регионални инструменти, а особено во Конвенцијата на Обединетите нации против корупцијата, 31 октомври 2003 година, 43 ILM (2004) 37 (стапи во сила на 14 декември 2005 година). За инструктивен преглед на релевантни инструменти, видете Sebastian Wolf, ‘Internationale Korruptionsbekämpfung: Anmerkungen zum zehnjährigen Jubiläum des OECD-Bestechungsübereinkommens’, во *Kritische Justiz*, Vol. 41, No. 4, 2008, pp. 367–370.

перењето на приноси од криминал (перење пари),⁹³ и опструкција на правдата.⁹⁴ Таа се фокусира на „овозможување“ или „секундарни активности“, кои се карактеристични за организираниот криминал. „Примарните активности“ се разделени од основниот инструмент и се третираат од страна на три протоколи. Овој пристап го олесни изнаоѓањето консензус и ги зголемува шансите на Конвенцијата од Палермо за стекнување на универзално прифаќање. Всушност, веќе ја имаат прифатено 147 држави.⁹⁵ Покрај тоа, одлуката да се справи со „примарните активности“ во автономни меѓународни договори, овозможува усвојување на понатамошни протоколи посветени на одредени аспекти кои не се опфатени со постоечките инструменти. Тоа исто така го олеснува нејзиното ревидирање и дополнување.

Конвенцијата против транснационалниот организиран криминал не утврдува правна дефиниција за (транснационалниот) организиран криминал. Како што видовме, за таа цел би било невозможно да се постигне консензус, и потребата за таквата дефиниција може да е дискутабилна во поглед на динамиката, што е објаснето погоре, на феноменот.⁹⁶ Сепак, Конвенцијата го специфицира користењето на некои основни услови⁹⁷ со цел да им даде на државите некое неопходно упатство за нејзина имплементација во националниот закон. Член 2 содржи значајни објаснувања во врска со должноста да се криминализира учеството во „организирана криминална група“ (член 5).

---

⁹³Слично на тоа, перењето пари и средства се тетирани независно од организираниот криминал во серија на инструменти како што се Конвенцијата на Обединетите нации за борба против корупцијата или Конвенцијата за перење, претрес, заплена и конфискација на приноси од казниво дело, 8 ноември 1990 година, Советот на Европа, CETS број 141. Сепак, во 1988 година Конвенција на ОН против нелегалната Трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции веќе ги задолжи државите да инкриминираат перењето на профит добиен од деликти со дрога.

⁹⁴UNCTOC, чл. 5, 6, 8, и 23.

⁹⁵Види <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/signatures.html> (последен пат посетено на 25 март 2010 година). Големи земји кои се уште не го ратификувале UNCTOC се Чешка, Грција, Јапонија, Република Кореја, Тајланд и Виетнам.

⁹⁶Види UNODC (ed.), *Travaux Préparatoires of the Negotiations for the Elaboration of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto*, United Nations, New York, 2006, p. xxi.

⁹⁷ UNCTOC, чл. 2.

Се предвидува дека: **За целите на Конвенцијата:**

- a) „Организирана криминална група“ подразбира структурирана група од три или повеќе лица, која постои одреден временски период и дејствува во координација со цел да изврши едно или повеќе сериозни кривични дела утврдени во согласност со оваа Конвенција, со цел да се добие, директно или индиректно, финансиска или друг вид материјална корист.
- b) "Сериозен криминал" подразбира кривични дела што се казниви со максимално лишување од слобода од најмалку четири години или уште потешка казна.
- c) „Структурирана група“ подразбира група која не е случајно формирана за непосредно извршување на кривични дела и која не треба да има формално дефинирани улоги за своите членови, континуитет на членството или развиена структура ...

Овие дефиниции се предмет на критики поради тоа што се над-инклузивни и нејасни.⁹⁸ Не смее да се занемари тоа што постигнатиот консензус е сепак, извонреден успех. Бидејќи тоа е резултат на тешки мултилатералните преговори, барем го претставува квази-универзалниот заеднички именител.⁹⁹

Дефиницијата признава дека криминалните здруженија не секогаш имаат хиерархиска структура слична на вистинските претпријатија, но често функционираат како мрежи кои се состојат од неколку членови коишто се лабаво поврзани.¹⁰⁰ Сепак, мора да постои "структурирана група ... која не е случајно формирана за итно извршување на кривичното дело". Ова значи дека повеќе спонтани форми на колективен криминалитет, се исклучени од неа. Ова е важно ограничување што може да помогне да се повлече линија меѓу организираниот криминал и криминалот на банда (извршен од повеќе лица).

Понатаму, субјективен елемент („со цел да се добие, директно или индиректно, финансиска или друга материјална корист“) го потврдува

---

⁹⁸Види e.g. Alexandra W. Orlova и James W. Moore, ‘ “Umbrellas” or “building blocks”: defining international terrorism and transnational organized crime in international law’, во *Houston Journal of International Law*, Vol. 27, No. 2, 2005, pp. 282–287; J. O. Finckenaue, above note 12, p. 68. UNCTOC конвенцијата е исто критикувана и за други причини: види e.g. Jennifer L. Enck, ‘The United Nations Convention against Transnational Organized Crime: is it all that it is cracked up to be? Problems posed by the Russian mafia in the trafficking of human beings’, во *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, Vol. 30, 2003, pp. 394.

⁹⁹ Во борбата да се дојде до дефиниција за *travaux préparatoires*, види D. McClean, above note 79, pp. 38ff.

¹⁰⁰Stefano Betti, ‘New prospects for inter-state co-operation in criminal matters: the Palermo Convention’, во *International Criminal Law Review*, Vol. 3, 2003, p. 152.

доминантното мислење дека организираниот криминал не е управуван од политички мотиви, туку е првенствено да се направи профит. Групи како што се терористите и бунтовниците затоа не се опфатени со опсегот на примената на Конвенцијата против транснационалниот организиран криминал.¹⁰¹ Ова ја штити Конвенцијата да не биде премногу политизирана. Дали таков важен консензус би можело да се постигне по терористичкиот напад на САД на 11 септември 2001 година и на американско-прогласеното „соединување на тероризмот и организираниот криминал“ е сомнително.¹⁰²

Навистина, односот на посветеноста на "сериозни кривични дела", им дава на државите значителен простор во одлучувањето дали да се криминализира еден специфичен начин на однесување како основање на организирана криминална група.¹⁰³ Поексплицитно се споменува во член 2 (б) дека сериозни кривични дела ќе бидат оние кои се „казниви со максимално лишување од слобода од најмалку четири години или уште потешка казна“ и се овозможува многу широко толкување на овој термин. Сепак, тешко е да се замисли алтернативно решение што би добило одобрение од државите. Во финалните анализи, нивна е одговорноста за спроведување на Конвенцијата од Палермо со добра верба во согласност со нивните национални особености и во согласност со владеењето на правото и другите меѓународни обврски.¹⁰⁴

Бидејќи целта на Конвенцијата против транснационалниот организиран криминал е да се промовира соработката помеѓу полициите и судските прашања, поголемиот дел од нејзините четириесет и еден член прецизираат како ова треба да се постигне. Меѓу другото, се занимава и со меѓународната соработка за целите на конфискацијата на приносите од криминал, екстрадиција и трансфер на криминалци, заемна правна помош, како и

---

¹⁰¹UNODC (ed.), *Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocol thereto*, United Nations, New York, 2004, para. 26.

¹⁰²Неодамнешните истражувања убедливо покажуваат континуираната потреба да се направи разлика меѓу овие феномени. Види e.g. Vanda Felbab-Brown, *Shooting Up: Counterinsurgency and the War on Drugs*, Brookings, Washington, DC, 2010; исто и Emma Björnehed, 'Narco-terrorism: the merger of the war on drugs and the war on terror', во *Global Crime*, Vol. 6, Nos 3–4, 2004, p. 315.

¹⁰³Valsamis Mitsileges, 'From national to global – from empirical to legal: the ambivalent concept of transnational organized crime', во Margaret E. Beare (ed.), *Critical Reflections on the Concept of Transnational Organized Crime*, University of Toronto Press, Toronto, 2003; A. W. Orlova and J. W. Moore, above note 87, p. 284.

¹⁰⁴Sven Peterke and Silvia Regina Pontes Lopes, 'Crime organizado e legislação brasileira à luz da Convenção de Palermo: algumas observações críticas', во *Verba Juris*, Vol. 7, 2008, p. 413.

заеднички истраги.¹⁰⁵ Покрај тоа, таа се однесува и на заштита на сведоци и жртви, собирање на податоците и размена, обука и техничка помош, и специјални истражни техники.¹⁰⁶ А посебна одредба е посветена на спречувањето на организираниот криминал.¹⁰⁷ Апстрактна дефиниција на ваквите мерки е тешко возможна. Овие норми се првенствено наменети за водење на државите членки во нивните напори да ја спроведат Конвенцијата. Меѓутоа таквите напори, како и да е, за државите се задолжителни.¹⁰⁸

Клучна точка за сите меѓународни договори, е постоењето на механизам со кој се промовира и критикува ефикасното спроведување на соодветните договори. Конвенцијата од Палермо и ја делегираше оваа задача на Конференцијата на членките на UNCTOC,¹⁰⁹ која е помогната од страна на Секретаријатот.¹¹⁰ Досега, Конференцијата сè уште нема поставено таков механизам.¹¹¹ Една неодамнешна проценка покажува дека Конвенцијата сè повеќе се применува од страна на државите како правна основа за меѓународна соработка, особено во врска со екстрадицијата, заемната правна помош, како и конфискацијата на приносите од криминал.¹¹² Сепак, многу држави членки сè уште ја немаат целосно спроведено Конвенцијата.¹¹³ Во овој поглед, понудена е важна помош од страна на Канцеларијата за дрога и криминал при Обединетите нации (UNODC).¹¹⁴

Сè на сè, може да се каже дека Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал е најважниот и сеопфатен

---

¹⁰⁵Види UNCTOC, чл. 11–21.

¹⁰⁶ *Ibid.*, чл. 20, 24–30.

¹⁰⁷ *Ibid.*, чл. 31.

¹⁰⁸ *Ibid.*, чл. 34(1); UNODC, above note 90, para. 36.

¹⁰⁹ UNCTOC, чл. 32(1).

¹¹⁰ *Ibid.*, Arts. 33(1), (2)(a) and (b).

¹¹¹ Нејзината последна седница се одржа во Виена, 08-17 октомври 2008 година. Бројни документи произлезени се достапни на: <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/CTOC-COP.html?ref=menu> (последен пат посетено на 22 февруари 2010 година).

¹¹² Одлука 4/2, 'Implementation of the provisions on international cooperation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime', во *Report of the Conference of the Parties to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime in its Fourth Session*, UN Doc. CTOC/COP/2008/19, 1 December 2008, sub-para. II(i).

¹¹³ Одлука 4/1, 'Possible mechanisms to review implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto', во *ibid.*, sub-para. (f).

¹¹⁴ За преглед на извршената работа од страна на UNODC, види <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html?ref=menu> (последен пат посетено на 22 февруари 2010 година).

меѓународен инструмент за борба против организираниот криминал.¹¹⁵ Како што ги обврзува државите да ги криминализираат споменатите дела „независно од транснационалната природа или вклучувањето на организирана криминална група“,¹¹⁶ нејзиното влијание го надминува подобрувањето и унапредувањето на меѓународната соработка против транснационалниот организиран криминал¹¹⁷ и со тоа помага да се создаде „заеднички јазик во борбата против организираниот криминал“ воопшто.¹¹⁸

10.1.2.Протоколите на Конвенцијата од Палермо

Трите протоколи кои се дополнување на UNCTOC и кои се занимаваат со специфичните „примарни активности“ се: споменатиот Протокол за спречување, сузбивање и казнување на трговијата со луѓе, особено жени и деца (Протоколот за трговија);¹¹⁹ Протоколот против криумчарење на мигранти по копнен, поморски и воздухопловен сообраќај (Протокол за криумчарање на мигранти);¹²⁰ и Протоколот против нелегалното производство и трговија со огнено оружје, нивни делови и компоненти и муниција¹²¹ (Протоколот за огнено оружје). Бидејќи овие протоколи се помалку прифатени од матичната конвенција, тие ги делат подоцнежните недостатоци во однос на имплементацијата. Сепак, можеби сè уште е премногу рано да се оцени нивниот успех. Како што видовме, фактот дека е донесена општа рамка за борба против организираниот криминал е сам по себе извонреден.

---

¹¹⁵Thilo Marauhn, 'Völkerrechtliche Massnahmen zur Bekämpfung von organisierter Kriminalität und Terrorismus', во W. Gropp and A. Sinn, above note 37, pp. 485ff.

¹¹⁶UNCTOC, чл. 34(2). Што се однесува до вклученоста на организирана криминална група, трудот јасно става до знаење дека членот 5 (учество во организирана криминална група) логично подразбира такво здружение.

¹¹⁷За ова, „значителни ефекти во друга држава“ доволни се (UNCTOC, чл. 3(2)).

¹¹⁸Vincenzo Militello, 'The Palermo UN Convention: a global challenge against transnational organised crime', во Jan C. Joerden et al. (eds), *Vergleichende Strafrechtswissenschaft: Frankfurter Festschrift für Andrzej Szwarc zum 70. Geburtstag*, Duncker & Humblot, Berlin, 2009, p. 365.

¹¹⁹Усвоен на 15 ноември 2000 година, стапи во сила на 25 декември 2003 година, UN Doc. A/Res/55/25.

¹²⁰Усвоен на 15 ноември 2000 година, стапи во сила на 28 јануари 2004 година, UN Doc. A/Res/55/25.

¹²¹Усвоен на 31 мај 2001 година, стапи во сила на 3 јули 2005 година, UN Doc. A/Res/55/255.

10.2. Влијанието на договорот на законите на Европската унија

Особено во рамките на Европската унија, земјите-членки веќе се должни да ги приближат меѓусебно националните закони со цел да се борат против организираниот криминал, врз основа на Законот на Европската унија (види член 83 (1) и 87 (2) (с) од Договорот за функционирање на Европската Унија).¹²² Така, наднационалните барања надвор од генералното јавно меѓународно право, се надредени на националното право, дури и во однос на дефинирањето на „организираниот криминал“. Според т.н. работна дефиниција на ЕУ која се користи во многу извештаи и документи:

Со цел да зборуваме за организиран криминал најмалку шест од следниве карактеристики треба да се присутни, од кои четири мора да се оние кои се нумерирани со 1, 3, 5 и 11:

- 1. Сорботка на повеќе од 2 лица;**
- 2. Секој со сопствени назначени задачи;**
- 3. На продолжено или на неопределено време (се однесува на стабилноста и (потенцијална) трајност);**
- 4. Користење на некоја форма на дисциплина и контрола;**
- 5. Осомничени за извршување на сериозни кривични дела;**
- 6. Оперативни на меѓународно ниво;**
- 7. Користење на насилство или други средства погодни за заплашување;**
- 8. Користење на комерцијални или деловни структури;**
- 9. Вклучени во перење пари;**
- 10. Вршење на влијание врз политиката, медиумите, јавната администрација, судските органи или на економијата;**
- 11. Утврдени со потрагата по профит и / или моќ.¹²³**

Покрај тоа, Рамковната одлука на Советот од 24 октомври 2008 година за „Борба против организираниот криминал“ ја дефинира „криминалната организација“, како што е: структурирано здружение [т.е. неслучајно формирано за непосредно извршување на кривични дела, ниту пак треба да има формално дефинирани улоги за своите членови, континуитет на членството, или развиена структура], основано за одреден временски период, повеќе од две лица кои

---

¹²²C 115/47 (стапи во сила на 1 декември 2009 година), *Official Journal of the European Union*, 9 May 2008. Види Arndt Sinn, 'Das Lagebild der organisierten Kriminalität in der Europäischen Union: Tendenzen, rechtliche Initiativen und Perspektiven einer wirksamen OK-Bekämpfung', во W. Gropp and A. Sinn, above note 37, pp. 506ff.

¹²³'Towards a European strategy to prevent organised crime', Commission Staff Working Paper, здружен извештај од Commission services и EUROPOL, SEC (2001) 433, Annex, p. 42, достапен на: http://ec.europa.eu/justice_home/news/information_dossiers/forum_crimen/documents/sec_2001_433_en.pdf (последен пат посетено на 29 април 2010 година).

дејствуваат координирано со цел вршење на кривични дела, кои се казнуваат со лишување од слобода или се налог за задржување со максимално траење од најмалку четири години или потешка казна, со цел да се добие, директно или индиректно, финансиска или друга материјална корист.¹²⁴

Во врска со имплементацијата на овие европски спецификации, веќе беше посочено погоре, интересно е дека како и Германија, така и повеќето земји од Европската унија воопшто не ги насочуваат своите закони кон терминот „организиран криминал“, но имаат намера да се справат со основното криминално однесување, индиректно со користење на различни правни мерки за казнување на однесување кое обично го придружува организираниот криминал.

10.3.Заклучок

Од досегашниот текст според Пјер Хок (Pierre Hauck)¹²⁵ и Свен Петерка (Sven Peterke)¹²⁶ може да се заклучи дека справувањето со организираниот криминал е практичен и теоретски предизвик што вклучува високо комплексни и динамични појави. Додека националните законодавачи реагираа на многу различни начини според особеностите кои тие (веруваат дека) ги идентификува, борбата против организираниот криминал, бандите и насилството на бандите сè повеќе станува предмет на меѓународна регулатива. Таа се фокусира на транснационалните димензии на организираниот криминал и ја изразува волјата на државите да соработуваат поефикасно и да ги хармонизираат националните закони. Воспоставена е сложена меѓународна рамка, но таа сè уште нема универзално прифаќање и целосна имплементација. Според доктрината која преовладува, меѓународното право што управува со употребата на сила, може да стане релевантно само

---

¹²⁴Види член 1 на Council Framework Decision 2008/841/JHA од 24 октомври 2008 година, достапен на: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:300:0042:0045:EN:PDF> (последен пат посетено на 30 март 2010 година).

¹²⁵Dr. jur. Pierre Hauck LL.M. (Sussex) е доцент (Akademischer Rat) во одделот за кривично право, кривичната постапка, како и компаративно кривично право (Chair, Prof. Dr.Walter Gropp) на Justus Liebig University Giessen, (Универзитетот Гисен), Германија.

¹²⁶Професор Dr. jur. Sven Peterke M.A. предава политички науки и јавно меѓународно право во (Centre for Juridical Sciences) Центарот за правни науки (CCJ), (Сојузен Универзитет Параиба) Federal University of Paraíba (UFPB), Бразил.

доколку кривичните дела за кои станува збор може да се припишат на државата. Во исклучителни околности, сепак, организираниот криминал и насилството на бандите може да падне во рамките на меѓународното хуманитарно право и меѓународното кривично право; во целина, ова бара криминалните колективи да се развијат во организации кои поседуваат овластувања и / или структури слични на оние на државите. Подолго време меѓународната заедница со задршка и од страна ги набљудуваше драматичните промени во сликата на транснационалниот организиран криминал, но денес превладува општото убедување дека нема повеќе простор за опротунизам, за различни аршини и за неодлучност во отворено конфронтирање со овој најтежок проблем на современото општество, со сите легитимни средства на правната држава. Врз реafirмираниот дух на солидарност во борбата против заедничкото зло, основните правци на меѓународната активност се насочени кон: усогласување на законодавствата со прифаќање на изедначени пристапи и дефиниции на организираниот криминал, казнување на правните лица, реafirмација на конфискацијата, дефиниции на казнените дела на „пазарот на пороци“, корупцијата и перењето пари, како и специјални истражни мерки; прифаќање на ефикасни меѓународни инструменти за заемна соработка во неговото отстранување; и меѓународно „вмрежување“ на институциите на казнената правда (Интерпол, Европол, полициска, јавно-обвинителска и судска мрежа). Ваквите активности, развиени во рамките на ООН, СЕ, ЕУ и други меѓународни и регионални организации низ усвојување на голем број конвенции во казненоправната област што се предмет и на овие излагања, добија на интензитет по усвојувањето на Конвенцијата од Палермо од 2000 година. Во рамките на СЕ, денес се подготвуваат и нови конвенции за борба против сериозните проблеми што ги предизвикува овој вид криминалитет. Со бришењето на внатрешните граници и контролата, се создадоа реални шанси за мобилност на криминалните структури и за нивно побрзо поврзување и активност на целокупниот простор на ЕУ, што го прави неефикасен исклучително националниот пристап во отстранувањето на организираниот криминал. На предизвикот на организираниот криминал, мора да се одговори со добро организирана активност како на национален, така и на планот на ЕУ и на поширок меѓународен план.

11.ТИПОЛОГИЈА НА ОРГАНИЗИРАНИТЕ КРИМИНАЛНИ ГРУПИ

Прегледот на формите на организираност на криминалот, упатува несомнено, на основниот заклучок за конкретна историска и општествена детерминираност на облиците, на структурата и внатрешните односи, како и методите на дејствување на криминалните организации. Исто така, не постои закономерност во појавата и еволуцијата на организираните облици на криминал. Криминалот секогаш се појавува во онаа форма, во која може да биде избран како пат за ефикасно остварување на определени забранети цели со што помал ризик од откривање и гонење. Од таквата негова природа произлегува и следната карактеристика на брзо и малигно менување на појавните форми, нивно мутирање во зависност од вкупните природни и општествени услови на определено подрачје.

Се поставува прашањето- дали овие сознанија се појавуваат како пречка за дефинирање на некои општи платформи, важни за истражувањето на појавните облици, а уште повеќе за стратегии на превенција и на репресија. Дали, со други зборови, може да се типизираат определени општи појавни форми, што се закономерна последица на дејствувањето на идентични социјални, економски и други фактори. Дали типологијата може да сублимира некои од карактеристиките на организираниот криминал денес?

Сите овие прашања би имале спекулативна природа кога би биле поставени пред повеќе декади, во времето на, главно национална детерминираност и карактеристики на организираниот криминал. Но, денес, заедно со процесот на глобализација кој се појавува како клучен фактор за промената на неговите облици, методи на дејствување и други карактеристики, типологијата е не само можна, туку и потребна од аспект на прибирањето информации за трендовите на меѓународниот организиран криминал и на стратегиите за неговото спречување. Таа е во функција на подобро разбирање на основните карактеристики на феноменот на транснационалниот криминал, како и на градењето на соодветна стратегија и правна рамка за неговото отстранување.

Теоријата, за жал, ѝ посветува премалку внимание на типологијата на криминалните структури, меѓу другото и поради извонредната динамичност на самата појава што е предмет на набљудување што налага потребно време за прибирање на емпириски материјал и негово теоретско обопштување.

Поради тоа, денес таа сè уште не е на рамништето на формулирање на генерални и на научно верифицирани заклучоци, кои би можеле да се земат за основа за унапредување на казненоправната регулатива. Од тие причини, единствениот „тип“ на криминална структура со кој оперираат современите казненонравни инструменти за репресија на организираниот криминал- од Конвенцијата од Палермо до националните казнени законодавства- е „криминалното здружение“, дефинирано како група од најмалку три лица, здружени заради заедничка криминална активност. Долнителните квантитативни (број на припадниците) или квалитативни обележја (начин на организираност, дејствување итн.) не се релевантни за казненоправниот третман на криминалната структура.

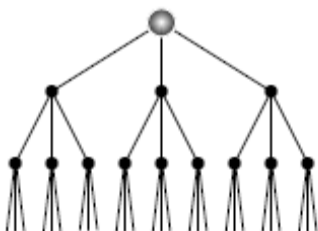
Во 2002 година Обединетите нации (ОН) ги објавиле резултатите¹²⁷ од едно големо меѓународно истражување што се обидува да ги разграничи разните организациони форми на групите на организираниот криминал во целиот свет. Истражувањето на Обединетите нации ги анализираше организираниите криминални групи во шеснаесет одделни држави и дошло до организациона типологија што ги дефинира разните организациони форми во тие земји.

Истражувањето на ОН разграничува пет идеални типови на криминални организации што се протегаат од најтрадиционалните форми на организираниот криминал до поновите, модерно организирани мрежи (United Nations 2002) (види Results of a pilot survey):

---

¹²⁷United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *Global Programme against Transnational Organized Crime: Results of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries*, Geneva, 2002.

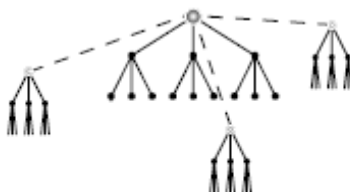
1.Стандардна хиерархија

Слика бр.10 Стандардна хиерархија

Со главни карактеристики: -Еден водач, -Јасно дефинирана хиерархија, -Цврст систем на внатрешна дисциплина, -Позната по специфично име, -Често е со силен социјален или етнички идентитет, -Користи насилство за активностите и -Често има влијание и контрола на определена територија. Стандардната хиерархија опфаќа една единствена организирана криминална група којашто обично е предводена од една моќна индивидуа.

2.Регионална хиерархија

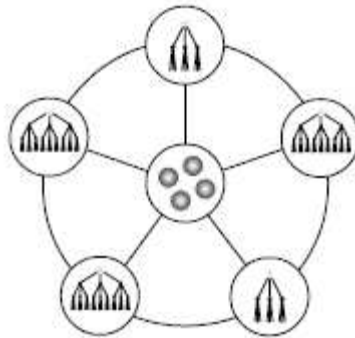

Слика бр.11 Регионална хиерархија

Со главни карактеристики: -Една водечка структура, -Командување од центар, -Степен на самостојност на регионално ниво, -Географска/регионална распространетост, -Повеќе активности, -Често има цврст социјален или етнички идентитет, -Користи насилство за активностите. Регионалните хиерархии се исто така цврсто контролирани групи со силни системи на внатрешна дисциплина и со јасно дефинирани улоги и правци на примена на авторитетот. Главната разлика меѓу овие групи и стандардните хиерархии, е во тоа што на локалните организации кои функционираат во рамките на криминалната организација, им се дава значителна автономија и независност. Тие имаат единствена водечка структура и јасна хиерархија на заповедање. Показуваат склоност да бидат регионални по својот географски опфат и учествуваат во

голем број нелегални активности. Регионалните хиерархии, како и стандардните, имаат изразен општествен или етнички идентитет и применуваат насилство како главно средство за одржување на дисциплината и за решавање на споровите.

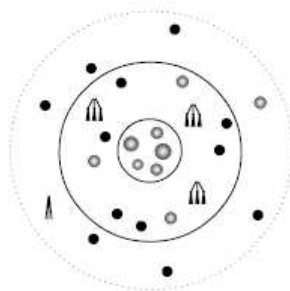
3.Кластерирана хиерархија

Слика бр.12 Кластерирана хиерархија

Со главни карактеристики: -Се состои од неколку криминални групи, - Постои тело-орган кој раководи со групите, -Кластерот има посилен идентитет од групите што го сочинуваат, -Постои степен на самостојност за групите што го сочинуваат, -Формацијата е цврсто поврзана во социјален/етнички контекст, -Релативно ретко постои-се среќава. Кластерирана хиерархија е организирана криминална група во која се вклучени повеќе помали организирани криминални групи кои ги координираат своите активности и потфати. Кластерираните хиерархии се состојат од повеќе криминални групи кои успеале да воспостават некакво уредување во координираното водење на своите соодветни активности. Со развојот на организацијата, кластерот развива посилен идентитет за членовите отколку помалите групи во кои реално учествуваат.

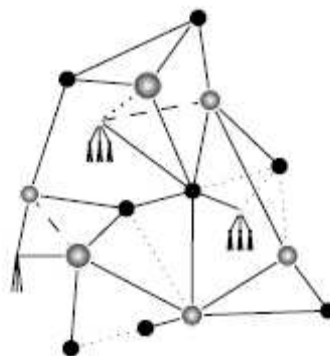
4.Јадрена група

Слика бр.13 Јадрена група

Со главни карактеристики: -Јадрената група е опкружена со лабава мрежа, -Ограничен број индивидуи, -Цврсто организирана рамна-хоризонтална структура, -Помалиот број лица задржува внатрешна дисциплина, -Ретко има социјален или етнички идентитет, -Само во ретки случаи е позната под специфично име. Јадрена група е неструктурирана група на организирани криминалци, опкружена со поголема мрежа на индивидуи кои учествуваат во сериозна криминална активност. За разлика од хиерархиите, јадрената група има рамна организациона структура во која сите учесници ја делат моќта. Таа се состои од мал број индивидуи и тоа им овозможува многу полесно да го одбегнуваат мешањето од страна на законот и да ја одржуваат внатрешната безбедност. Групниот идентитет се одржува со самите нелегални активности, но со него не се поврзуваат никакви изразени социјални или етнички идентитети. Таквата организација ретко е позната под некое специфично име и за јавноста и за спроведувачите на законот.

5.Криминална мрежа

Слика бр.14 Криминална мрежа

Со главни карактеристики: -Се препознава по активностите на клучните индивидуалци, -Истакнување во мрежата е со одредени контакти/вештини-способности, -Личната лојалност/поврзаност е поважна од социјаниот/етничкиот идентитет, -Врските во мрежата опстануваат поради поврзувањето околу сериите на криминални проекти, -Не се истакнуваат во јавноста и ретко се познати под некое име, -Мрежата се реформира по излегување на клучните индивидуалци. Криминалните мрежи се најновата форма на организираниот криминал во дваесет и првиот век. Иако локализирани криминални мрежи постоеле и порано низ историјата, нивната

полезност во глобализираната економија придонесува тие, заедно со јадрените групи, да бидат најефикасни форми на криминално организирање за новиот милениум. Криминалните мрежи имаат лабава организација, покажуваат исклучително голема приспособливост, и се составени од флуидни мрежи на поединечни учесници кои се организираат околу некоја тековна криминална акција. Членството, обликот и организирањето на мрежата се дефинирани со учеството на тие индивидуи во неа во некој конкретен момент. Индивидуалните атрибути, на пример специфичните вештини, финансиските ресурси, политичките врски и така натаму, ја одредуваат важноста на учесниците во мрежата. Во неа нема чувство за етнички или за социјален идентитет - туку само лична лојалност кон самата акција. Мрежите се создаваат, се преобликуваат и се иницираат околу низа постојани криминални проекти. Индивидуите доаѓаат и си заминуваат од мрежата, па така организацијата постојано се преобликува од еден до друг проект. Криминалните мрежи одржуваат многу низок профил во јавноста и речиси никогаш не се идентификуваат по име или по некој атрибут освен со самото учество на индивидуите во мрежата.

Секако, тоа се пет идеални типови. Оваа класификација не значи дека сите криминални организации потполно се вклопуваат во некој од овие конкретни типови, туку дека преовладувачките карактеристики на повеќето можат да се подведат под некој од овие типови. Првите три типа ја деталзираат хиерархиската структура и се најблиски до традиционалните форми на организираниот криминал за кои расправавме, додека двете последни групи, јадрената група и мрежите, се најблиски до организационите форми што можеме да очекуваме дека ќе преовладуваат во новата глобална економија во развој.

11.1. Организираните криминални активности во Европа¹²⁸

Конфузијата што ја има многу во дебатата за "организираниот криминал", може да се објасни со неуспехот да се сфати дека постојат

---

¹²⁸ Ова е извадок од Organised crime in Europe: Conceptions and realities, Klaus von Lampe, Policing: A journal of policy and practice, 2(1), 2008, 7-17

различни начини да се концептуализира организираниот криминал и дека секој пристап може да доведе до различни проценки на истата ситуација. Исто така е важно да се признае дека одредени аспекти на целокупната констелација не се статични. Со оглед на дефинициите на организираниот криминал имаат тенденција да се фокусираат на една специфична констелација на овие аспекти, на пример, криминални организации што применуваат насилство и корупција.

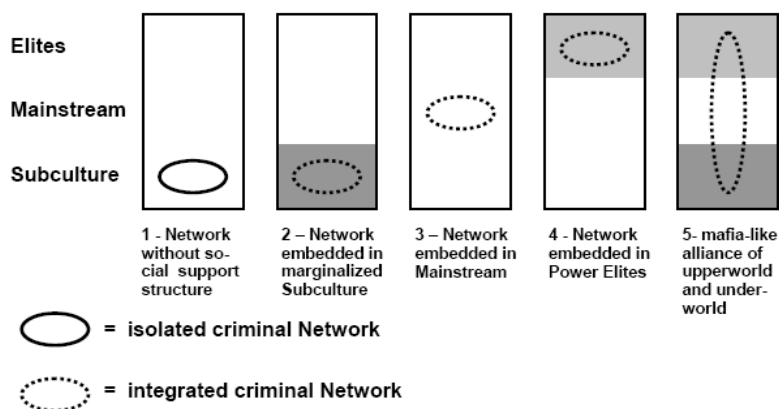
Овде ќе ја објаснам ситуацијата во Европа од различни агли. На апстрактно ниво на дискусија ќе следи објаснување на трите основни димензии и тоа: криминални активности, криминална организација и незаконски структури на моќ.

Извештаите за ситуацијата со организираниот криминал во Европа, имаат тенденција да категоризираат криминални активности за одредени видови на кривични дела, типови кои се извршени на типично "организиран" начин, најмногу распространети и се најголема закана на некоја имплицитна или експлицитна мерка, вклучувајќи го и бројот на пријавени дела, проценетата добивка или проценетата штета. Без да се оди во секој детал, постојат три аспекти да се напоменат во однос на ситуацијата во Европа. Прво, спротивно на идејата дека "организираниот криминал" е синоним на обезбедување на нелегални стоки и услуги, кривични дела како измама, кражба и разбојништво видливо од Европската енумерација на "организирани" криминални активности (Совет на Европа, 2005; Европол 2005 година; види исто така von Lampe, 2006). За Европа како целина во "Извештајот за состојбите со организиран криминал" на Советот на Европа се наведува дека следните категории криминал: трговија со дрога, трговија со луѓе, криумчарење на лица, компјутерскиот криминал (вклучително и онлајн шеми на измама), перење пари, и "други активности" (вклучувајќи изнудување, кривични дела во врска со сопственоста и криумчарење), со економскиот криминал, главно опфаќа и измама и даночна измама, заслужуваат посебно внимание во посебниот дел (Совет на Европа, 2005 година). Кај извештајот на Европол, интересно, не се потенцираат одредени видови криминал, но се фокусира на пет "хоризонтални фактори за олеснување" и тоа измами со фалсификување документи, идентитет и технологија, злоупотреба во транспортниот сектор, експлоатација на

финансискиот сектор, како и глобализацијата и границите. (Европол, 2005; 2006, 2007).

11.1.1. Наместо заклучок: Типологија на организираниот криминал во Европа

Сумирана и претставена е типологијата на различни манифестации на организираниот криминал во Европа на сликата бр.15, подолу во трудот. Оваа типологија се потпира на две пробни претпоставки: (а) релативна социјална хомогеност на криминалните мрежи, и (б) позитивна корелација помеѓу социјалната положба на криминогени актери и квалитетот на криминални можности. Со издигнување на општествената положба на сторителот-криминалецот, поголема е неговата можност за влијание во криминалот и со тоа се намалуваат шансите за негово приведување и осудување. За да биде поедноставно, општеството се поделува во три слоеви: маргинализирани субкултури, мејнстрим (среден слој) општество и политички и економски елити.

Слика бр.15: Различни констелации на организиран криминал

По овие претпоставки, пет видови на организиран криминал може да се разликуваат. Првиот тип се состои од криминалните мрежи без структура на социјална поддршка во рамките на земјите каде оперираат, како и во случај на провалнички банди кои користат бази во Источна Европа, како центри за потоа да го прошират криминалот во Западна Европа. Вработувањето и обуката на членовите на групата и формирањето на тимови се одвива под релативен имунитет од агенциите за спроведување на законот. Овие услови се чини дека се поволни за појавата на комплексните организациони структури, како воена

хиерархија и поделба на трудот во рамките и помеѓу тимовите (Weenink et al., 2004). Недостатокот на социјална помош во земјите каде оперираат одговара на природата на кривичните дела што ги прават и се подготвени да користат насилство против луѓето и имотот.

Втората констелација на организиран криминал, се однесува на криминални мрежи кои се вкоренети во маргинализирани супкултури. Во овие случаи, криминалните актери можат да се потпрат на структура на социјална помош која е поголема од она што е нивната непосредна поддршка, но сепак помалку или повеќе се издвоени од општеството (средниот слој) и неговите институции. Изолацијата се користи за да се заштитат од откривање криминалните активности, а криминогените актери доволно се запознаени со домашната култура, во нивна корист, веќе да ја користат инфраструктурата, вклучувајќи ги и комуникациите, бизнисот и финансиите. Илустративен пример е даден за турските и курдските шверцери со дрога вгнездени во мигрантските заедници во различни земји од Западна Европа. Шверцот, складирањето и дистрибуција на хероин се обично организирани преку мрежи на семејни врски (Пирсон и Хобс, 2001).

Третата констелација ги вклучува криминалните мрежи кои се вкоренети во општеството (средниот слој). Овие мрежи се состојат од актери кои не се ограничени од практични, културни или правни пречки, да ги искористат предностите на легитимната инфраструктура. Меинстрим криминалните мрежи, обично се вклучени во организирани бизнис кривични дела, како на пример, инвестиции со измама или измама во здравственото осигурување. Во споредба со криминалните мрежи од субкултурата, овие меинстрим мрежи имаат голем број стратешки предности, вклучувајќи ја и "природната" интеракција со носителите на јавни функции што може да се претвори во криминални можности или намален ризик за откривање од спроведувачите на законот (van Duynе, 1997).

Четвртиот тип се однесува на криминалните мрежи кои се состојат од членови на моќни елити. За разлика од претходната категорија, актерите имаат директен пристап до општествено релевантните процеси на донесување одлуки. Примери за тоа се скандали со злоупотреба на службената положба

или злоупотреба на надлежностите за профит и моќ од мрежи на јавните службеници, политичари и бизнис лидери. Постојат и некои случаи за вмешаност на владите во конвенционалните криминални активности како што е шверцот (Грифитс, 2004).

Петтиот тип, конечно, е спротивно на претпоставката дека криминалните мрежи имаат тенденција да се ограничат на одредени општествени слоеви и средини. Таков случај е примерот со политички мафијашки организации што како сојуз се формирани помеѓу политичките и бизнис елити и подземниот свет. Рамнотежата на моќта, може да смени помеѓу криминалот и легитимните сфери, но во суштина секогаш се сличните интереси. Политичките лидери, на пример, може да користат насилни групи во унапредување на нивната моќ, и во замена да им одобрат на овие криминални групи имунитет од гонење во други нелегални активности (Klebnikov, 2000; Stojarová, 2007).

Оваа типологија, отсликува скала од помалку сериозни до посериозни констелации во однос на интегритетот на европските општества, што одат од лево кон десно, со констелациите 4 и 5 кои претставуваат алтернатива на најлошите сценарија. Се тврди дека за поголемиот дел од Европа денес, констелациите од 1 до 4, се најрелевантни оние со констелациите со 1 и 2 и дека прекумерно добиваат повеќе внимание од агенциите за спроведување на законот и на јавноста од констелациите 3 и 4. Има сојузи помеѓу подземјето и горниот свет на пример, во јужна Италија или Русија, тоа е важно да се напомене дека ова е помалку резултат на тоа криминалци да се инфилтрираат во бизнисот и владата, и повеќе е резултат на елити од власта што се изберени без морални и правни основи, и работат надвор од ефективната контрола од страна на граѓанското општество, така што тие се во состојба слободно да работат и одлучат заедно со криминалците во извршување на свои економски и политички интереси. На крајот, "организираниот криминал" не е само предизвик за агенциите за спроведување на законот, тоа е исто така предизвик и за демократската контрола на економската и политичката моќ од страна на граѓанското општество.

11.2. Стратегии на однесување на организираниите криминални групи во ЕУ

Во оваа (ОСТА) типологија¹²⁹ организираниите криминални групи (ОКГ) се класифицирани врз основа на географската локација на своите стратешки центри на интерес и нивната способност и намерата:

- да користат систематски насилство или заплашување против локалните општества за да си обезбеди постојаност или се избегнат пречки (име „насилство во општеството,, (VI-SO) стратегија);
- да се мешаат во спроведување на законот и судските процеси со помош на коруптивно влијание (именувана „влијание во правосудството,, (IN-LE) стратегија) или насилство / заплашување (име „насилство во правосудството,, (VI-LE) стратегија);
- да влијаат во општествата и економиите (именувана „влијание во општеството,, (IN-SO) стратегија).

-Кога ОКГ не се потпираат на некое од горенаведените однесувања и се фокусираат да не го привлечат вниманието на властите, се смета дека го имаат профилот избегнување на властите (EL-LE).

ОКГ се борат за профит, за власта или за двете. Во овој контекст, моќ значи способност да се влијае на однесувањето на другите криминалци и на општеството. Моќта е од витално значење за издржливост и опстојување. Систематското насилство е за да се обезбеди постојаност и да се избегнат пречки во нивните активности. Тоа може да предизвика внимание за властите што го спроведуваат законот, но одредени ОКГ се подготвени да се соочат со тоа. Некои од овие ОКГ се способни тоа внимание што го привлекуваат да го претворат во позитивен фактор за нивната издржливост и опстојност, бидејќи видливоста-присутноста во јавноста и таквото покажување на сила, исто така, може да го олесни заплашувањето на локалното население. Ова заплашување создава големи пречки за спроведување на законот и потоа за судските процеси. Како придружен ефект, привлекувањето на внимание поттикнува реакција од властите. Ризикот од големото привлекување на внимание, се намалува со тоа што ОКГ врз основа на тоа стекнува бренд-име. Благодарение на второто, привлекувањето на вниманието на јавноста и заплашувањето се

---

¹²⁹EUROPOL, ОСТА 2009, EU Organised crime threat assessment достапно на www.europol.europa.eu

создава ОКГ како целина-ентитет (посебен субјект). За овие ОКГ нивното бренд-име станува и движечка сила на нивните криминални активности и ефикасен штит против гонење. Држењето власт со сила над територијата е од суштинско значење за идентитетот и опстанокот на овие ОКГ. Таквата ситуација може да генерира судири со други ОКГ за одржување или проширување на контролата на територии. Во некои случаи, ова може да доведе до перверзен ефект: до одреден степен, локалното население може да чувствува дека тоа присуство на ОКГ има некои предности, бидејќи некои други криминални појави од други ОКГ нема да се случуваат на територијата контролирана од страна на конкретната ОКГ. Заканата од овој феномен е полоша, имајќи го предвид фактот дека тоа може да влијае кај луѓето кои се чувствуваат отуѓени од општеството. Името на ОКГ- (брендот) може да се даде да го користат и други криминалци, па тоа може да доведе до зголемување на моќта на целокупната мрежа и проширување на територијата на дејствување. Во исто време поради тоа се зголемува криминалниот потенцијал на ОКГ. Тоа е добитна ситуација која може да се случува во организираниот криминал во иднина во ЕУ. Во овој контекст, опасно е ако се користат за здружување според етничката припадност или потекло и може тоа многу негативно да се искористи од страна на опасни криминалци во процесот на градење на горенаведените идентитети и бренд-имиња, барем во почетната фаза на еден таков процес. Кога овие ОКГ главно се составени врз основа на одредена етничка припадност или потекло, тие исто така може лесно да воспоставуваат контакти за одредени криминални активности. Така тие претставуваат голема закана за безбедноста во ЕУ.

12. ПРОФИЛИРАЊЕ НА ОРГАНИЗИРАНИ КРИМИНАЛНИ ГРУПИ ВО РМ

Глобализацијата и растечката економска меѓузависност ја охрабри и ја промовираше трансформација на криминалот надвор од границите на државите во сите делови на светот. Подобрените комуникации и информатичките технологии, поголема мобилност на лица, стоки и услуги во сите земји, и појавата на глобалната економија го преселија криминалот подалеку од својата домашна база. Природата на организираниот криминал во современиот свет, не може да се разбере одделно од концептот на глобализацијата. Информациите помеѓу државите за различните криминални групи, служат не само да се информираат надлежните државни органи во другите земји каков вид криминални групи се под истрага во одредени држави, туку и да се споредат информации за активностите на слични криминални групи. Во комбинација со податоци за институционална поставеност и стратегиите на државите за решавањето на криминалот, се овозможува и увид во одржливоста на мерките и стратегиите усвоени во справувањето со различни видови на криминални групи.

Истражувањето беше спроведено со цел да се добијат конкретните податоци за ОКГ, за да се определи профилот на групите како и да се утврди типологијата на групите, за да може во понатамошни истражувања да се прават споредби со други такви групи од други држави и да се проучува подетално овој феномен.

За организираниот криминал, за да се извршат подетални истражувања, потребно е да се истражуваат и криминалните пазари и кластерите и криминалните групи. Така, ова истражување се фокусира на најниско можно ниво, односно на криминалните групи и нивните специфики кои ги содржат. Од истражувањето се добива општа слика за организираните криминални групи во РМ со цел да видиме со какви групи се борат надлежните органи.

Почетниот предизвик беше, како да се соберат и од каде да се соберат податоци и информации за организираните криминални групи во РМ. Одлучив да испратам прашалник до МВР, бидејќи како што дознав претходно, единствено тие вршат такво профилирање на ОКГ и тоа за сопствени потреби, каде вршат проценки за конкретните групи и истите ги рангираат за да бидат предмет на

обработка и потоа нивно откривање и понатамошно процесуирање. Досега во РМ не се правени научни истражувања да се добие и некаква макар и најопшта слика или каков било профил на организираниите криминални групи. Овој проблем воопшто не бил предмет на истражување, а сметам дека и доколку се правеле претходно некакви обиди, би било многу тешко да се добијат некакви порелевантни податоци, бидејќи многу е тешко истите да се соберат поради тоа што таква обработка на податоци на посебно издвојување на организираниот криминалитет не правел никој државен орган, па и не било и предмет на истражување и од науката. Овие специфични податоци се слевале во вкупната бројка на криминалитетот и не се издвојувале посебно. Очигледно дека ова не е најсовршениот начин да се изврши профилирање на ОКГ во РМ, бидејќи постои сепак во извесна мера и субјективен суд на лицата што го пополнувале прашалникот. Секако дека постои и „темна,, бројка односно дека не можат да бидат предмет на профилирање сите ОКГ кои навистина постојат во реалноста, од причина што невозможно е да се откријат сите ОКГ, како што е невозможно да се откријат сите сторители на кривични дела како поединци.

Организираните криминални групи во секоја држава треба да се профилираат за да може да се определат нивните карактеристики и потоа да се истражуваа и да се прави анализа од научните и академските заедници, да се определат околностите во кои организираниот криминал работи и овие податоци и информации да се разменуваат помеѓу државите во регионите и на светско ниво. Сепак, транснационалниот организиран криминал, по дефиниција, работи преку националните граници. Информациите и податоците што се добиени за ОКГ во некоја држава може да се обезбеди само делумно одраз на реалноста.

Криминалните групи ги претставуваат самите блокови во зградата на системот на организираниот криминал.

Треба да се напомене еден методолошки проблем - кој се однесува на овој труд, а тоа е дека собраните податоци за организираниите криминални групи ќе бидат поизразени за истакнатите криминални групи во јавноста и поголемите групи, за сметка на помалите групи и тие што не се експонираат толку во јавноста, од причини што првите се позабележливи и полесно може да

се откријат, додека другите се тешко забележливи сами по себе и многу потешко се откриваат. Ова значи дека и овде постои „темна,, бројка која секако не е занемарлива. Постојат можеби многу поголем број такви групи, но за да се профилират, треба да бидат откриени од надлежните органи. Организираните криминални групи се динамични и сè почесто имаат лабави структури и не изгледаат како структурирани хиерархии кои полесно се воочливи и релативно полесни за откривање. Така поради лабавите врски во криминалните мрежи многу потешко е да се открие целата група и е потребно подолго време за следење и откривање. Дејствувањата на криминалните мрежи, честопати наликуваат на легално работење, па така нивните активности сè почесто се испреплетуваат со легални работи и тоа го прави уште потешко откривањето на овие групи.

За дел од групите, одредени податоци се добиени само врз основа на информации од полициските соработници, некои се добиени од полициски оперативни активности, но ваквите податоци за да се 100% сигурни, потребно е да се завршат судски постапки, преку кои навистина ќе се докаже дека ОКГ навистина ги имала тие карактеристики.

Нивото на детали содржани во прашалникот е подноставено со цел да се олесни понатамошната анализа и да се изврши полесна споредба на податоците. Бидејќи се дадени веќе подготвени „одговори,, тој што го пополнува прашалникот треба да одбере веќе понуден „одговор,, па така подетален опис за конкретни карактериститки за ОКГ уште во самиот старт се исклучени.

МВР, Бирото за јавна безбедност –Центарот за спречување на организиран и сериозен криминал Скопје, профилирало десет криминални групи од кои седум за 2010 година и три за 2009 година кои се со влијание на регионално и меѓународно ниво.

За овој труд ми беше потребно да се определи профилот на организираните криминални групи во РМ така што во прашалникот во табелата во 10-те рубрики да се пополнува со големите печатни букви „А, Б, В, Г и Д,,.

Така: 1.-за рубриката „**Структура**„ да се напише **А** за групи со т.н.**Стандардна хиерархија** каде што има еден Шеф и е јасно поделена хиерархијата, организирана или поделена на делови кои се управувани од еден центар и постои силен систем на дисциплина во групата, позната е под специфично име, постојат социјални или етнички врски помеѓу лицата и имаат влијание и контрола врз определена територија, со **Б** за групи т.н.**Регионална хиерархија** каде има една водечка структура што командува како центар, одреден степен на самостојност на регионално ниво, имаат повеќе криминални активности и често се социјални или етнички поврзани лицата меѓу себе, односно има регионални структури со сопствени водачи и со степен на самостојност во функционирањето на делови од сруктурата, со **В** за групи т.н.**Кластерирана хиерархија** или Хиерархиски конгломерати што се релативно ретки каде се работи за организација од криминални групи со единствено тело кое раководи со истите и со флексибилни и лабави врски помеѓу групите, групите секоја посебно има свои самостојни активности, со **Г** за групи т.н.**Јадрена група** каде постои јадро на групата што командува кое е опкружено со лабава мрежа, хоризонтална структура и каде постои група како јадро каде врските помеѓу лицата се лабави и често боројот на лицата е мал во таа јадрена група, ретко има специфично име и ретко е социјално или етнички поврзана и со **Д** за групи т.н.**Криминална мрежа** каде врските во мрежата се лабави и каде лицата не се гледаат како организиран криминален ентитет, односно постојат дефинирани активности на лицата како индивидуи кои извршуваат одредени задачи поврзани со нивните лични способности, личните поврзувања и лојалност се почести од социјалните или етничките, мрежата опстојува со соработка околу серија од криминални проекти, ретко е позната под специфично име и мрежата се реформира по излегување од истата на клучни поединци.

2.-за рубриката „**Големина**„ треба да се даде податок за вкупниот број на лица што се здружени или поврзани на кој било начин и така во табелата да се пополни со **А** ако групата има до 20 лица, со **Б** ако групата има од 20 до 50 лица, со **В** ако групата има од 50 до 100 лица и со **Г** ако групата има повеќе од 100 лица.

3.- за рубриката „**Активности**„ треба да се напише **А**, доколку групата има само една главна активност, односно се занимава само со одредена активност (пример: Трговија со луѓе), со **Б** доколку има две или три главни активности и со **В** доколку групата има повеќе активности.

4.-за рубриката „**Ниво на прекугранични операции**„ да се напише **А** доколку има ограничување на една или две држави, **Б** доколку има операции на три или четири држави и **В** доколку има операции во пет или повеќе држави и **Г** доколку нема прекугранични операции.

5.-за рубриката „**Идентитет**„ да се напише **А**, доколку групата не е организирана на социјално или етничко ниво, односно доколку врските меѓу лицата не се силно социјални или етнички поврзани, да се напише **Б** доколку постои поврзување на социјална основа каде лицата имаат блиски социјални интереси и социјален статус и со **В** доколку групата е поврзана на етничка основа или семејна основа и организирана на лица од иста етничка група /регион/ или држава.

6.-за рубриката „**Ниво на насилство**„ да се напише **А**, доколку групата не користи или малку користи насилство, да се напише **Б**, доколку групата повремено и во одредени прилики користи насилство и **В** доколку групата насилството редовно го користи за своите криминални активности.

7.-за рубриката „**Употреба на корупција**„ да се напише **А**, доколку групата не употребува корупција или само малку ја користи, да се напише **Б**, доколку групата

повремено или во одредени прилики користи корупција и В, доколку ја користи редовно корупцијата за своите главни активности.

8.-за рубриката „**Влијание во политиката**„ да се напише А, доколку групата нема никаво влијание во политиката, да се напише Б, доколку групата има политичко влијание на локално ниво или регионално во државата, да се напише В, доколку има влијание на национално ниво во државата и да се напише Г, доколку групата има влијание и во други држави во политиката.

9.-за рубриката „**Навлегување во законската економија**„ да се напише А доколку нема никакви активности или тие се многу мали, да се напише Б доколку постојат инвестирања во законити активности и В доколку групата постојано има испреплетени незаконски и законски активности.

10.-за рубриката „**Ниво на соработка со други организирани криминални групи**„ да се напише А доколку нема соработка со други организирани криминални групи, да се напише Б доколку има соработка со други групи во државата, В доколку има соработка со други групи во странство и Г доколку има соработка со други групи и во државата и во странство.

Доколку групата била позната под некакво име во јавноста истото требаше да се напише во табелата.

МВР Бирото за јавна безбедност–Центарот за спречување на организиран и сериозен криминал Скопје ми дадоа податоци согласно моето барање, со исклучок на податоци за влијанието на ОКГ во политиката, бидејќи такви податоци немале за конкретните ОКГ за конкретниот период.

Табела бр.4 за определување на профилот на организирани криминални групи во РМ

Име на организираната криминална група	Структура	Големина	Активности	Ниво на прекугранични операции	Идентитет	Ниво на насилство	Употреба на корупција	Влијание во политиката	Навлегување во законската економија	Ниво на соработка со други организирани криминални групи
1.ОКГ инволвирана во недозволена трговија со дрога-хероин	Б	А	А	В	В	А	А	/	А	В
2. ОКГ инволвирана во недозволена трговија со дрога-хероин	А	А	А	Б	В	А	А	/	В	А
3. ОКГ инволвирана во фалсификување платежни картички	Д	А	А	Б	Б	А	А	/	А	В

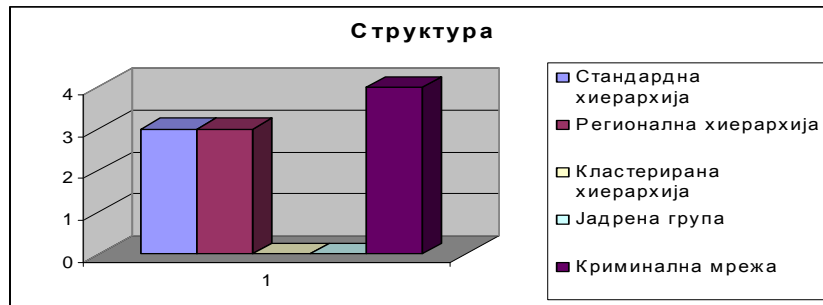
4. ОКГ инволвирана во криумчарење мигранти	Б	А	А	В	Б	А	А	/	Б	Г
5. ОКГ инволвирана во криумчарење мигранти	А	Б	А	Б	Б	А	А	/	Б	В
6. ОКГ инволвирана во меѓународна трговија со украдени возила	Б	А	А	Б	Б	Б	А	/	Б	В
7. ОКГ инволвирана во криумчарење културни добра	Д	Б	А	В	В	А	Б	/	Б	Г
8. ОКГ инволвирана во криумчарење цигари	Д	Б	А	Б	В	А	Б	/	В	В
9. ОКГ инволвирана во криумчарење цигари	А	В	А	В	В	В	В	/	В	В
10. ОКГ инволвирана во криумчарење мигранти	Д	А	А	В	В	А	А	/	А	В
Име на организираната криминална група	Структура	Големина	Активности	Ниво на прекугранични операции	Идентитет	Ниво на насилство	Употреба на корупција	Влијание во политиката	Навлегување во законската економија	Ниво на соработка со други организирани криминални групи

По анализата на податоците може да се утврди дека:

За конкретниот период во РМ имало три ОКГ инволвирани во криумчарење мигранти, две ОКГ инволвирани во недозволена трговија со дрога-хероин, две ОКГ инволвирани во криумчарење цигари, и по една ОКГ инволвирана во фалсификување на платежни картици, меѓународна трговија со украдени возила и криумчарење културни добра.

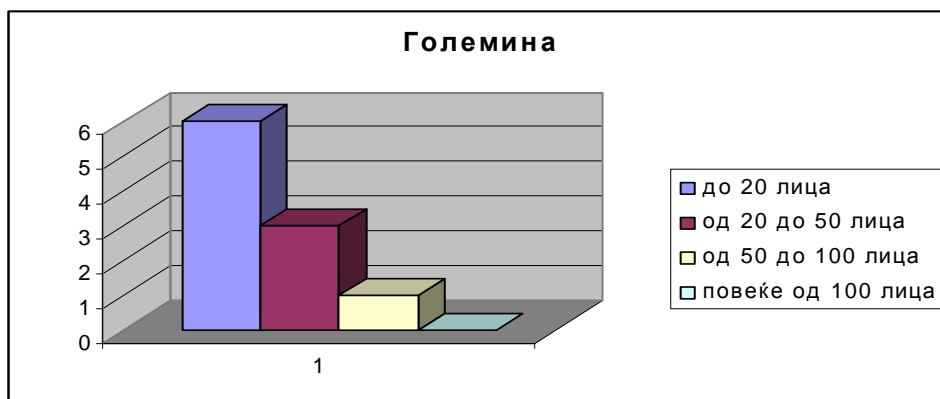
Структурата на ОКГ во конкретниот период главно е „криминална мрежа,, и тоа 4 групи ја имаат оваа структура, што ги следи светските трендови, но исто така значително е и присуството на „стандардната хиерархија

и „регионалната хиерархија,, така што по три групи имаат од овие видови на структура, додека „кластерирана хиерархија,, и „јадрена група,, како вид на структура кај конкретните групи не е утврдена.

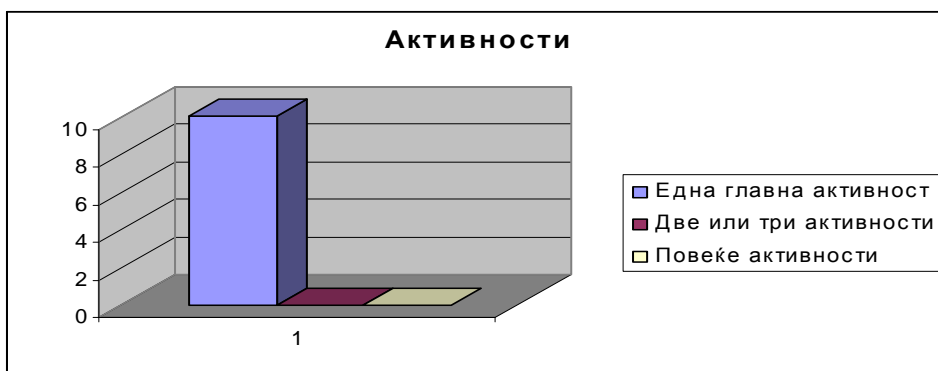
Слика бр.16 Структура

Големината на ОКГ главно е мала, односно до 20 лица. Така од вкупно десет, 6 групи се со мал број членови (од три до дваесет лица), додека три групи се со 20 до 50 лица и само една група има од 50 до 100 лица.

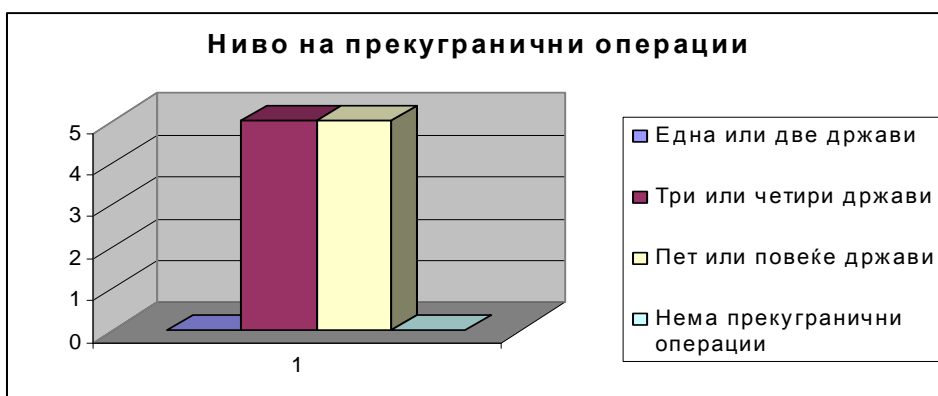
Слика бр.17 Големина

Кај сите ОКГ има само една главна активност, односно се занимаваат само со одредена активност, што значи дека се специјализирале за вршење на конкретната активност. Така тие се поефикасни во нивното дејствување.

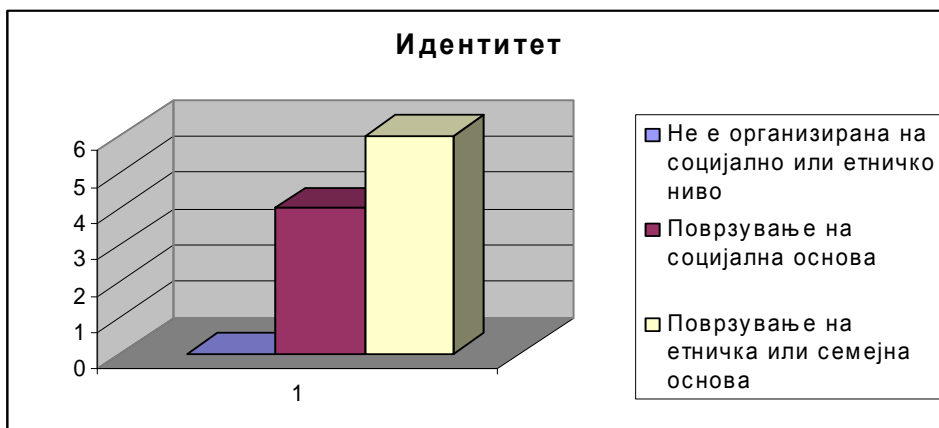
Слика бр.18 Активности

Нивото на прекугранични операции на ОКГ е средно и високо, па половина од групите имаат операции на три или четири држави, а другата половина од групите имаат операции во пет или повеќе држави, што значи дека овие групи се доста активни во регионот и пошироко.

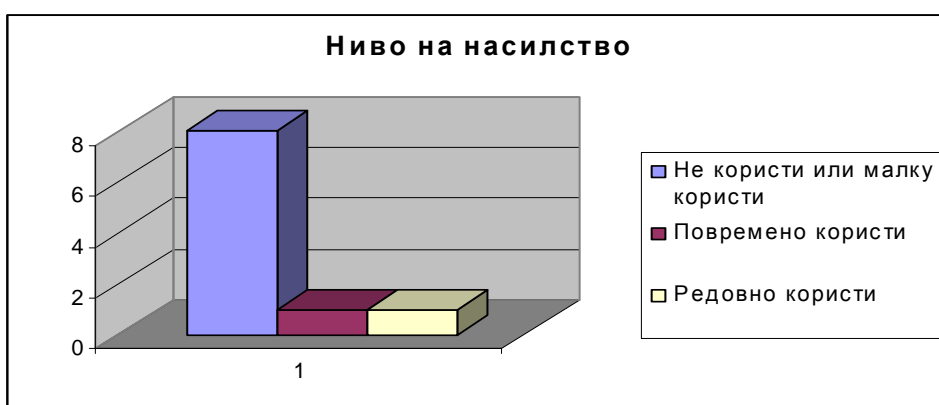
Слика бр.19 Ниво на прекугранични операции

Идентитетот на ОКГ главно е поврзан на етничка основа или семејна основа и е организирана од лица од иста етничка група. Така се организирани 6 групи, додека останатите 4 групи се поврзани на социјална основа каде лицата имаат блиски социјални интереси и социјален статус.

Слика бр.20 Идентитет

Нивото на насилство кај ОКГ е многу ниско, односно осум од групите не користат или малку користат насилство, а постои една група што повремено и во одредени прилики користи насилство и една група насилството редовно го користи за своите криминални активности. Така може да се заклучи дека ОКГ во РМ, се групи кои главно не сакаат да привлекуваат внимание и не го користат насилството јавно, споредбено со Бугарија каде групите се исто така ненасилни според извештаите на Europol¹³⁰ што значи дека дејствуваат по софистицирано и прикриено.

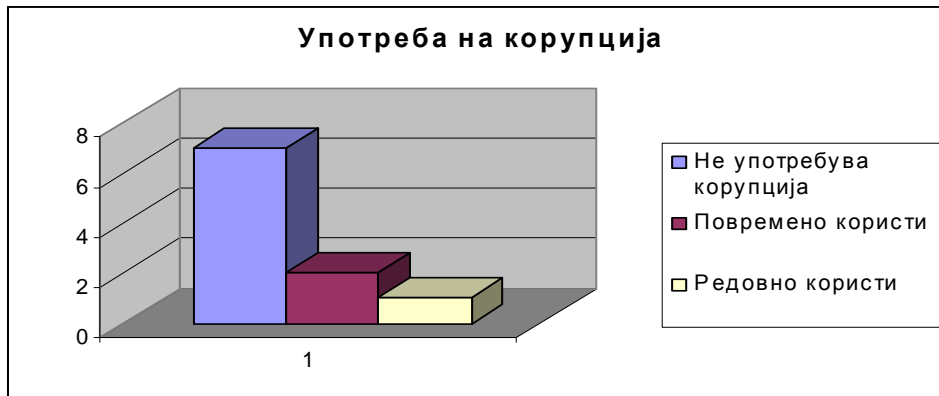

Слика бр.21 Ниво на насилство

¹³⁰EUROPOL, OCTA 2009, EU Organised crime threat assessment достапно на www.europol.europa.eu

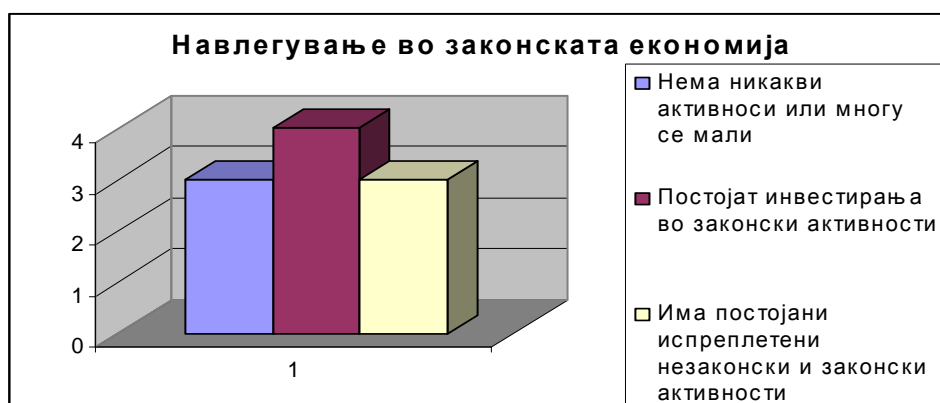

ОКГ во РМ, според утврденото за конкретниот период, главно не употребуваат корупција или само малку ја користат, така се однесуваат седум групи, додека две групи повремено или во одредени прилики користат корупција и само една група користела редовно корупцијата за своите главни активности.

Слика бр.22 Употреба на корупција

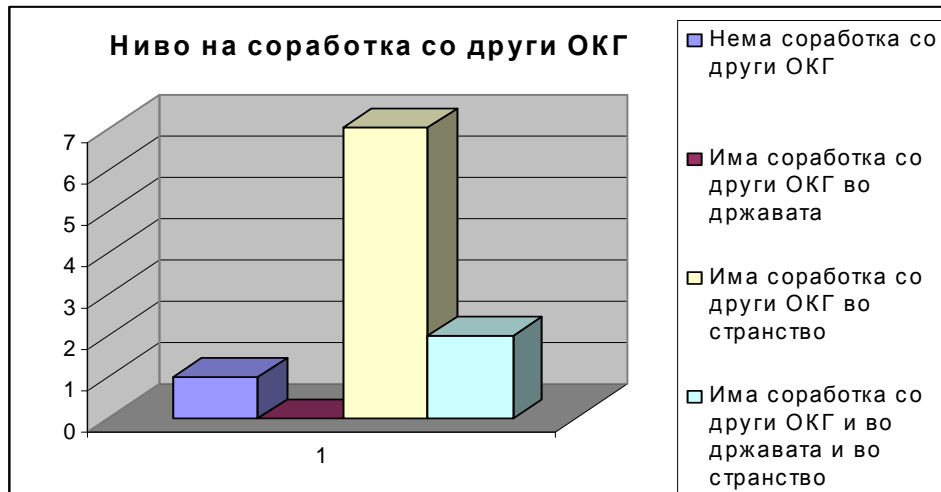
Навлегувањето во законската економија на ОКГ во РМ според податоците од МВР е релативно големо. Само три од групите немаат никакви активности или тие се многу мали, додека кај четири групи постојат инвестирања во законити активности и кај три групи постојано има испреплетени незаконски и законски активности.

Слика бр.23 Навлегување во законската економија

Нивото на соработка на ОКГ во РМ со други ОКГ е главно високо во соработката со ОКГ од странство, па така седум од групите соработуваат со

други ОКГ во странство, две од групите имаат соработка со други групи и во државата и во странство, а само една група нема соработка со други организирани криминални групи односно таа дејствува сама и во странство.

Слика бр.24 Ниво на соработка со други ОКГ

На крај сакам да истакнам дека иако не е обработуван голем број на ОКГ и периодот исто така не е голем, но ова истражување, од ваков вид, е прво, така што во иднина можат да се прават подетални и пошироки истражувања, ако се има предвид дека МВР прави профилирање на ОКГ. Сметам дека од 2005 година па наваму, поинтензивно се истражува организираниот криминал, па така откако ќе се собираат и потоа анализираат податоците, ќе може полесно да се прават вакви и слични истражувања. Инаку поради специфичноста организираниот криминал и исто така специфичното следење и откривање на овој вид криминалитет и посебноста на обработката на податоците за истиот е многу тешко да се направат подетални анализи. По добивањето на поопшта слика е добро истата да се спореди со вакви слични истражувања во светот за да може да се увиде каде се сличностите, а каде се посебностите на појавата на овој вид на криминалитет во нашата држава.

12.1.Заклучок

Во РМ за профилот на ОКГ, генерално врз основа на табелата бр.4, може да се каже дека тоа се групи од видот на криминални мрежи како и стандардна и регионална хиерархија. Главно се работи за помали групи од три

до 20 лица, и групите имаат една главна криминална активност по која се препознатливи. Групите се со средно и високо ниво на прекугранични операции, и најчесто се поврзани на етничка основа или семејна основа и се организирани од лица од истата етничка група. Групите многу малку користат или главно не користат насилство и корупција, имаат релативно големо навлегување во законската економија и имаат високо ниво на соработка со други ОКГ од странство. Ова се најчестите карактеристики на ОКГ што се анализирани во ова истражување. Податоците наведени погоре обезбедуваат само еднодимензионален преглед на организираниите криминални групи, кои се предмет на истражувањето.

Во табелата бр.4 погоре се дадени детали за сите профилирани групи. Детали на сите групи се презентирани во однос на бројот на клучните варијабели. Тие вклучуваат: Структура, големина, активности, ниво на прекугранични операции, идентитет, ниво на насилство, употреба на корупција, навлегување во законската економија и ниво на соработка со други организирани криминални групи. Единствено нема податоци за влијанието во политиката на овие групи, но за точна процена на степенот до кој криминалната група има политичко влијание, е практично невозможно да се утврди, и за ова потребно е да постојат конкретни показатели дека навистина постои такво влијание било на локално или на државно ниво. Со ова се добива општ профил на секоја од групите и истиот е и првична и општа слика за групата со која треба да се справат надлежните органи.

Може да се смета дека десетте криминални групи, се репрезентативен примерок за определување на профилот на ОКГ во РМ за конкретниот период, бидејќи се работи за ОКГ со влијание на регионално и меѓународно ниво што биле предмет на обработка од МВР за конкретниот период.

12.2. Структурата на албанските групи на Балканот¹³¹

Во текстот што следува за споредба ќе ги истакнам карактеристиките, односно профилот на албанските организирани криминални групи од Балканот, и тоа поради нивната присутност во голем број и во Македонија, односно како едни од најопасните такви групи кои дејствуваат во Европа и претставуваат голема опасност, како за регионот така и пошироко.

Во 1999 година имало помеѓу 25-100 организирани криминални групи во Албанија со вкупен број на учесници меѓу 500 и 2500. Според податоци од обвинителството во Албанија, има само 24 случаи започнати во врска со кривичното дело злосторничко здружение во последниве години. Во Албанија, Косово и во Македонија обично групите се со околу 20-35 членови. Најчестата структура на албанските криминални групи на Балканот е хиерархиска и клановски основана (често хомогена). Постојат индикации за создавање на флексибилни криминални мрежи кои ја менуваат нивната структура според активностите што ги преземаат. Групите работат на локално ниво и постојано се во контакт едни со други поради тоа тешко е да се идентификува владејачката групи на поединци.

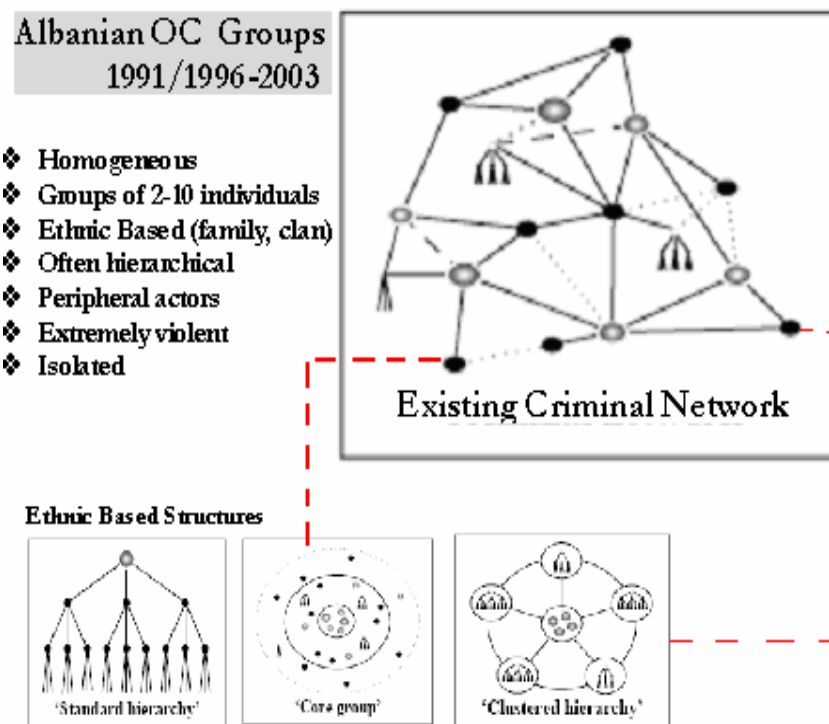
Од регионот во Западна Европа, по падот на комунизмот (1991) и за време на косовскиот конфликт (1998-1999), како и по падот на пирамидалните штедилници во Албанија (1997), пристигнале, односно се преселиле повеќе албански криминални групи. Пред 1996 многу малку се знаело за албанските ОК групи кои оперираат во Европа. Во периодот помеѓу 1998 и 2003 година, албанските ОК групи кои работат во Западна Европа достигнаа кулминација во очите на јавноста, медиумите и агенциите за спроведување на законот. По 2003 година има развој на повеќе софистицирани криминални структури кои работат како деловни-бизнис единици. Албанските организирани криминални групи во периодот од 1991/1996-2003 година, биле главно хомогени групи од 2-10 лица, етнички и клановски поврзани, често со хиерархиска структура,

---

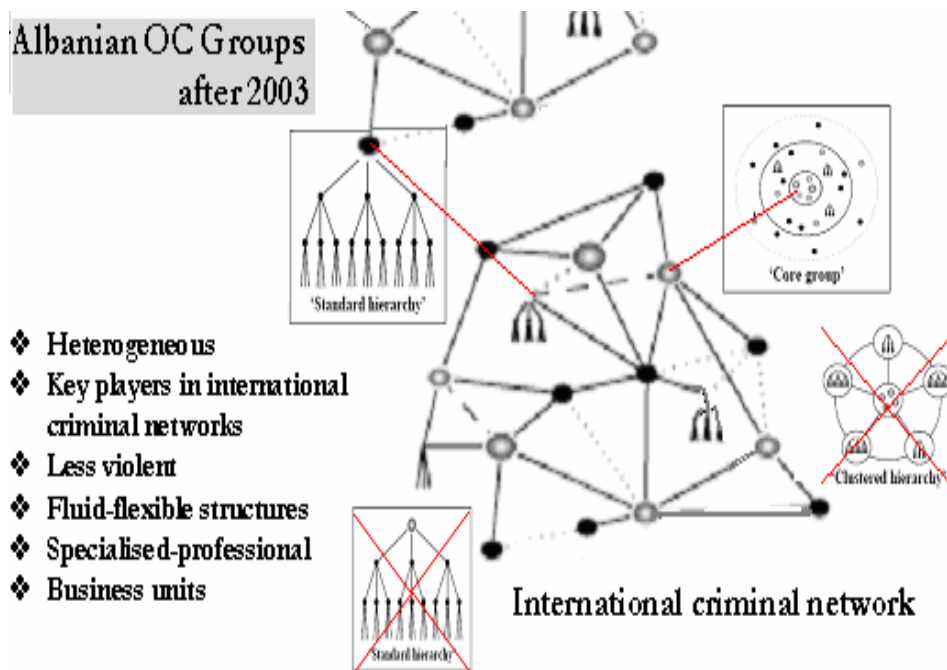
¹³¹ Jana Arsovska, (2006). The evolution of Albanian organised crime groups- What has changed since 1996?, Catholic University Leuven – Belgium, Department of Criminal Law and Criminology.

изолирани и екстремно насилни и биле периферни играчи на меѓународниот пазар. Потоа по 2003 година албанските организирани криминални групи стануваат хетерогени и веќе се клучни играчи на меѓународниот пазар, стануваат помалку насилни и се со течни и флексибилни структури, специјализирани и крајно професионални како бизнис структури.

Следуваат две слики од кои првата го отсликува периодот од 1991/1996-2003 година и втората периодот по 2003 година.

Слика бр.25 Периодот од 1991/1996-2003 година

Слика бр.26 Периодот по 2003 година

Во текот на 1990-тите структурата на групите била хиерархиска и хомогена. Врските меѓу членовите биле засновани на "лојалност" и "честа" и на кланските традиции и биле екстремно насилни. По 2003 година, се развиваат во комплицирани организации (криминална мрежа, кластер) со течни и флексибилни структури, помалку хиерархиска и помалку хомогена структура. Иако основната група може да се состои главно од криминалци што зборуваат албански јазик, тие имаат тенденција да ги прошират своите мрежи и работат тесно со различни етнички групи. Вообичаено е, Албанците кои работат во една земја да живеат во друга земја што ја прави ситуацијата покомплицирана. Методите што ги користат криминалните организации, се менуваат и сè почесто се користат модерни менаџмент техники. Криминалните организации се специјализираат во еден специфичен дел од криминалната мрежа, како што е транспортот. Во однос на насилството, Албанците (т.е. ОКГ, составени од Албанци), денес имаат тенденција да користат помалку насилство, со цел да се намали социјалното влијание на нивните злосторства, односно да не привлекуваат внимание на јавноста. Најчеста активност е експлоатацијата на проституцијата како активност со ниска цена. Но, учеството во повеќе криминални активности е во срцето на албанскиот криминал. Активни се главно во областа на организираните кражби, трговијата со дрога, експлоатацијата на

проституцијата и рекетирање на илегалната имиграција. Албанците имаат контрола на дел од имиграцијата со рута преку Белгија (претежно кон Велика Британија). Многу од сторителите се активни во различни области на криминал, и приходите на првата (основна) дејност се за хранење на втората, која треба да овозможи значајни инвестиции и зајакнување на нелегалните пазари.

Може да се заклучи дека од 2003 година, полицијата ја забележала третата фаза во унапредување на некои албански ОК групи. Овие криминални групи се на пат кон постигнување на највисоките ешалони на организираниот криминал и стануваат клучните играчи во комплексни криминални мрежи. Иако традиционално, албанските ОК групи беа претставувани како неверојатно насилни, хиерархиски и хомогени, овие не можат да бидат нивните основни карактеристики, бидејќи сè повеќе се создаваат комплицирани организации со течни и флексибилни структури. Иако основната група може да се состои претежно од етнички албански криминалци, тие имаат и тенденција тесно да соработуваат со различни етнички групи. Учеството во повеќе криминални активности е во срцето на албанскиот криминал. ОК групи се приспособуваат на социо-политичката средина на западноевропските земји и се обидуваат да задржат понизок профил (да не се експонираат во јавноста) и да користат помалку насилство.

13.ТРЕНДОВИ-ПРОМЕНА НА СТРУКТУРИТЕ НА ОРГАНИЗИРАНИТЕ КРИМИНАЛНИ ГРУПИ

Глобализацијата на светската економија, намалувањето на важноста на државите-нации и националниот суверенитет, заедно со огромното ширење на комуникациските мрежи и медиумите имале значително влијание врз организираниот криминал. Летиција Паоли, италијански социолог која ги има спроведено некои од најважните современи истражувања на организираниот криминал, сугерира дека глобализацијата на меѓународните пазари е во спротивност со големите хиерариски организации, какви што се сицилијанската Мафија, Јакуза или кинеските Тријади. Паоли тврди дека овие традиционални форми на организирање, сериозно го попречуваат успешното учество во модерните глобални пазари. Таа смета дека овие организации, чијашто структура честопати се потпира врз социјални релации, а не врз пазарната динамика, повеќе не се ефикасни структури за организирање на криминалот (Paoli 2002). Ваквиот став го зацврстува Мануел Кастелс кој смета дека во светот на глобализирана трговија и моментални комуникации, помалите мрежно устроени организации стануваат норма и за легитимната и за нелегитимната деловна активност. Кастелас тврди дека: „Технолошките и организациони можности за формирање на глобални мрежи го трансформирале и му дале моќ на организираниот криминал“. Неговата фундаментална стратегија, долго време се состоела во пенетрирање во националните и во локалните државни институции во својата матична земја за да ги заштити своите активности... Тоа и понатаму е важен елемент во оперативните процедури на организираниот криминал: може да опстане само врз основа на корупција и заплашување на државниот персонал, а понекогаш и на државните институции. Но, во поново време глобализацијата додала уште еден, решавачки момент во институционалната стратегија на организираниот криминал... големата подвижност и екстремната флексибилност на мрежите им овозможува да ги одбегнат националните прописи и ригидните процедури на меѓународната соработка на полицијата". (Castells 1998: 202)

Имајќи предвид дека транснационалниот организиран криминал постојано се менува под влијание на околностите и конкретните нелегални пазари, не може ништо разумно да се каже за трендовите во

транснационалниот организиран криминал генерално. Но, се чини дека постои општ консензус дека и двете и тоа и високо структурираните и лабаво структурираните организации се вклучени во транснационалниот организиран криминал, и голем број на властите тврдат дека сè почесто се појавуваат лабаво структурирани организации.

Во 2001-та година, Европската комисија тврди дека: „...Традиционалните хиерархиски структури се заменуваат со лабава мрежа на криминалци ... “

Во 2004-та година, Обединетите нации- на панел на високо ниво, најдоа дека: Организираниот криминал сè повеќе функционира преку течни мрежи наместо преку формални хиерархии. Оваа форма на организација обезбедува криминалци со разновидност, флексибилност, ниска видливост, и долго опстојување.

Во 2006-та година, во проценката за заканата од организиран криминал, Европол забележува: ОК групи стануваат сè похетерогени и динамички организирани во структурна смисла, се движат кон лабави мрежи наместо пирамидални монолити.

Според Министерството за правда на САД и Стратегијата за борба против меѓународниот организиран криминал во 2008-та година се вели дека: Меѓународниот организиран криминал, еволуирал кон структури со лабави мрежи и е далеку од традиционалните хиерархиски структури. "Хиерархиски структури" се групи што се појавуваат во области слабо контролирани од властите, кои имаат сопствен институционален идентитетот и обично се вклучени во широк спектар на криминални активности на териториите под нивна контрола (односно "мафија" и слични објекти). "Лабави мрежи" настануваат од трговските врски помеѓу купувачите и продавачите на шверцувани стоки во недозволени пазари низ целиот свет. Се чини дека луѓето имаат природна тенденција да се самоорганизираат, и тоа спонтано кога нема повисок (државен) орган да обезбедува ред.

14.ОРГАНИЗИРАНИОТ КРИМИНАЛ-ГЛОБАЛНА ОПАСНОСТ ЗА БЕЗБЕДНОСТА

Свеста за големата закана од организираниот криминал во светот е широко распространета, и на национално и на меѓународно ниво. Активностите на криминалните групи се закануваат да ја загрозат ефикасноста на каква било интервенција во насока на поддршка на демократските институции и пазарните економии. Организираниот криминал и корупцијата се вистинска пречка за демократска стабилност, за силни и одговорни институции, за владеењето на правото и економскиот развој во оваа област, како и извор на сериозна загриженост за многу земји и меѓународните институции, вклучувајќи ги Европската Унија и на Советот на Европа. Република Македонија, со цел да се бори против организираниот криминал, учествува во разни иницијативи и организации во насока на зачувување на правото и борбата против организираниот криминал и корупцијата.

Транснационалниот организиран криминал е една од главните закани за човековата безбедност. Тој е закана за државната безбедност, но исто така прави и попречување на социјалниот, економскиот, политичкиот и културниот развој, ги напаѓа јавните, финансиските и безбедносните институции и прави ерозија на основната обврска на државата да се заштитат мирот, редот и правдата.

Постоењето на организираниот криминал во Македонија и нејзините нови форми не дозволуваат една оптимистичка прогноза. Моќта на криминалот, особено во земјите со висока стапка на невработеност, како што РМ, лежи пред сè во тоа што нуди вработување и со тоа привлекува, а не се толку ретки и случаите каде се остварува и голем профит.

14.1.Штетата од организираниот криминал во РМ според податоците за обвинети лица за периодот 2006-2009 г.

Кривичните дела од областа на организираниот криминал во РМ се мал број во однос на вкупниот број на кривичните дела (тоталниот криминал) за периодот од 2006 г. до 2009 г., но од годишните извештаи на јавното обвинителство за гонење на овој вид на криминалитет произлегува дека штетите се огромни што ги причиниле сторителите на тие кривични дела.

Во текстот што следи описно ќе се прикаже колкава е имотната штета по години за периодот од 2006 г. до 2009 г. во РМ според обвинети лица, како и остварената противправна имотна корист. Од извештаите не може да се утврди колку правосилно судовите пресудиле дека е сторена имотна штета и дали потоа истата е надоместена.

Во текот на **2006 година**, по поднесените обвиненија, вкупната имотна штета од сторените кривични дела изнесувала вкупно 1.787.860.527,00 денари. Структурата на кривичните дела со кои е причинета имотна штета покажува најголема застапеност на кривичните дела против службената должност со 1.636.722.485,00 денари, потоа кривичните дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството со штета од 143.416.778,00 денари, а потоа следуваат кривичните дела против имотот со 7.721.264,00 денари.

Вкупната имотна штета од сторените кривични дела, по поднесените обвиненија, во текот на **2007 година**, изнесува вкупно 986.937.757,00 денари. Структурата на кривичните дела со кои е причинета имотна штета е следнава: штета во износ од 487.561.303,00 денари причинета од кривичните дела против службената должност и штета во износ од 499.376.454,00 денари причинета од кривичните дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството. Штетата за Буџетот на РМ изнесува 898.807.689,00 денари, штетата за правни лица изнесува 85.830.792,00 денари, а штетата за физички лица изнесува 2.299.276,00. Остварена директна противправна имотна корист од страна на правни лица - изнесува 84.188.788,00 денари, а за физички лица - 17.843.397,00 денари.

Во текот на **2008 година**, по поднесени обвиненија, вкупната имотна штета од сторените кривични дела изнесува вкупно 94.594.827,00 денари. Структурата на кривичните дела со кои е причинета имотна штета е следна: штета во износ од 66.087.121,00 денари причинета од кривичните дела против службената должност и штета во износ од 28.507.706,00 денари причинета од кривичните дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството. Штетата за Буџетот на РМ изнесува 65.626.247,00 денари, а штетата за правни и физички лица изнесува 28.968.580,00 денари.

Според поднесени обвиненија, во текот на **2009 година**, вкупната имотна штета од сторените кривични дела против службената должност изнесува вкупно 526.301.477,00 денари. Штетата за Буџетот на РМ изнесува 46.238.821,00 денари, штетата за јавните фондови изнесува 9.941.360,00 денари, а штетата за правни и физички лица изнесува 470.121.296,00 денари.

Од наведеното погоре се заклучува дека организираниот криминал секогаш е рентабилна дејност за сите оние кои занимаваат со неа. Затоа, борбата против организираниот криминал нема да биде ниту едноставна ниту лесна. Секоја држава која мора да се бори против организираниот криминал ја очекува тешка задача: таа мора да создаде ефикасен механизам за да се спречи доминацијата на организираниот криминал, но и понатаму да функционира демократијата. Главниот проблем е во фактот дека овој механизам мора да биде насочен да го спречи овој вид криминал, но не и да ја уништи демократијата со непочитување на слободите и правата на граѓаните.

14.2.Организираниот криминал во Западен Балкан

Балканот измачуван од војните, навлезе во паралелни структури на организиран криминал. Вооружените конфликти и ембарга на стоки и стратешки материјали предизвикаа процветување на балканскиот организиран криминал, којшто сè уште не беше елиминиран по завршувањето на војните. Организираните структури на криминалци, меѓусебно се поврзани со државниот апарат и претставуваат реална закана не само за поединци, туку и за државата -главниот актер на безбедноста. Криминалните банди во прилог на политичките елити во различни држави ја загрозуваат нивната трансформација, нивната демократизација и процесот на интеграција во евро-атлантските структури. Западниот Балкан е случај кога организираниот криминал претставува најголема закана во секторот на економската сигурност. Организираниот криминал претставува закана за безбедноста и тоа не само за земјите од Западен Балкан, но и за цела Европа. Серијата на конфликти на Балканот во текот на последната деценија од минатиот век, постави идеални услови за пораст на организираниот криминал, кој во моментот е присутен во сите нивоа на администрацијата во повеќето од земјите од Југоисточна Европа. Крајот на конфликтите не значеше намалување на организираните криминални

активности. Организираните криминали се зголеми со доаѓањето на меѓународните мисии и се зголеми побарувачката за тргувани жени, оружје и стоки. Хрватска, Македонија и Босна и Херцеговина имаат најмал број на ОК групи во регионот (меѓу една и десет). Најлоша е ситуацијата во Албанија (25-100) и на територијата на Србија и Црна Гора (50). И покрај тоа, бројките за Албанија се проценка за 1999 година, само две години по вооружениот бунт, а со тоа навистина не се покажува моменталната состојба на работите. За жал, нема и достапни податоци за Косово и Црна Гора. Структурата на групите во Хрватска, Босна и Херцеговина и Србија не е хиерархиска - тие се сосема лабави и флексибилни и имаат голема слобода-независност. Ова не беше случај со албанските групи, кои се строго хиерархиски и како кланови, оперативни според конзервативните кодекси на однесување. Сепак, новите албански групи што се појавуваат, имаат слична (лабава) структура како нивните колеги од другите држави. Не постои вистинска специјализација меѓу ОК групи од "земјата на потекло" - во сите држави на регионот, ОК групите се фокусираат главно на трговијата со дрога, трговија со луѓе, трговија со оружје, трговија со украдени возила и шверц на цигари и нафтени деривати. Регионалните ОК групи не се организираат според строги "етнички правила" и една група може да опфати повеќе од една етничка припадност. Во операциите организираните криминални групи заеднички соработуваат без оглед на националност и без етничка поделба - главниот мотив е профитот. Криминалните банди кои доаѓаат од заемно непријателски етнички популации соработуваат без оглед официјално да прогласуваат омраза и етничко потекло. Идејата на југословенското единство и соработка отелотворени во мотото „Братство и единство“, беше парадоксално само во организираните криминални активности. За време на војните, поголемиот дел од ОК групи беа поврзани со државните безбедносни сили и тие беа хранети на (пара) државни апарати. Во повеќето земји, имаше само мало подобрување во реструктурирањето и реформи на државните безбедносни сили.¹³²

---

¹³²Věra Stojarová, (2007). Organized Crime in the Western Balkans Research Project 'Political Parties and Representation of Interests in Contemporary European Democracies' (code MSM0021622407)

Албанските ОК групи се најактивни во регионот, со влијание во централна и западна Европа. Албанците постепено поставија организирана криминална мрежа, контрола на нелегалната трговија што се движи кон Западна Европа. ОК групи се главен извор на финансии и воедно висок потенцијал за регрутирање формации на "националното ослободување". Две членки на ЕУ Италија и Грција - изјавија на неколку пати, дека етничките Албанци сочинуваат најголем дел од криминалните групи од странско потекло во нивните земји. Европол наведува дека албанскиот организиран криминал сè уште се смета како најзначајна закана за безбедноста, со зголемување на ризикот за земјите-членки на ЕУ.¹³³

Организираниот криминал е поподмолен отколку што може да се прикаже во текстот досега. Неговите членови се пресметливи и софистицирани личности на кои им е јасно не само дека нивните активности имаат криминални последици, туку и дека се постојано изложени на следење и анализа од страна на агенциите што се задолжени за спроведување на законите. Ваквиот надзор придонесува криминалците да бидат претпазливи, скриени и тајновити.

Веројатно единствената предвидлива работа што може да се каже за организираниот криминал, врз основа на искуството од повеќе од еден век, е дека тој е крајно непредвидлив. Групите се флуидни и постојано се менуваат а обезбедуваат предмети и услуги што не можат да се добијат од легитимните влади. Еден можен пристап кон прашањето за иднината на организираниот криминал би можел да биде и анализата на неговата актуелна состојба. Иако идните трендови на криминалните активности тешко можат да се предвидат со сигурност, актуелните трендови можат да ни послужат како некаков показател за евентуалните идни појави. Мораме исто така да имаме на ум дека организираниот криминал е исклучително приспособлив феномен и дека честопати се обидува да профитира од слабоста на индивидуите, институциите, па дури и на државите. Мораме да имаме на ум дека во некои земји, моќта и влијанието на организираниот криминал веќе може да се споредува со силата на легитимните влади. Постои реална опасност дека

---

¹³³SEE online, Europol:Bulgaria, Romania and Albania Remain Important Source of Women Trafficking. Достапно на:<http://www.southeasteurope.org/subpage.php>

ваквите организации ќе можат да ги искористат новите технологии за подобрување на својата продуктивност, ефикасност и ефективност.

Од сето наведено во овој труд, констатирам дека организираниот криминал нема да изумре, затоа што не се сведува само на некои луѓе кои извршуваат кривични дела. Станува збор за процес кој ги експлоатира слабостите на општествата по пат на криминална соработка, а не преку легитимна конкуренција. Сè додека луѓето се подготвени да се коцкаат, да позајмуваат пари без да имаат можности да ги враќаат или посегнуваат по нелегални дроги, организираниот криминал ќе биде тука да им излезе во пресрет. Организираниот криминал е паразит во општеството, тој повеќе се потпира на жртвите и корисниците отколку на самите криминалци. Затворањето на еден криминалец или на илјада, нема да ги загрози корените на организираниот криминал затоа што тоа е флексибилна, лабаво поврзана федерација, што се состои од разни криминалци, каде некои се добро организирани, а некои помалку организирани. И ако по некое чудо службите задолжени за спроведување на законите би можеле да ги затворат сите осомничени криминалци во државата заедно со нивните соработници, на нивното место веднаш ќе дојдат други криминалци. Според тоа, по повеќе од еден век внимателно испитување, владините службеници и истражувачите на оваа област не успеале да пронајдат конечно, функционално решение за справување со организираниот криминал. Малку е веројатно дека општеството некогаш ќе биде целосно исчистено од него. Контролата на организираниот криминал треба да се гледа како една постојана задача, слична на чистењето на отпадот, така што секој ден се идентификува, се собира и се исфрла.

15. ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕДЛОЗИ

Организираниот криминал не може едноставно да се идентификува само како криминалната активност на организирана група. Тој е еден од најкомплексните и во своето внатрешно битие длабоко противречен поим. Неговата длабока противречност се гледа во трансцеденталниот карактер. Организираниот криминал сè повеќе и повеќе станува транснационален и претставува глобална закана.

- Дефинирањето на организираниот криминал од кој било пристап-криминолошки, казненоправен, меѓународноправен и.т.н., претставува најголем проблем. Дефинирањето на поимот организиран криминал, денес има особено значајна криминално политичка функција: Поставување на казненоправна рамка за пропорционален одговор на сè потешките и поорганизирани облици на криминал со подигање на ефикасноста на мерките на превенција, на откривање и на гонење. Со дефинирањето на организираниот криминал, како и со другите „нови форми“ на криминал (корупцијата, перењето пари итн.) се случува една интересна појава - главното влијание во борбата против овие појави да доаѓа од страна на меѓународната заедница, што е несомнено реакција не само на неизедначениот пристап на државите, туку и на фактот дека тоа е единствениот начин, државите кои се и самите криминализирани да се присилат да преземат определени мерки за превенција и за репресија на криминалот. Напорите на меѓународната заедница во тој правец се финализирани со усвојувањето на Конвенцијата на Организацијата на обединетите нации (ООН) против транснационалниот организиран криминал од 2000 година (Конвенцијата од Палермо), во која како организиран криминал се дефинира активноста на криминалните групи. Декларираната цел на Конвенцијата е „да се промовира соработка за спречување и борба против транснационалниот организиран криминал“. Бидејќи ефикасноста на таквата соработка зависи од спроведувањето на заеднички законски стандарди, Конвенцијата ги обврзува државите да го криминализираат учеството во организирана криминална група, корупцијата, перењето на приноси од криминал (перење пари), и опструкција на правдата. Конвенцијата против транснационалниот организиран криминал не утврдува правна дефиниција за

(транснационалниот) организиран криминал. Како што видовме, за таа цел би било невозможно да се постигне консензус. Но, може да се заклучи дека Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал е најважниот и сеопфатен меѓународен инструмент за борба против организираниот криминал. Како што ги обврзува државите да ги криминализираат споменатите дела „независно од транснационалната природа или вклучувањето на организирана криминална група“, нејзиното влијание го надминува подобрувањето и унапредувањето на меѓународната соработка против транснационалниот организиран криминал и со тоа помага да се создаде „заеднички јазик во борбата против организираниот криминал“ воопшто.

Според мое лично видување под поимот Организиран криминал подразбирам: Незаконски активности што се извршени од организирана криминална група која постои одреден временски период со цел за извршување на сериозен криминал и со цел директно или индиректно да се добие финансиска или друга материјална корист или моќ, а при извршувањето на сериозниот криминал групата да користи заплашување, насилство, корупција, перење пари, директна или индиректна контрола над политиката-властите, медумите и економијата-стопанските активности, како и употреба на други средства за постигнување на целите.

- Злосторничкото здружување е посебно опасна форма на подготвително дејствие за извршување повеќе кривични дела. Неговата суштина се состои во мобилизирање, организирање повеќе лица за заедничка акција врз основа на претходно подготвен план.

Инкриминирањето на злосторничкото здружение како своевиден повисок облик на соучесништво, претставува солиден кривично-правен одговор на барањата за поефикасно справување со организираниот криминал. Но, на начин како е инкриминирано злосторничкото здружување во нашиот КЗ (види чл.394) како првична забелешка, којашто самата по себе се наметнува, е тоа дека освен првиот константен елемент од генеричкиот поим за организираниот криминал (учество на најмалку три лица), другите три константни елементи не се експлицитно наведени во односната одредба. Со одредбата за злосторничко

здружување, не е предвиден еден од константните елементи за генеричкиот поим за организираниот криминал, а тоа е вршењето на сериозни кривични дела. Во истата одредба не е предвиден, условно кажано, најбитниот константен елемент- целта поради којашто се вршат кривични дела од страна на организираниот криминал, а тоа е стекнувањето на финансиска или друга материјална корист или моќ. Може да се подразбира таквата цел, но определени злосторнички здруженија можат да бидат насочени кон криминални активности, коишто немаат за цел стекнување на финансиска или друга материјална корист или моќ.

Кривичноправниот поим - злосторничко здружување има допирни точки со генеричкиот поим на организираниот криминал. Меѓутоа, онака како што е инкриминирано во нашето позитивно кривично законодавство, злосторничкото здружување не може во целост да ги задоволи барањата, не само за поефикасно, туку што е и многу поважно - поефективно справување со организираниот криминал. Оттука, погоре наведените недостатоци, истовремено претставуваат предлог-решенија во која насока треба да се движат идните измени и дополнувања на нашиот КЗ во делот на кривично-правната реакција против организираниот криминал.

Во таа смисла и самиот назив злосторничко здружување треба да биде преиспитан. Како можни алтернативи би биле: криминална организација, криминално здружување, а зошто да не и организиран криминал. Злосторничкото здружување е несоодветен назив за сите појавни облици на организиран криминал во РМ.

Во нашиот КЗ, нема дефиниција за поимот злосторничко здружение, Законот за јавното обвинителство на посреден начин говори за структурирана група и злосторничка организација. Во нашиот КЗ се става знак за еднакво помеѓу поимите, здружение, злосторничко здружение, група, банда, организирана група, организирана мрежа. Потребно е во КЗ да се изврши категоризација на лица—повеќе лица, собир на луѓе, група на луѓе, злосторничка организација, така што да се опишат и тие што немаат и тие што имаат организирана структура, внатрешна поврзаност на лицата и одреденост на целите за кои што се здружиле, да се изврши градација на различните

форми на групи кои учествуваат во извршување на дела од организиран вид. И ако се имаат во предвид новите трендови на промените на структурите на ОКГ, треба да се внимава при дефинирањето дали е неопходно во сите видови на криминални асоцијации да постои и организатор и припадници.

Поради овие забелешки потребно е целосно да се ревидираат постојните решенија кои се однесуваат на организираниот криминал и може да се размислува за посебен закон за борба против организираниот криминал.

Може да се заклучи дека националните закони значително се разликуваат во однос на третманот кон организираниот криминал и злосторничките здруженија. Постојат високо диференцирани и помалку диференцирани пристапи кон инкриминирањето. Така секоја држава се обидува на свој карактеристичен начин да го инкриминира злосторничкото здружување, но сметам дека најдобар успех е постигнат кај оние држави каде што описот на кривичното дело во голема мера е приближен до поимот организиран криминал и каде има јасни дефиниции на поимите како што се група, здружение, организација итн.

- Организираниот криминал постои во РМ. За обемот на пријавениот организиран криминал во РМ за периодот од 2005-2010 година може да се заклучи дека делата од областа на организираниот криминал и корупцијата се еден мал дел во однос на вкупниот број на сторени кривични дела, но треба да се истакне дека штетата што е причинета со овој вид кривични дела е многу голема.

Според статистичките податоци за пријавените лица од областа на организираниот криминал се утврдува дека односот на вкупно пријавени лица за кривични дела од оваа област во однос на вкупно пријавени лица за сите кривични дела е минимален. Прикажано по години, за периодот од 2005 година до 2010 година, и изразено во проценти изгледа вака: за 2005 година е 0,45%, за 2006 година е 0,81%, за 2007 година е 1,12%, за 2008 година е 1,88%, за 2009 година е 1,51% и за 2010 година е 1,28%.

Според поднесените обвиненија, во РМ за периодот од 2006-2009 г. вкупната имотна штета од сторените кривични дела од областа на

организираниот криминал по години изгледа вака: Во 2006 година изнесувала 1.787.860.527,00 денари, во 2007 година изнесувала 986.937.757,00 денари, во 2008 година 94.594.827,00 денари и во 2009 година изнесувала 526.301.477,00 денари.

Во однос на димнамиката на организираниот криминал во РМ може да се заклучи дека за периодот од 2005-2010 г. за вкупно пријавени лица за кривични дела од областа на ОК и К е следната: Во 2005 г. вкупно се пријавени 109 лица, во 2006 г. 191 лице, во 2007 г. 262 лица, во 2008 г. 497 лица, во 2009 г. 462 лица и во 2010 г. се пријавени 387 полнолетни и 2 малолетни лица.

За периодот од 2006-2010 г. за кривични дела од областа на ОК и К во РМ произлегува дека најмногу обвинети лица има за кривични дела против службената должност од 30-та глава од КЗ и тоа 363 лица, а потоа следат обвинетите 291 лице за кривичните дела против човечноста и меѓународното право од 34-та глава од КЗ и обвинетите 183 лица за кривични дела против јавниот ред од 30-та глава од КЗ, потоа се обвинетите 118 лица за кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството од глава 25 од КЗ и обвинетите 116 лица за кривичните дела против здравјето на луѓето од глава 21 на КЗ.

Најзастапено кривичното дело од 30-та глава од КЗ е Злоупотреба на службената положба и овалстување од чл.353 со вкупно 234 обвинети лица за периодот од 2006-2010 г. во РМ. Инаку ова кривично дело е второ по вкупен број на обвинети лица за конкретниот период, а најмногу лица има обвинети за кривично дело Организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе и криумчарење на мигранти од чл.418-в во врска со кривично дело Криумчарење на мигранти од чл.418-б и тоа вкупно 257 лица.

Може да се заклучи дека во РМ за периодот од 2006-2010 година 31% од вкупниот број на обвинети лица се за кривични дела од глава 30 од КЗ, 24% се за кривични дела од глава 34 од КЗ, односно кривични дела во врска со трговијата со луѓе и криумчарењето на мигранти, 15% се за кривични дела од глава 33 од КЗ и по 10% за кривични дела од главите 25 и 21 од КЗ, додека процентот е многу мал (3% и помалку) за останатите кривични дела изразено збирно, односно вкупно, а класифицирано по глави од КЗ.

- За периодот од 2008-2010 г. во РМ десет организирани криминални групи со влијание на меѓународно и регионално ниво биле профилирани од МВР. Во РМ за профилот на организираниите криминални групи, генерално врз основа на прашалникот доставен до МВР и од добиените и анализираните податоци, може да се заклучи дека: Тоа се групи од видот на криминални мрежи како и стандардна и регионална хиерархија. Главно се работи за помали групи од три до 20 лица, и групите имаат една главна криминална активност по која се препознатливи. Групите се со средно и високо ниво на прекугранични операции, и најчесто се поврзани на етничка основа или семејна основа и се организирани од лица од истата етничка група. Групите многу малку користат или главно не користат насилство и корупција, имаат релативно големо навлегување во законската економија и имаат високо ниво на соработка со други ОКГ од странство. Ова се најчестите карактеристики на ОКГ што се анализирани во ова истражување. Добиен е и општ профил на секоја од групите и истиот е и првична и општа слика за групата со која треба да се справат надлежните органи. Податоците наведени погоре обезбедуваат само еднодимензионален преглед на организираниите криминални групи, кои беа предмет на истражувањето.

Потребно е и да се прават подетални истражувања на профилите на организираниите криминални групи, бидејќи многу е важно да се знае со што треба да се борат надлежните државни органи и со тек на време со научно истражување да се дојде до формулирање на генерални и на научно верифицирани заклучоци, кои би можеле да се земат за основа за унапредување на казненоправната регулатива во иднина. Така и долнителните квантитативни (број на припадниците) или квалитативни обележја (начин на организираност, дејствување итн.) на криминалните групи да станат релевантни за казненоправниот третман во иднина.

- Може да се заклучи дека справувањето со организираниот криминал е практичен и теоретски предизвик што вклучува високо комплексни и динамични појави. На предизвикот на организираниот криминал, мора да се одговори со добро организирана активност како на национален, така и на поширок меѓународен план.

Според тоа, по повеќе од еден век внимателно испитување, владините службеници и истражувачите на оваа област не успеале да пронајдат конечно, функционално решение за справување со организираниот криминал. Малку е веројатно дека општеството некогаш ќе биде целосно исчистено од него. Контролата на организираниот криминал треба да се гледа како една постојана задача, слична на чистењето на отпадот, така што секој ден се идентификува, се собира и се исфрла.

И за крај, согледувајќи ги реалните состојби, динамиката, формите и поврзаноста на организираниот криминал со легалните економски, политички и други активности во иднина, во нашата држава треба да се изгради систем на превенција и на репресија на организираниот криминал, кој би требало да се потпира на научни истражувања засновани на прецизни статистички податоци и показатели со студии на случаи за да се добие прво една првична слика за феноменот и потоа да се реагира соодветно за поефикасна борба против истиот.

Ако сакаме успешно да се справиме со организираниот криминал, мора да бидеме активни во повеќе правци:

-Потребно ни е адекватно знаење за еволуирањето на организираниот криминал и за таа цел неопходно е да се поврзат различните субјекти и тоа правосудството, агенциите за спроведување на законите (Полиција, Финансиска полиција, УЈП итн.), научните институции итн.,

-потребна е меѓународна соработка со хармонизација на законите, постапките и активностите на надлежните органи за борба против овој вид криминал и

-превенција која ќе се однесува на структурните причини за ширењето на организираниот криминал и тоа сиромаштијата, негативните последици што произлегуваат од економијата, поврзаноста со институциите-јавните функционери итн.

Така насочена, борбата против организираниот криминал ќе стане дел од глобалната политика за демократија, соживот и развој, осигурувајќи задоволување на основните потреби за сите луѓе.

16.КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- 1.Alan Wright, Organised Crime, Willan Publishing, Cullompton, Devon and Portland, OR, 2006,
- 2.Allan Castle, 'Transnational organized crime and international security', Institute of International Relations, University of British Columbia, Working Paper No. 19, 1997,
- 3.Alexandra W. Orlova и James W. Moore, ' "Umbrellas" or "building blocks": defining international terrorism and transnational organized crime in international law', во Houston Journal of International Law, Vol. 27, No. 2, 2005,
- 4.Andrew Ashworth, Principles of Criminal Law, 6th edn, Oxford University Press, Oxford, 2009,
- 5.Andrew Ashworth, Sentencing and Criminal Justice, 5th edn, Cambridge University Press, Cambridge, 2010,
- 6.Blackstone's Criminal Practice 2009,Oxford University Press, Oxford, 2008,
- 7.Bernd-Dieter Meier, Kriminologie, Beck, Munich, 2007,
- 8.Cyrille Fijnaut, 'Transnational crime and the role of the United Nations in its containment through international cooperation: a challenge for the 21st century', in European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 8, No. 2, 2000,
- 9.Chris Coulson, 'Criminal conspiracy law in Japan', во Michigan Journal of International Law, Vol. 28, 2007,
- 10.Celinda Franco, The MS–13 and 18th Street Gangs: Emerging Transnational Threats?, CRS Report for Congress, Congressional Research Service, Washington, DC, 2008,
- 11.Donald Cressy, The Theft of the Nation, Harper and Row, New York, 1969,
- 12.Douglas Meagher, Organised Crime: Papers presented by Mr Douglas Meagher, Q.C., to the 53rd ANZAAS Congress, Perth, Western Australia, 16–20 May 1983, AGPS, Canberra, 1983
- 13.David Felsen and Akis Kalaitzidis, 'A historical overview of transnational crime', in Philip Reichel (ed.), Handbook of Transnational Crime and Justice, SAGE Publications, London, 2005,
- 14.David Kyle and Rey Koslowski (eds), Global Human Smuggling: Comparative Perspectives, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 2001.
- 15.David McClean, Transnational Organized Crime: A Commentary on the UN Convention and its Protocols, Oxford, 2007.
- 16.Dieter Schwind, Kriminologie: eine praxisorientierte Einführung mit Beispielen, Kriminalistik Verlag, Heidelberg, 2008
- 17.Edgardo Buscaglia and Jan van Dijk, 'Controlling organized crime and corruption in the public sector', во Forum on Crime and Society, Vol. 3, Nos. 1 and 2, 2003,
- 18.Fusun Sukullu-Akinci, 'Transnational organized crime and trafficking of human beings', in Joshua D. Freilich and Rob T. Guerette (eds), Migration, Culture Conflict, Crime and Terrorism, Aldershot, Hampshire, 2006,

19. Frank E. Hagan, ' "Organized Crime" and "organized crime": indeterminate problems of definition', in *Trends in Organized Crime*, Vol. 9, No. 4, 2006,
20. Francis A. Ianni with Elizabeth Reuss-Ianni, *A Family Business: Kinship and Social Control in Organized Crime*, Russel Sage Foundation, New York, 1972
21. Gudrun Hochmayr, 'Österreich', in Walter Gropp and Arndt Sinn (eds), *Organisierte Kriminalität und kriminelle Organisationen: präventive und repressive Massnahmen vor dem Hintergrund des 11. September 2001*, Nomos, Baden-Baden, 2007,
22. Gargi Bhattacharyya, *Trafficked: The Illicit Movement of People and Things*, Pluto, London, 2005;
23. Glanville Williams, *Criminal Law: The General Part*, 2nd edn, Sweet & Maxwell, London, 1961,
24. Graduate Institute of International and Development Studies (ed.), *Small Arms Survey 2007: Guns and the City*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007,
25. H. Richard Friman, 'Drug markets and the selective use of violence', in *Crime, Law and Social Change*, Vol. 52, No. 3, 2009,
26. Hans Joachim Schneider, 'Organisiertes Verbrechen', in Rudolf Sieverts and Hans Joachim Schneider (eds), *Handwörterbuch der Kriminologie*, de Gruyter, Berlin and New York, 1998,
27. Irving A. Spiegel, *The Youth Gang Problem: A Community Approach*, Oxford University Press, New York, 1995
28. International review of the Red Cross, *Organised crime and gang violence in national and international law*, Pierre Hauck and Sven Peterke, volume 92 number 878, June 2010.
29. Jan van Dijk, 'Mafia markers: assessing organized crime and its impact on societies', in *Trends in Organized Crime*, Vol. 10, 2007,
30. Jana Arsovska, (2006). *The evolution of Albanian organised crime groups- What has changed since 1996?*, Catholic University Leuven – Belgium, Department of Criminal Law and Criminology.
31. James O. Finckenauer, 'Problems of definition: what is organized crime?', in *Trends in Organized Crime*, Vol. 8, No. 3, 2005,
32. Jonathan Matusitz and Michael Repass, 'Gangs in Nigeria: an updated examination', in *Crime, Law and Social Change*, Vol. 52, 2009,
33. Jailson de Souza e Silva and Andre´ Urani, *Brazil: Children in Drug Trafficking – A Rapid Assessment*, International Labour Office (ed.), International Programme against the Elimination of Child Labour, Geneva, 2002
34. John T. Picarelli, 'Transnational organized crime', in Paul D. Williams (ed.), *Security Studies: An Introduction*, Routledge, New York, 2008,
35. Jennifer L. Enck, 'The United Nations Convention against Transnational Organized Crime: is it all that it is cracked up to be? Problems posed by the Russian mafia in the trafficking of human beings', in *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, Vol. 30, 2003,

36. Камбовски Владо, 1996, "Правна држава и организиран криминал", Правен факултет, Скопје,
37. Камбовски Владо, (2005). "Организиран криминал", 2-ри Август С, Штип,
- Katarina Hofmann, 'The impact of organized crime on democratic governance: focus on Latin America and the Caribbean', in FES Briefing Paper, No. 13, 2006,
38. Kimberley L. Thachuk (ed.), *Transnational Threats: Smuggling and Trafficking in Arms, Drugs, and Human Life*, Praeger Security International, Westport, CT, 2007;
39. Klaus von Lampe, 'The interdisciplinary dimensions of the study of organized crime', in *Trends in Organized Crime*, Vol. 9, No. 3, 2006,
40. Klaus von Lampe, *Organised crime in Europe: Conceptions and realities*, *Policing: A journal of policy and practice*, 2(1), 2008,
41. Larry J. Siegel and Brandon C. Welsh, *Juvenile Delinquency: Theory, Practice, and Law*, Wadsworth, Belmont, CA 2009,
42. Luke Dowdney, *Children of the Drug Trade: A Case Study of Children in Organized Armed Violence in Rio de Janeiro*, 7Letras, Rio de Janeiro, 2003.
43. Michael Woodiwiss and Dick Hobbs, 'Organized evil and the Atlantic Alliance: moral panics and the rhetoric of organized crime policing in America and Britain', во *British Journal of Criminology*, Vol. 49, 2009,
44. Michael D. Lyman and Gary W. Potter, *Organized Crime*, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ, 2007,
45. Мајкл Д. Лајман и Гари В. Потер, (2009). *Организиран криминал*, Магор, Скопје,
46. Милутиновиќ М. (1967). „Криминологија,, Београд,
47. Миодраг Лабовиќ и Марјан Николовски. (2010). *Организиран криминал и корупција- најнови теоретски димензии, практични консеквенции и методика на истражување*. Факултет за безбедност-Скопје,
48. Michael Levi, 'Organized crime and terrorism', in Mike Maguire, Rod Morgan, and Robert Reiner (eds), *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford University Press, Oxford and New York, 2007,
49. Merry Morash, 'Gangs, groups and delinquency', in *British Journal of Criminology*, Vol. 23, No. 4, 1989,
50. M. W. Klein, *Gang Cop: The Words and Ways of Officer Paco Domingo*, Alta Mira Press, Walnut Creek, CA, 2004, p. 59; Ulrich Eisenberg, *Kriminologie*, Beck, Munich, 2005,
51. Nicole Sobotkiewiz and Matthias Klopstein, 'Organisierte Kriminalität': bestehende Bedrohung – trotz definitorischer Unbestimmtheit', in *Angewandte Sozialforschung*, Vol. 22, Nos 3 and 4, 2002,
52. Nikos Passas (ed.), *Transnational Crime*, Ashgate, Aldershot, Hampshire, 1999;
53. Nikos Passas, in *European Journal of International Law*, Vol. 14, No. 5, 2003.
54. Neil Boister, "Transnational criminal law'?", in *European Journal of International Law*, Vol.14, No. 5, 2003,

55. Phil Williams, 'Transnational criminal networks', in John Aquilla and David F. Ronfeld (eds), *Networks and Networks: The Future of Terror, Crime, and Militancy*, RAND, Santa Monica, CA, 2001,
56. Peter-Alexis Albrecht, *Kriminologie: Eine Grundlegung zum Strafrecht*, Beck, Munich, 2005,
57. 'Promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social and cultural rights including the right to development', Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary, and arbitrary executions, Mr Philip Alston, Addendum, 'Mission to Brazil', UN Doc. A/HRC/ 11/2/Add.2, 23 March 2009
58. R. Thomas Naylor, 'Violence and illegal economic activity: a deconstruction', in *Crime, Law and Social Change*, Vol. 52, No. 3, 2009,
59. Raimo Väyrynen, *Illegal Immigration, Human Trafficking, and Organized Crime*, United Nations University, World Institute for Development Economics Research, Helsinki, 2003;
60. Robert Neuwirth, *Shadow Cities: A Billion Squatters, a New Urban World*, Routledge, New York, 2006,
61. Richard A. Ball and G. David Curry, 'The logic of definition in criminology: purposes and methods for defining "gangs"', in *Criminology*, Vol. 33, No. 2, 1995,
62. Sebastian Wolf, 'Internationale Korruptionsbekämpfung: Anmerkungen zum zehnjährigen Jubiläum des OECD-Bestechungsübereinkommens', in *Kritische Justiz*, Vol. 41, No. 4, 2008
63. Sven Peterke and Silvia Regina Pontes Lopes, 'Crime organizado e legislação brasileira à luz da Convenção de Palermo: algumas observações críticas', in *Verba Juris*, Vol. 7, 2008,
64. Sappho Xenakis, 'Difficulties in applying generic conceptualizations of organized crime to specific national circumstances', in Franck G. Shanty and Patit Paban Mishra (eds), *Organized Crime: An International Encyclopedia*, ABC-Clio, Santa Barbara, CA, 2008,
65. Stefan Mair, 'The world of privatized violence', in Alfred Pfaller and Marika Lerch (eds), *Challenges of Globalization: New Trends in International Politics and Society*, Transaction Publishers, New Brunswick, NJ, 2005,
66. Sven Peterke, Rio de Janeiro's 'Drogenkrieg' im Lichte der Konfliktforschung und des Völkerrechts, Berliner Wissenschafts-Verlag, Berlin, 2009,
67. Sven Peterke, 'Die Strafbarkeit krimineller Vereinigungen nach brasilianischem Recht', in *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*, Vol. 3, No. 5, 2008,
68. Stefano Betti, 'New prospects for inter-state co-operation in criminal matters: the Palermo Convention', in *International Criminal Law Review*, Vol. 3, 2003,
69. Scott H. Decker and Barrick van Winkle, *Life in the Gang: Family, Friends, and Violence*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996,
70. Vanda Felbab-Brown, *Shooting Up: Counterinsurgency and the War on Drugs*, Brookings, Washington, DC, 2010; и Emma Björnehed, 'Narco-terrorism: the merger of the war on drugs and the war on terror', in *Global Crime*, Vol. 6, Nos 3–4, 2004,

71.Valsamis Mitsileges, 'From national to global – from empirical to legal: the ambivalent concept of transnational organized crime', во Margaret E. Beare (ed.), Critical Reflections on the Concept of Transnational Organized Crime, University of Toronto Press, Toronto, 2003;

72.Vincenzo Militello, 'The Palermo UN Convention: a global challenge against transnational organised crime', во Jan C. Joerden et al. (eds), Vergleichende Strafrechtswissenschaft: Frankfurter Festschrift für Andrzej Szwarc zum 70. Geburtstag, Duncker & Humblot, Berlin, 2009,

73.Věra Stojarová, (2007). Organized Crime in the Western Balkans Research Project 'Political Parties and Representation of Interests in Contemporary European Democracies' (code MSM0021622407)

74.UN Centre for international crime prevention, Klaus von Lampe. (2001). Forum on crime and society, Vol.1 No.2.

75United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Global Programme against Transnational Organized Crime: Results of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries, Geneva, 2002,

76.UN Convention against Transnational Organized Crime (2000) – Конвенција на ОН против транснационалниот организиран криминал (2000)

77.Годишен извештај на МВР за 2009 г. на Биро за јавна безбедност, Централни полициски служби, Оддел за организиран криминал, Сектор за криминалистичко разузнавачка анализа, јануари 2010 г.

78.Годишен извештај на МВР за 2010 г. на Биро за јавна безбедност, Централни полициски служби, Оддел за организиран криминал, Сектор за криминалистичко разузнавачка анализа, јануари 2011 г.

79.Кривичниот законик е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/96. Изменет е со Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на РМ“ бр.80/99, „Службен весник на РМ“ бр.4/2002 година, бр.43/2003, бр.19/2004, бр.81/2005, бр.60/06, 73/06, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на РМ“ бр.7 од 15.01.2008 година, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 139 од 04.11.2008 година, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 114 од 14 септември 2009 година, со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 51 од 13 април 2011 година и со Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 135 од 3 октомври 2011 година.Со одлука на Уставниот суд на РМ У.бр. 220/2000 е укинат ставот 3 од член 184. Дел од ставот 2 на член 101 е укинат со одлука на Уставниот суд на РМ, У.бр. 210/2001 објавена во „Службен весник на РМ“ бр. 16/2002 година. Со одлука на Уставниот суд на РМ, У.бр. 206/2003 објавена во „Службен весник на РМ“ бр. 40/2004 укинат е член 423 од Законот, а со одлука У.бр.228/2005 објавена во „Службен весник на РМ“ бр. 50/2006 е поништен член 38-д од Законот. Со денот на започнување на примената на Законот за малолетничка правда, објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр.87/07 престануваат да важат одредбите од член 70-96 од Кривичниот законик.

80.Законот за јавното обвинителство е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 150 од 12.12.2007 година. Измени на законот објавени се во „Службен весник на Република Македонија“ број 111 од 3 септември 2008 година.

81. Законот за судовите е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 58 од 11.05.2006 година. Исправка на законот е објавена во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 62 од 19.05.2006 година. Измени се објавени во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/2008. Со одлука на Уставниот суд на Република Македонија, У.бр.74/2008 од 10.09.2008 година, објавена во „Службен весник на Република Македонија“ бр.118/2008 година, уканат е дел од ставот 2 на член 98.

82. Законот за полиција е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 114 од 03.11.2006 година. Дополнет е со Законот за дополнување на Законот за полиција кој што е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ број 6 од 15.01.2009 година.

83. Законот за финансиската полиција е објавен во Службен весник на Р.М. бр.55 од 04.05.2007 година.

84. Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам е објавен во Службен весник на Р. М. бр.4/08 од 10.01.2008 год. , а измени и дополнување на законот се објавени во Службен Весник на Р. М. бр.35 од 22.03.2011 година и Службен весник на Р.М. бр. 57 од 26.04.2010 година.

85. UNICRI advancing security, serving justice, building peace, Sandro Calvani, Dosije Beograd 2008 и Sandro Calvani, Transnacional organizaed crime: Emerging trends od golbal concern, Rome, 2010.

86. Кривичен закон на Калифорнија, Section 186.22.(f), достапен на: <http://law.justia.com/california/codes/pen.html>

87. Збирка на дефиниции на Klaus von Lampe, достапна на: <http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm>

88. Меѓународната организација Транспаренси интернешенал, www.transparency.org

89. Austrian Penal Code, Art. 278a, достапно на: <http://www.ibiblio.org/ais/stgb.htm>

90. Código Penal, чл. 288, достапен на: <http://www.planalto.gov.br/CCIVIL/Decreto-Lei/Del2848.htm>

91. Германски Кривичен Закон, чл. 129, 129а и 129б, достапен на: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html

92. Maharashtra Control of Organised Crime Act, Art. 2(e), достапно на: <http://www.satp.org/satporgtp/countries/india/document/actandordinances/maharashtra1999.htm>

93. Ley Federal contra la Delincuencia Organizado, DOF 23–01–2009, достапно на: <http://www.cddhcu.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/101.pdf>

94. Law No. 9.034 (1999), изменето од Law No. 10.217 (2001), достапно на: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/Leis/L9034.htm

95. Државен завод за статистика Скопје (Публикации) достапно на www.stat.gov.mk

96. 2007 World Drug Report, UNODC, New York, 2007,

-Одлука 4/2, 'Implementation of the provisions on international cooperation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime', во Report of the Conference of

the Parties to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime in its Fourth Session, UN Doc. CTOC/COP/2008/19, 1 December 2008,

-Одлука 4/1, 'Possible mechanisms to review implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto',

-UNODC (ed.), Travaux Préparatoires of the Negotiations for the Elaboration of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto, United Nations, New York, 2006, UNODC (ed.), Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocol thereto, United Nations, New York, 2004,

<http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/signatures.html>

97. Council Framework Decision 2008/841/JHA од 24 октомври 2008 година, достапен на: <http://eur-lex.europa.eu>

98. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Global Programme against Transnational Organized Crime: Results of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries, Geneva, 2002.

99. EUROPOL, OCTA 2009, OCTA 2010, EU Organised crime threat assessment достапно на www.europol.europa.eu

100. SEE online, Europol: Bulgaria, Romania and Albania Remain Important Source of Women Trafficking. Достапно на: <http://www.southeasteurope.org/subpage.php> .

СТЕВЧО ДОНЕВ

**ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КРИМИНАЛНО (ЗЛОСТОРНИЧКО)
ЗДРУЖЕНИЕ ВО ЗАКОНОТ ВО НАЦИОНАЛНОТО И МЕЃУНАРОДНОТО
ПРАВО**

УНИВЕРЗИТЕТ “ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП